

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİMDALI

UYGULAMALI HALK BİLİMİ MÜZELERİNİN KÜLTÜREL
MİRAS FARKINDALIĞINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ:
KAPADOKYA YAŞAYAN MİRAS MÜZESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aynur YILDIRIM

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ

Nevşehir

Mayıs 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Aynur YILDIRIM

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Aynur YILDIRIM

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ

Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Adem ÖGER

İmza

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ danışmanlığında Aynur YILDIRIM tarafından hazırlanan “Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Örneği” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

16 /05 /2022

JÜRİ

Danışman :Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ

Üye : Prof. Dr. Adem ÖGER

Üye : Doç. Dr. Tuğrul BALABAN

İMZA

.....

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun /..... / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Dr. Öğr. Üyesi Volkan Recai ÇETİN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tezimi hazırlarken desteklerini esirgemeyen, değerli vaktini ayıran saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Tugba Gönel Sönmez'e, tüm eğitim hayatım boyunca bana inanarak maddi manevi hep yanımda olan canım aileme, tatlı enerjisi için Asel'e, enerjimin düştüğü, umutlarımın azaldığı dönemde bile beni yalnız bırakmayıp her sorunuma çözüm bulan dostum Mihriban Akkuő'a ve nazımı çeken kuzenim Fatmanur Yıldırım'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca alan çalıőmamda beni kırmayıp sorduğum sorulara tüm içtenlikleriyle uzun uzun cevap veren Avanos Kaymakamı Sayın Olgun ÖNER'e, Avanos eski Kaymakamı Sayın Murat Çağrı ERDİNÇ'e, Avanos eski Belediye Başkanı Sayın İsmet İNCE'ye, Avanos Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Sayın Kadir HAKLI'ya ve diğer tüm katılımcılara teőekkürü bir borç bilirim. Hiçbir konuda yardım ve desteğini esirgemeyen Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi kurucusu Sayın Prof. Dr. Adem ÖGER ve müze çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Aynur YILDIRIM

Nevşehir, 2022

UYGULAMALI HALK BİLİMİ MÜZELERİNİN KÜLTÜREL MİRAS FARKINDALIĞINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ: KAPADOKYA YAŞAYAN MİRAS MÜZESİ ÖRNEĞİ

Aynur YILDIRIM

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk
Bilimi Ana Bilim Dalı,

Yüksek Lisans, Mayıs 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ

ÖZET

Halk bilimi, ülkenin ya da belirli bir alanda yaşayan halkın, geleneklerini, sözlü kültür ürünlerini, mutfaklarını, inanışlarını, müziklerini, giysilerini, törenlerini, mimarilerini, oyunlarını kısaca tüm kültürel öğelerini inceleyip araştıran, kültürde meydana gelen olumlu ya da olumsuz değişimleri-dönüşümleri inceleyen, incelemeler sonucunda kültürün karşılaştığı sorunları çözen bilim dalıdır. Uygulamalı halk bilimi ise 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren oluşmaya başlayan yeni bir alt disiplindir. Uygulamalı Halk Bilimi, küreselleşmenin beraberinde getirdiği zararlı değerlerin toplumda oluşturduğu bozulmaları etkili çözüm yöntemleriyle iyileştirmektedir. Ayrıca kültürün unutulmuş veya unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerini eski canlılığına kavuşturmak adına yaptığı çalışmalar, kültürel mirasımızın varlığını ve sürekliliğini koruyarak kuşaktan kuşağa aktarımını da sağlamaktadır. Fakat yaşanan güncel gelişmeler ve kültürel çeşitliliğin yok olacağı fikrinin oluşturduğu kaygı ile endişenin sonucunda kültürel mirası koruma alanının, somut kültürel unsurlardan somut olmayan kültürel unsurlara doğru genişlemesine yol açmıştır. Bu konudaki en önemli gelişme UNESCO'nun 2003 yılında kabul ettiği Türkiye'nin de 2006 yılında taraf olduğu "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ile birlikte, kültürünün korunması, yaşatılması ve aktarılması konusu küreselde büyük farkındalık yaratmıştır. Bu farkındalık ile birlikte müzecilik alanında mirasın yaşatılması ve aktarımı adına etkili çalışmaların yapıldığı dönem başlamıştır. Bu dönemin en önemli meyvesi uygulamalı halk bilimi müzelerinin kurulmasıdır. Uygulamalı halk bilimi müzelerinde, canlandırma, deneyimleme, anlatıcı kullanma gibi uygulamalarla somut ve özellikle somut olmayan kültürel miras ürünleri gelen ziyaretçilere aktarılmak istenmektedir. Bu bağlamda tezde, Türkiye'deki uygulamalı halk bilimi müzeleri tanıtılacak, müzeleri konu alan çalışmalarla birlikte "Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinde" gerçekleştirilen alan çalışması ve çalışmada elde edilen analiz verileri incelenecektir. Tüm bu bilgiler neticesinde uygulamalı halk bilimi müzelerinin kültürel miras farkındalığı oluşturmadaki işlevi saptanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras, Halk Bilimi, Uygulamalı Halk Bilimi, Halk Bilimi Müzeciliği, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi.

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF APPLIED FOLKLORE MUSEUMS ON CULTURAL HERITAGE AWARENESS: CAPPADOCIA LIVING HERITAGE MUSEUM EXAMPLE

Aynur YILDIRIM

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Turkish Folklore, Master Of Arts, May, 2022

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ

ABSTRACT

Folklore is the branch of science that examines and investigates the traditions, oral culture products, cuisines, beliefs, music, clothes, ceremonies, architectures, games, in short, all cultural elements of the country or the people living in a certain area, examines the positive or negative changes and transformations that occur in culture, and solves the problems faced by culture as a result of the examinations. Applied folklore is a new sub-discipline that began to form from the first half of the 20th century. Applied folklore improves the deterioration created in society by the harmful value brought about by globalization with effective solution methods. In addition, the works carried out in order to restore the forgotten or forgotten cultural values of the culture to their former vitality also ensure the transmission of our cultural heritage from generation to generation by preserving its existence and continuity. However, as a result of the current developments and the concern and concern created by the idea that cultural diversity will disappear, the expansion of the cultural heritage protection area from concrete cultural elements to intangible cultural elements has led to the expansion. The most important development in this regard has created great awareness globally on the preservation, survival and transmission of culture with the "Convention for the Protection of Intangible Cultural Heritage" adopted by UNESCO in 2003 and to which Turkey became a party in 2006. With this awareness, the period in which effective studies were carried out in the field of museology on behalf of the survival and transfer of heritage began. The most important fruit of this period is the establishment of museums of applied folklore. In applied folklore museums, concrete and especially intangible cultural heritage products are wanted to be transferred to the visitors with applications such as animation, experimentation and the use of narrators. In this context, in the thesis, applied folklore museums in Turkey will be introduced, and the field study carried out at the "Cappadocia Living Heritage Museum" and the analysis data obtained from the study will be examined together with the studies on museums. As a result of all this information, the function of applied folklore museums in creating cultural heritage awareness will be determined.

Keywords: Cultural Heritage, Intangible Cultural Heritage, Folklore, Applied Folklore, Folklore Museology, Cappadocia Living Heritage Museum

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
GÖRSEL NESNE LİSTESİ.....	xi

GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Yöntemi Hakkında.....	1
B. Araştırma Konusu İle İlgili Çalışmalar.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

HALK BİLİMİ VE UYGULAMALI HALK BİLİMİ

1.1. Halk Bilimi.....	7
1.2. Uygulamalı Halk Bilimi	10

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

2.1. Kültür Kavramı.....	15
2.2. Kültürel Miras Kavramı	16
2.2.1. Somut Olmayan Kültürel Miras Kavramı	18
2.2.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi "Uygulamalı Halk Bilimi Müzesi"	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE UYGULAMALI HALK BİLİMİ MÜZECİLİĞİ

3.1. Türkiye’de Uygulamalı Halk Bilimi Müzesi Örnekleri.....	23
3.1.1. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi.....	24
3.1.2. Yaşayan Müze.....	25
3.1.3. Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi.....	27
3.1.4. Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi.....	29
3.1.5. Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi.....	30
3.1.6. Bursa Yaşam Kültürü Müzesi.....	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAPADOKYA YAŞAYAN MİRAS MÜZESİ

4.1. Müzenin Kurulum Hikâyesi.....	33
4.2. Kurumsal Yapı.....	35
4.3. Doktor Hacı Nuri Bey Konağı.....	36
4.3.1. Mehmet Nuri Bey’in Kısaca Resmi Nüfus Bilgileri.....	36
4.3.2. Konak.....	40
4.4. Müze Etkinlik ve İçerikleri.....	41
4.4.1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar.....	42
4.4.2. Gösteri Sanatları.....	46
4.4.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler.....	50
4.4.4. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar.....	50
4.4.5. El Sanatları.....	52
4.5. Müze Etkinlik Zamanlaması.....	53
4.5.1. Günlük Etkinlikler.....	53
4.5.2. Dönemsel Etkinlikler.....	55
4.6. Müzenin Kazandığı Ödül.....	66

4.7. Alan Çalışması ve Değerlendirmeler.....	67
4.7.1. Müze Ziyaretçisi Gözünden Müze.....	67
4.7.2. Yerel Yönetim Gözünden Müze.....	72
4.7.3. Bölge Esnafı Gözünden Müze.....	78
4.7.4. Turizm Aktörleri Gözünden Müze.....	79
4.7.5. Kurucusu Prof. Dr. Adem ÖGER'in Gözünden Müze.....	84
4.8. Genel Değerlendirme.....	86
SONUÇ.....	90
KAYNAKÇA.....	94
EKLER.....	106
Ek.1. Müze Yönergesi.....	107
Ek.2. Etik Kurul Onay Belgesi.....	111

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

BEBKA:	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
ICOMOS:	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
ICOM:	Uluslararası Müzeler Konseyi
MYK:	Mülakat Yapılan Kişi
NEVÜ:	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
NEVKAM:	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi
SOKÜM:	Somut Olmayan Kültürel Miras
THBMER:	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Ve Kültür Örgütü
Yy:	Yüzyıl

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.7.1. “Katılımcı cinsiyet oranları”.....	68
Şekil 4.7.2. “Katılımcı yaş oranları”.....	68
Şekil 4.7.3. “Katılımcı eğitim durumu oranları”.....	69

GÖRSEL NESNELER LİSTESİ

GN 4.1. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi dış görünüş.....	33
GN 4.2. Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey.....	36
GN 4.3. Dr. Hacı Mehmet Nuri Bey'in muayenehanesine astığı tabelası.....	38
GN 4.4. Doktor Hacı Nuri Bey Konağı eski dış görünüşü.....	40
GN 4.5. Masal odasında ziyaretçilere masal anlatımı.....	42
GN 4.6. Masal Odası.....	42
GN 4.7. Geçiş dönemlerinden doğum geleneği ve ritüellerin anlatıldığı kısım (Gelin Odası).....	43
GN 4.8. Karagöz gösterisi.....	47
GN 4.9. Karagöz hakkında bilgi verilirken.....	47
GN 4.10. Meddah gösterisi.....	48
GN 4.11. Âşıklık geleneği icrası.....	49
GN 4.12. Oyun Odası (mangala, üç taş oyunu).....	49
GN 4.13. Topaç çevirme.....	49
GN 4.14. Gelin odası.....	50
GN 4.15. Göbek çekme ocağının tedavisi.....	51
GN 4.16. Temsili kurşun dökme.....	51
GN 4.17. Kurumaya bırakılan köftür.....	52
GN 4.18. Kışlık hazırlığı 'salça yapımı'.....	52
GN 4.19. Ihlamur baskı yapımı.....	53
GN 4.20. Ebru sanatı yapımı.....	53
GN 4.21. Ziyaretçi dokuma ipliklerini incelerken.....	53
GN 4.22. Yabancı ziyaretçiilmek atarken.....	53
GN 4.23. Atölye çalışması sonuçları.....	55
GN 4.24. Ebru sanatının anlatımı.....	55
GN 4.25. Kaşık kuklalar.....	55
GN 4.26. Kaşık kukla yapımı.....	56
GN 4.27. Turşu yapımı.....	56
GN 4.28. Pekmez yapımı.....	56
GN 4.29. Salça yapımı.....	56

GN 4.30. “Nevşehir Mutfağında Kışlık Hazırlıkları” etkinlik afişi.....	57
GN 4.31. “Aşure Günü” etkinlik afişi.....	57
GN 4.32. Aşure dağıtım masası.....	57
GN 4.33. Nahıl övme icrası.....	58
GN 4.34. Meddahlık gösterisi.....	58
GN 4.35. Masal anlatımı provası.....	58
GN 4.36. Masal anlatımı öğrenimi.....	58
GN 4.37. “Avanoslu Masal Anlatıcıları Müzemizde” etkinlik afişi.....	59
GN 4.38. İhlamur baskı örneği.....	59
GN 4.39. İhlamur baskı yapımı.....	59
GN 4.40. Karagöz gösterisi.....	60
GN 4.41. Konuşmacı: Prof. Dr. Adem Öger.....	60
GN 4.42. “Türk gölge sanatı üzerine dijital müze” etkinlik afişi	61
GN 4.43. Dede Korkut icrası.....	61
GN 4.44. Etkinliği izleyen öğrenci.....	61
GN 4.45. Meddah gösterisi.....	62
GN 4.46. Âşıklık icrası.....	62
GN 4.47. “Mani Söyleme Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi.....	63
GN 4.48. “Mizah Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi,	63
GN 4.49. İp atlama.....	64
GN4.50.“Kültür Elçileri Çocuklar Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi’nde Buluşuyor” etkinlik afişi.....	64
GN 4.51. Dede Korkut.....	64
GN 4.52. “Anadolu’da Hıdırellez” etkinlik afişi	64
GN 4.53. Prof. Dr. Adem Öger’in ödül aldıktan sonraki pozunu.....	66
GN 4.54. Müzenin ödül köşesi.....	66

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Yöntemi Hakkında

Küreselleşme ve kentleşmenin getirmiş olduğu tek tipleşen dünya düzeni, kültürel mirasın korunması, yaşanması, yaşatılması ve yeni kuşaklara aktarılması mirasın sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bundan dolayı kültürel mirası korumak ve sürdürülebilmek adına uygulamalı halk bilimi müzeleri açılmıştır. Açılan bu müzeler tezin çalışma konusunu oluşturmaktadır. Tezin genel hatlarında Türkiye'deki uygulamalı halk bilimi müzeciliği ve örneklerinden bahsedilirken temel inceleme konusunu Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi oluşturmaktadır. Müze, Avanos'un somut olmayan kültürel mirasına ilişkin saha çalışmaları, yörenin tarihi ve kültürüne yönelik bilimsel toplantı, sempozyum ve çalıştaylar gibi eş zamanlı birçok çalışmanın ve birikimin sonucunu uygulamalı olarak ziyaretçiye aktarma hedefindedir. Bu nedenle tez çalışması kapsamında müzenin faaliyetleri incelenmiş, kültürel mirasın sürdürülebilirliği ile farkındalık oluşturmadaki önemi belirlenmiş ve müzenin mirası nasıl aktardığı görseller ve örnekler aracılığıyla gösterilmiştir.

Bugüne kadar uygulamalı halk bilimi müzeciliği, somut olmayan kültürel mirasın korunması, aktarılması ve müzelenmesi konuları üzerine akademik pek çok çalışma yapılmış fakat bu çalışmalar içerisinde kişilerde oluşan ya da oluşturulmaya çalışılan kültürel miras farkındalığının tespiti nitel veriler ışığında yapılmamıştır. Bu nedenle Kapadokya Yaşayan Miras Müzesine gelen ziyaretçilerle, esnafla, turist rehberleriyle, yerel yönetimle ve kurucusu Prof. Dr. Adem Öger'le alan çalışmaları yapılmıştır. Çalışma verileri sonucunda kamuoyunun somut olmayan kültürel mirasa, uygulamalı halk bilimi müzesine ve kültürel değerlere bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca müze üzerine yapılan ilk çalışma olması tezi önemli kılmaktadır.

Çalışmada saha araştırma model ve türlerinden katılımlı gözlem, örneklem ile veri toplama teknikleri (ses kaydı, fotoğraf) ve mülakat (görüşme) modeli kullanılmıştır. Müzenin günlük ve dönemsel faaliyetleri katılımlı gözlem ve medya araştırmaları yöntemi ile tespit edilmiştir. Mülakata katılan kişilerden elde edilen veriler "M.Y.K.1 (Mülakat yapılan kişi)" şeklinde kodlanarak verilmiştir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha çalışmaları geniş alan ve konuları kapsamaktadır.

Bu nedenle saha çalışmaları beş başlık altında incelenmiştir. Bunlar; müze ziyaretçisinin gözünden müze, bölge esnafının gözünden müze, yerel yönetimin gözünden müze, turizm aktörlerinin gözünden müze ve kurucusu Prof. Dr. Adem Öger'in gözünden müze olarak belirlenmiştir. Başlıklardan ilki olan müze ziyaretçisinin gözünden Kapadokya Yaşayan Miras Müzesini araştırmak için 11 tanesi müze ziyareti öncesinde ve 11 tanesi müze ziyareti sonrasında sorulmak üzere toplamda 22 tane açık uçlu soru hazırlanmıştır. Çalışma, 18 yaş üstü kişilerle gerçekleştirilmiştir. 44'ü kadın 38'i erkek olmak üzere toplamda 82 kaynak kişiyle yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır. Farklı zaman aralıklarıyla gerçekleştirilen saha çalışmaları grup ziyaretçilerle değil, dağınık ziyaretçilerle yapılmıştır. Saha araştırması sırasında elde edilen verilerin tasnifinde SPSS kullanılmıştır. İkinci başlık olan yerel yönetimin gözünden müzeyi incelemek için Avanos Kaymakamı Sayın Olgun Öner, Avanos eski Kaymakamı Sayın Murat Çağrı Erdiñ, Avanos eski Belediye Başkanı Sayın İsmet İnce ve Avanos Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Sayın Kadir Haklı ile görüşülmüştür. Alan çalışması için 9 tane açık uçlu soru hazırlanmıştır. Çalışma sonuçları katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda yorumlanmıştır. Üçüncü başlık olan bölge esnafının gözünden müzeyi araştırmak için 9 tane açık uçlu soru hazırlanmıştır. Sorular müzenin etrafındaki esnafa sorulmuştur. Esnaftan elde edilen cevaplar doğrultusunda analiz yapılmıştır. Dördüncü başlık olan turizm aktörleri gözünden müzeyi görebilmek adına 7 turist rehberine 9 tane açık uçlu soru sorulmuştur. Çalışma sonuçları katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda yorumlanmıştır. Beşinci başlık olan kurucusu Prof. Dr. Adem Öger'in gözünden müzeyi incelemek için 8 tane açık uçlu soru hazırlanmıştır. Alan çalışması sonuçları bağlam merkezli yöntemlerinden işlevsel halk bilimi kuramına göre değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasına genel olarak bakıldığında, halk bilimi ile onun alt disiplini olan uygulamalı halk bilimini, kültürel mirası, somut olmayan kültürel mirası korumak adına oluşturulan uygulamalı halk bilimi müzeciliği ile müzelerinin incelendiği ve yapılan saha çalışmalarının sonucunda toplumda oluşturulması hedeflenen kültürel miras farkındalığının yaratımı ve etkisi veri analizleri kapsamında ele alınmaktadır.

B. Araştırma Konusu İle İlgili Çalışmalar

“Bir ülkenin, bir yöre halkının, bir etnik grubun yaşamının bütününe kapsayan ve temelinde o halkı oluşturan insanların ortak ve yaygın davranış kalıplarını, yaşama biçimini, belirli olaylar ve durumlar karşısındaki tavrını, çevresini ve dünyayı algılayışını açıklamada; geleneksel ve törensel yaşamı düzenleyen, zenginleştiren, renklendiren bir dizi beceriyi, beğeniyi, yaratıyı, töreyi, kurumu, kurumlaşmayı göz önüne sermede; bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla zamanımıza uzanan gelenekler, görenekler, adetler zincirini saptamada; halk kültürünün atar damarlarını yakalayıp bunlardan özgün ve çağdaş yaratmalar çıkarmayı sağlayan bilime halk bilimi denir” (Örnek, 2000: 16). Kısaca halk bilimi, toplumun var ettiği geleneksel kültürü araştırmada, değerlerin incelenmesinde, toplanmasında ve bunlar neticesinde oluşan verilerin sürdürülebilirliğini sağlamakla görevli bilim dalıdır. Başlangıçta öngörülemeyen fakat zaman içerisinde küreselleşmenin de etkisiyle toplumun sosyal, ekonomik, politik ve kültürel değerlerinde pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Bu durum kültürü korumak ve kültürün sürdürülebilirliğini sağlamakla görevli halk biliminin çözüm yolları bulmasını gerekli kılmıştır. Bilim olarak her zaman gelişimini sürdüren halk bilimi bu sorunun çözümünü yeni oluşan uygulamalı halk biliminde bulmuştur. Bu bilim sayesinde kâğıt üzerinde kalmış kültürel miras ürünleri, canlandırma, deneyimleme, anlatıcı kullanma gibi uygulamalarla gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Kuşaklararası gerçekleştirilen bu aktarım kültürel mirası yaşatmaktadır.

“Kültürel mirasa, miras niteliğini kazandıran sahip olduğu evrensel değerleridir. Evrensel değer niteliği taşıyan geçmişin kültür ürünleri yüzyıllardır geçmişin tanığı olarak gelecek nesillere miras olarak aktarılmaktadır. Somut ve somut olmayan değerlerin bütününe oluşturan kültürel mirasların bileşenleri yaşamımıza zenginlik ve derinlik katmakla birlikte geleceğin şekillendirilmesinde toplumların ortak hareket noktalarını oluşturmada ve toplumun üyeleri arasındaki birlik ve dayanışma duygularını güçlendirmektedir” (Rzayeva, 2019: 61).

Kültürel mirasın geleceğinin şekillenmesi ve korunması fikrinin ön plana çıkması uluslararası kuruluşları harekete geçirmiştir. Bu hususta Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 2003 yılında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın

Korunması Sözleşmesi” ni kabul etmiştir. Uluslararası kabul gören bu sözleşmeye Türkiye, 2006 yılında katılmıştır. Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi (SOKÜM), halk kültürünün korunması ve aktarılması alanında dünyada önemli bir değişim ve farkındalık yaratmıştır. Fakat kültür ancak öğretilip öğrenildiği sürece zenginleşip yayılma ve kuşaktan kuşağa aktarılma imkânı bulabilmektedir. Kültürün öğrenilmesine mekân sağlaması açısından müzeler önemli bir kültür aktarımı rolünü üstlenmektedir (Koroğlu, Türkmen, Kılıç ve Acun, 2017: 46).

Bu nedenle Türk müzeciliğinde somut olmayan kültürel mirasın korunması ve aktarılması konusunda etkin çalışmaların yapıldığı bir döneme adım atılmıştır. Bu adımın atılmasındaki yegâne sebep müzecilik alanının da kendi içerisinde bir değişim-dönüşüm yaşamasıdır. Yeni müzecilik anlayışına göre müzeler, sadece koleksiyonların, cansız mankenlerin, okunmayan etiketlerin sergilendiği, ruhsuz mekânlar olmaktan çıkıp, içerisinde canlı insanların olduğu, uygulamalı etkinlikler yapılan bu şekli ile hem eğlendirip hem de öğreten yeni eğitim mekânlarına dönüşmüştür. Bu yeni müzecilik anlayışı, kültürel mirası korumak ve aktarmak için çalışan uygulamalı halk bilimi için uygun mekân oluşturmuştur.

Yeni müzecilik kavramının oluşması ve SOKÜM sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. “2002 yılında Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) tarafından “Türkiye’de Halk Bilimi Müzeciliği ve Sorunları” konulu bir sempozyum düzenlenmiş ve bu sempozyumda folklor açık hava müzelerinin sorunları ve geleceği tartışılmıştır. Sözleşme’nin yürürlüğe girmesinden bir yıl önce düzenlenen bu sempozyumun ardından, 2004 yılında yine aynı merkez (THBMER) tarafından dünyada ilk kez “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi” adıyla bir sempozyum gerçekleştirilmiştir. Bu sempozyum, Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (ICOM) 2004 yılında düzenlediği “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi” konulu uluslararası sempozyuma da bir hazırlık” gibi görülmüştür (Özünel, 2013: 66).

Gelişmeleri yakından takip eden halk bilimciler, Türkiye’de uygulamalı halk bilimi müzelerinin açılmasında öncülük etmişlerdir. Bu hususta Türkiye’de açılan

uygulamalı halk bilimi müzeleri şunlardır; Yaşayan Müze, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi, Bursa Yaşam Kültürü Müzesi, Kahramanmaraş Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve Kapadokya Yaşayan Miras Müzesidir.

Türkiye’de açılan uygulamalı halk bilimi müzeleri üzerine yapılan çalışmalar ise şöyledir; Çiğdem Şimşek (2015) “Halk Bilimi Müzeciliğine Bir Örnek Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi” adlı yüksek lisans tezinde, bugüne kadar halk bilimi müzeciliği ve somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi konuları üzerinde araştırmacılar tarafından birçok çalışma yapıldığını fakat bu alanda kurulmuş örnek bir müze bulunmadığı için bu araştırmaların görünürlüğünün sağlanamaması üzerine çalışmasını gerçekleştirdiğinden bahsetmektedir.

Ali Türker ve Gülay Özaltın Türker (2016) “Deneyimsel Pazarlamanın Halk Bilimi Ürünlerinde Kullanımı: Yaşayan Müze Örneği” adlı makalesinde, öncelikle deneyim pazarlaması, halk bilimi ve somut olmayan kültürel miras unsurlarına değinilmiş; daha sonra ‘Yaşayan Müze’ örneği incelenmiştir. Araştırmanın sonuç bölümünde ‘Yaşayan Müze’ örneğinin turizmde yaygınlaştırılmasının önemi ve yöntemleri üzerinde durulduğu bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Cemali Buzlukçu, Musa Oflaz, Ahmet Köroğlu ve Cevdet Avcıkurt (2017) “Yaşayan Müze Ziyaretçilerinin Algıladıkları Deneyimsel Değer, Memnuniyet Düzeyleri Ve Davranışsal Niyetleri İlişkisinin İncelenmesi” adlı kaleme aldıkları makalede, Yaşayan Müze ziyaretçilerinin algıladıkları deneyimsel değer, memnuniyet düzeyleri ve davranışsal niyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Serap Buyurgan ve Gizem Büke Öztürk (2021) “Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi ve Yaşama Katkıları” adlı kaleme aldıkları makalede, Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesinin amacı ve oluşum süreci, eserlerini sergileme yöntemleri ve öğrencilere, halka yönelik etkinlikleri ile yaşama katkıları değerlendirilmiştir.

Çalışma giriş ve sonuç kısımlarının haricinde dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü A ve B bölümleri şeklinde ikiye ayrılmaktadır. A bölümünde çalışmanın

araştırma problemi, amacı, önemi ve yöntemi açık bir şekilde anlatılırken B bölümünde araştırma konusu ile ilgili çalışmalara verilmektedir.

Birinci bölümde, halk bilimi ve uygulamalı halk bilimi tanımlarından, tarihçelerinden ve kapsamlarından bahsedilmektedir. Bu bölümde halk biliminin tanımı, konusu, önemi, tarihsel gelişimi ve 20.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan yeni alt disiplin olan uygulamalı halk biliminin tanımı, tarihsel gelişimi, disiplin için önemi ve faydaları açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, kültürel mirasın daha net kavranması için öncelikle kültür tanımı yapılmaktadır. Daha sonra kültürel miras tanımı ve kapsama alanlarından bahsedilmektedir. 2006 yılında taraf olunan SOKÜM sözleşmesinin maddeleri gereği, korumak ve sürdürülebilir konuma getirilmesi gereken somut olmayan kültürel miras oluşumu anlatılmaktadır. Ayrıca kültürel mirası koruma ve sürdürme gerekliliğinin neticesinde ortaya çıkan uygulamalı halk bilimi müzeciliğinden de bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde, Türkiye’de tarihsel gelişim sürecinde somut olmayan kültürel mirasın korunması ve yaşatılması sorunlarına değinilmektedir. Ayrıca Türkiye’de kurulan uygulamalı halk bilimi müzeleri anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi’nin kurulum hikâyesi, kurumsal yapısı, konağın tarihçesi, müze etkinlik ve içerikleri, müze etkinlik zamanlamaları, müzenin kazandığı ödül ve saha çalışmaları anlatılmaktadır. Ayrıca çalışma sonuçları tezin amacı doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Sonuç bölümünde ise tezin tüm bölümlerinin genel değerlendirilmesi ve saha çalışmaları sonucunda ortaya çıkan uygulamalı halk bilimi müzelerinin kültürel miras farkındalığı oluşturmadaki etki boyutu anlatılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALK BİLİMİ VE UYGULAMALI HALK BİLİMİ

1.1. Halk Bilimi

Halk bilimi teriminin net olarak kavranması ve bu bilim dalının konusunu açıklamak için öncelikle, terimin temelini oluşturan halk teriminin açıklanması gerekmektedir.

Alan Dundes halk terimini şu sözlerle açıklamıştır:

“Halk en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade etmektedir. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün ortak bir meslek, dil veya din olabilir ne olduğu önemli değildir. Bundan daha önemli olan ise, herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendisine ait olduğunu kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır” (Dundes, 1998: 143).

Dundes’in tanımlamasından da anlaşılacağı üzere halk, ortak faktörün veya faktörlerin çevresinde olmasının yani sıra asıl gerekli olan gelenek olgusunun kabul edilmesidir. Bundan dolayı halk ve gelenek birbirlerine bağlı kavramlardır. Bu olguların birlikteliği neticesinde, halk bilimi disiplinin oluşması kaçınılmazdır. Ülkemizde halk biliminin öncü isimleri bu disiplini şöyle tanımlamışlardır:

“Halk bilimi, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir sonuca vardırmayı amaçlayan bir bilimdir” (Örnek, 2000: 15). Nail Tan’a göre halk bilimi, “halkın geleneğe bağlı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeler yapan bir bilimdir” (1988: 5).

Kısaca tanımlamak gerekirse halk bilimi, yaşayan halk kültürünü inceleyen bir insan ve kültür bilimidir. Halk biliminin başlangıç noktası, 1782 yılında Almanca karşılığı

“volkskunde” olan sözcüğe dayanmaktadır. Brezilya yerlilerini soylu vahşi olarak selamlayan Romantik Akım veya James Macpherson tarafından temeli atılan ve 18. yüzyıla damgasını vuran Ossiancılık daha bu çağlarda, kültürlerin kentsel ve teknolojik gelişmeler karşısında yok olduğu ve korunması gerektiği fikrini ortaya atmıştır. Johann Gottfried Herder ile başlayan ve onun takipçilerince sürdürülen halkın ruhu görüşü, bu koruma duygusunun sistemli bir bilim dalı haline gelişinin başlangıcına konulması gereken önemli bir öyküdür. Fakat ülkemizdeki yaygın görüş, 1846 yılında yayımladığı makalesinde halk biliminin İngilizce karşılığı olan “folklor – folklore” sözcüğünü ilk kez kullanan kişi William John Thoms olduğu yönündedir. Kendisine disiplinin İngilizce adını borçlu olduğumuz W. J. Thoms, Atheneum adlı dergiye Ambrose Metron takma adıyla makalesini göndermiştir. Folklor adını önerdiği bu yazısında geleneksel kültürlerin teknolojik ve kentsel dönüşüm süreçlerindeki yok oluşuna dikkat çekmiş, bunların derlenmesi, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemine işaret etmiştir. W. J. Thoms’un kaleme aldığı bu yazı, geleneksel kültürlerin ve popüler edebiyatların korunması fikrinin kurumlaşmasını sağlamış, bu alanda beliren kültürel verimleri derleme, arşivleme, yeniden üretme ve eğitim süreçlerine ekleme gibi faaliyetler kısaca küresel bir tutuma dönüşmüştür (Oğuz, 2009: 7).

Batı’daki kökleri 18. yüzyıl sonlarında biçimlenen ve 19. yüzyılın uluslaşma süreçleri içinde gelişen bu disiplinin, Türkiye’de özgün bir araştırma alanı olarak gündeme gelişi 20. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Ziya Paşa’nın 1868 yılında Londra’da yayımlanan Hürriyet gazetesinde yazdığı “Şiir ve İnşa” makalesi, bu düşüncenin Türk aydınları arasında da yeşermeye başladığının kanıtıdır. Bu yazısında Ziya Paşa özetle, Divan Edebiyatı olarak adlandırılan edebî verimlerle Halk Edebiyatı olarak adlandırılanları karşılaştırır ve hangisinin millî veya Türk’e ait olduğunu sorarak, unutulmuş ve taşraya hapsedilen halk edebiyatının gerçek Türk Edebiyatı olduğunu savunmaktadır (Oğuz, 2009: 7). Fakat bizzat folklor (halk bilimi) adıyla yazıların üretilmesi 1913’ten sonra başlamıştır. Ziya Gökalp’in Halka Doğru’da yayınladığı “Halk Medeniyeti I, Başlangıç” adlı makalesi, Rıza Tevfik’in 1914’te Peyam gazetesinde edebi ekinde çıkan “Folklor-Folklore” adlı yazısı, Fuat Köprülü’nün aynı yıl İkdam gazetesinde yayımlanan “Yeni Bir İlim: Halkiyat; Folk-

lore” adlı makalesi (Öztürkmen, 2014: 29) Türk Halkbilimi tarihinin temelini oluşturmuştur.

Halk bilimi tarihinde, ilk folklor çalışmalarına kendisini adayan 1 Kasım 1927’de Ankara’da kurulan Anadolu Halk Bilgisi Dernek’idir. Fakat derneğin adı kısa bir süre sonra Türk Halk Bilgisi Derneği olmuştur (Tan, 1988: 29). Çalışmalar Mart 1912 yılında resmen kurulan “Türk Ocakları” tarafından sürdürülmesine karşın 1932 yılında Atatürk’ün emriyle yerini “Halkevlerine” bırakmıştır. Halkevleri sadece Türk Ocaklarının değil Halk Bilgisi Derneğinin de görevlerini üstlenerek bu kuruluşların ortadan kalkmasına neden olmuştur. Böylece halk bilimi çalışmalarının özellikle taşrada derleme ve araştırmaları yeteri kadar bilimsel ve yöntemli olmasa da derleme ve yayın açısından en parlak dönemini halkevleri zamanında yaşamıştır. Açılan onlarca halkevi ve bu evlerin yayımladığı dergiler, Türkiye’de önemli bir halk bilimi potansiyeli oluşturmuştur (Oğuz, 2016: 35).

Halk bilimi 1938 yılında, sözlü gelenekle sınırlanmış olmasına rağmen Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde yeni açılan Türkoloji Enstitüsünün programına eklenmiştir. 1947’de bütün halk bilimi türlerini kapsayan bu program Prof. Pertev Nail Boratav’ın idaresi altında bağımsız bir kürsü olmuştur. Böylece halk bilimi Türkiye’de bağımsız, bilimsel bir disiplin olarak tanınmıştır. (Başgöz, 2011: 1542). Fakat 1948 yılında siyasi nedenlerden ötürü bölüm kapatılmıştır. Bu tarihten sonra halk bilimiyle ilgili bilgiler antropoloji, etnoloji bölümlerinde verilmeye başlanmıştır. 32 yıl sonra 1980 yılında aynı fakültede Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek’in başkanlığında halk bilimi kürsüsü faaliyete geçmiştir. 1982 yılında Yükseköğretim Kanununun kabul edilmesinden sonra Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne bağlı olan halk bilimi, ana bilim dalına dönüşerek tekrar bağımsızlığını kazanmıştır (Tan, 1988: 38).

Yükseköğretim kanununun kabulünden sonra Şükrü Elçin, Hacettepe Üniversitesi’nde Türk Halkbilimi Ana Bilim dalının kurumsallaşmasını sağlamıştır. Günümüzde ise Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi Türk Halkbilimi bölümlerine

sahiptir.¹ Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi birçok üniversite de Türk Dili ve Edebiyatı veya Türkoloji bölümlerinin, enstitülerin ya da kurumların çatısı altında halk bilimsel çalışmalarına devam etmektedir.

Halk bilimi çalışmalarına 1966 yılında başlayan Milli Folklor Araştırma Enstitüsü, halk bilimcilerin kendi kimliğiyle bir devlet kurumunda istihdam edilmelerini sağlaması bakımından önemli bir kurumdur ve günümüzde de faaliyetlerine devam etmektedir (Artun, 2015: 22). 2003 yılında halk bilimi çalışmalarına uluslararası ve diplomatik bir veçhe kazandıran UNESCO, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne (SOKÜM) 2006 yılında Türkiye'nin de taraf olmasıyla halk bilimi alanında yeni gelişmeler yaşanmasına neden olmuştur (Artun, 2015: 51). Bu neticede, özellikle son yıllarda sıkça dile getirilen yerel kültürlerin yaşatılması ve korunması konusu, halk biliminin çalışma alanında ve bakış açısında yaşanan gelişmeler sonucunda uygulamalı halk bilimi doğmuş ve Türkiye'de önemli bir konuma gelmiştir. Sonuç olarak halk bilimi, “modernitenin ortaya çıkardığı tarihsel, toplumsal ve kültürel bir dönüşümün ürünü olarak doğan “folklor” düşüncesi, tarihsel başlangıcında yeni bir araştırma alanı olarak doğarken aradan geçen zaman içinde sosyal bilimlerin değişen doğası ve disiplinlerarasılığın öne çıktığı bir dönemde daha kuşatıcı bir çalışma çerçevesine oturtulması gerekmiştir. Bu nedenle halk bilimi, bilim olarak gelişmesini sürdürdükçe konu alanı kırdan kente, sözlü ve yazılı gelenekten endüstriyel toplumun günlük ilişkilerine kadar genişlemiştir. Halk kültürünün çağdaş toplumla ve bu toplum içinde modern kentin kültürel aktarım alanlarında üretilen, yaratılan, yaşatılan kültürel formlarıyla ilişkili olduğunu, moderniteyi ve günümüzde küresel dünyanın kültürel kodlarını anlama çabasına dönüşmüştür” (Kutlu, 2009: 15).

1.2. Uygulamalı Halk Bilimi

Halk biliminin karşılaştığı sanayileşme, modernleşme ve küreselleşmenin olumsuz etkileri sonucunda halkın geleneksel kültürünün yok olacağı endişesinin ortaya çıkması, halk biliminin çalışma alanını yeniden yapılandırmaya ve genişletmeye yönlendirmiştir. Bu yönelim sonucunda 20. yüzyılın ilk yarısında uygulamalı halk

¹ <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10214> (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

bilimi yeni bir alt disiplin olarak oluşmaya başlamıştır. Fakat oluşmaya başladığı dönemden günümüze kadar pek çok tartışmaya konu olması fakelore, folklorizm, folklorismus, folklife ve icat edilmiş gelenek gibi terimleri de beraberinde getirmiştir.

Uygulamalı halk bilimi terimi ilk olarak 1939 yılında halk bilimci Benjamin A. Botkin'in Alan Lomax'la yaptığı bir konuşması sırasında geçtiği söylenmiştir. Uygulamalı halk bilimi Avrupa ve Amerika'da 1940'lı yılların ardından gündeme gelmiş bir yaklaşım olup çoğunlukla halk bilimi ürünlerinin kültür endüstrisi, turizm, müzecilik ve medya sektörü gibi alanlarda kullanımına yönelik modellerin oluşturulmasına odaklanmıştır (Özünel, 2011: 98–99).

Robert Baron'ın verdiği bilgide ise, uygulamalı halk bilimi terimi ilk kez 1950'lerde Ralph Beals tarafından kullanılmıştır. Beals, uygulamalı halk bilimi terimiyle “halk mirasının beğenilmesini genişletmek ve azınlık grupların değerlerinin beğenilmesini artıran halk materyallerini geniş ölçüde yaymak” fikrini hedeflemiştir. Ancak uygulamalı halk bilimi kavramı 1953'te Benjamin Botkin tarafından “halk biliminin kendisinin ötesinde bazı amaçlar için kullanımı” olarak kavramsallaştırmıştır (Baron, 2014: 181).

Uygulamalı halk bilimi alanı her geçen gün yeni terimlerle zenginleşmektedir. Üretilen yeni terimlerden biri de fakelore kavramıdır. Richard M. Dorson, American Mercury dergisinde 1950 yılında “fakelore” yani sahte, uydurma, yapma, taklit edilen bilgi anlamına gelen bu sözcüğü kullanmıştır. Dorson, fakelore terimini dile getirdikten bir süre sonra bu kavramı eleştirenler tarafından “applied folklore” yani “uygulamalı halk bilimi” olarak adlandırılan bu sözcük kullanılmaya başlanmıştır (Gürçayır, 2007: 7). Bunun üzerine Richard Dorson 1971 yılında kaleme aldığı “Uygulamalı Halk Bilimi” başlıklı makalesinde, konuya dair üç farklı algının hâlâ muallak olduğunu ileri sürmüştür. Dorson'a göre bu algılar şunlardır:

“İlki, halk bilgeliğinin ve halkın bilgisinin halk bilimi geleneği yığımindan kopartılabileceği ve karmaşık kültürde nasıl kullanıma sokulabileceği, uygulanabileceği konusunu dikkate almaktadır. Gerçekten işe yarayan, eskiden kalma (eski ve geçerli) halk tedavilerinin ya da reçetelerinin modern tıp bilimi tarafından kullanımı bir örnek olarak verilebilir. İkincisi, diğer

alanlarda eğitim ve araştırma amacıyla halk bilimi kavramlarının ve içeriğinin uygulanmasıdır. Halk bilimci, tarihin gölgede kalmış kısımlarını aydınlatmak için bilgi deposuna başvurur. Üçüncü algı, halk bilimcinin halkın bir kısmını geliştirmesi sorumluluğudur. Bu algı, bir bakıma uygulamada suçluluk duygusuyla hareket eden, bilgisini aldıkları ve yayımladıkları halkın üzerinden, ün ya da servet beklentileri olmasa da en azından biraz saygınlık ve profesyonel tanınırlık peşinde olan aktivistler ile benim gibi hiçbir şey yapmadan fildişi kulelerinde oturan akademisyenler arasında uygulamalı halk bilimi konusunda süregelen tartışmayı alevlendirmiştir” (Dorson, 2014: 8-9).

Uygulamalı halk bilimi araştırmaları aslında “halk hayatı” (folklife) olarak bazı Avrupa ülkelerinde çok daha önceleri bilinmektedir. 1950’lerden sonra yaygınlaşan halk hayatı anlayışı sayesinde geleneksel kültür unsurları halk kültürü adı altında bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaya başlanmıştır. Jerrold Hirsh, “uygulamalı halk bilimi (yani halk kültürünü) ilerleme ile birlikte yok olmaya mahkûm geçmişin ayakta kalan kalıntıları olarak görmektense gelenek ve yaratıcılığın bir karışımı ve çağdaş koşullara fonksiyonel yanıtlar olarak görülmelidir. Halk bilimciler dikkatlerini sadece bilgi odaklı değil de halka da önem verirlerse ve bunu geçmiş halk ile günümüz halk arasında analiz yaparlarsa başarılı olabileceğini” (Hirsh, 1987: 5-6) savunmuştur. Kısaca uygulamalı halk bilimi, başlarda sadece halk ve azınlık gruplarında bulunan kültürel değerleri başkalarına aktarmak ve onların beğenilerini kazanmak gerekliliğine vurgu yaparken, yapılan analizler, yaşanan gelişmeler ve küreselleşmenin yozlaştırıcı gücünün fark edilmesiyle birlikte Hirsh’ın önerisinde bahsettiği gibi halkın beğenisine sunulmasının ötesinde kültürel değerleri yaratıcılık ile harmanlamak ve uygulamalı olarak genç nesillere aktarımını gerçekleştirmek geleneğin sürdürülebilirliğini sağlamakla etkili olacaktır.

Uygulamalı halk bilimi zamanla akademik halk bilimcilerin istihdam sorunlarına yanıt bulduğu bir alan haline de gelmiştir. Özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde üniversitelerden mezun olan halk bilimcilerin “ne iş yapacakları” sorununun çözüm odağını oluşturmuştur. Üniversitelerde teorik olarak verilen halk bilimine ilişkin bilgilerin, gündelik yaşama ve ihtiyaçlara uygulanması ile halk bilimcilere özellikle kamu ve özel alanda istihdam imkânları doğmuştur. Akademik alanda eğitim almış halk bilimciler, gelenek taşıyıcıları ve aktarıcıları ile halk arasında iletişimi

sağlayarak, geleneksel bilgilerin halk tarafından “kullanılabilir” ve “tüketilebilir” hale getirilmesine hizmet etmeleri hedeflenmiştir (Gürçayır: 2016: 94).

Türkiye’deki akademik halk bilimcilerden Öcal Oğuz, 19.yüzyılda “yaşatmak için saklamak” amacıyla derlenen halk bilimi ürünlerini, artık “yaşatmak için yaymak” düşüncesiyle uygulanmalıdır (2002: 8) diyerek kültürün uygulamayla birleşmesi gerektiğinin altını çizmektedir. “Türkiye, kendi yerel ve ulusal renklerini araştırmak ve yorumlamak, bu özellikleriyle yeryüzünde var olmaya devam etmek ve bu özelliklerini “pazarlayarak” bir gelir kalemi oluşturmak istiyorsa, kuramsal düzlemde halk biliminin gelecekteki önemini ve ulusal kalıtın küresele sunulmasının gereğini iyi kavramalı, uygulama düzleminde ise, bunun için gerekli olan kurumlaşmanın” (Oğuz, 2002: 58) gerekliliğini savunmuştur. Ayrıca halk bilimini seçkincilerin yarattığı ve uyguladığı yaklaşımlarla ortaya çıkan kuramsal yararsızlıktan kurtararak uygulanabilir yararlılığa yönlendirme, yerel renkleri küresele yeni yorumlarla katma amacını güden bir kuram olarak ortaya çıkan uygulamalı halk bilimi çalışmaları, halk bilimi disiplininin derleme ve değerlendirme dönemlerinden sonraki birikimini ortaya koyduğu bir alandır (Oğuz, 2013: 42-45) ve bu alan gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Metin Ekici ise uygulamalı halk bilimi hakkında şunları söylemiştir:

“Günümüzde gittikçe gelişen kentlerin ve kentlileşen kırsallıların yeni yaşam alanı olarak seçtikleri kentlerde bazı halk bilgisi ürünlerini kırsaldaki şekli veya güncelleme yaparak icra etmelerinin mümkün olmadığını, aynı zamanda kent ortamında hâlihazırda var olan; ancak araştırılmaları uzun zamandır ihmal edilmiş geleneklerin varlığı söz konusudur. Bu iki önemli konu, halk bilimi çalışmalarında uygulamalı halk bilimi ve kent halk bilimi adı altında iki yeni kavramı kullanmayı zorunlu kılmıştır; günümüz halk bilimcileri hem kent ortamında var olan eski ve yeni gelenekleri araştırmalı hem de kırsaldan kente taşınmış ve kent ortamında da yaşam alanı bulan gelenekleri yeni bakış açıları ile genç kuşaklara aktarmak için uygulamalı olarak araştırmak ve icra etmek durumundadır” (2013: 43).

Halk bilimi disiplininin metin merkezli çalışmaları, kentleşme ve küreselleşmeyle yerini elde edilen verilerin aktarımı ve sürdürülebilirliği için yeni bağlam ve mekânlarda uygulanmasına bırakması uygulamalı halk biliminin bir kavram olarak çıkmasına olanak sağlamıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar yapılan

çalışmalarla büyük gelişim gösteren bu alt disiplin, yerel kültürü koruma altına alarak küresele ulaştırmaya devam etmektedir. Tezin ikinci ve üçüncü bölümlerinde Türkiye'nin 2006 yılında taraf olduğu SOKÜM Sözleşmesi'nde ifade edildiği gibi, kültürel mirasın bir parçası olarak görülen anlatım, uygulama ve mekânlardan oluşan somut olmayan kültürel mirasın, aktarımı ve korunması maddelerinin var ettiği bilinçle uygulamalı halk bilimi kavramı ve müzelerinin hem insanlar üzerindeki etkili konumu hem de alan içerisindeki önemi gösterilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL MİRAS VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

Kültürel miras, geçmişten günümüze getirilen kültürel değerler bütünü olarak görülmektedir. Tezin bu bölümünde, kültürel miras kavramını ele almadan önce kültür kavramına kısaca açıklık getirmek yerinde olacaktır. Daha sonrasında kültürel mirasın tanımı, SOKÜM sözleşmesi ve sözleşmenin “koruma” maddesi sonrasında ortaya çıkan uygulamalı halk bilimi müzeciliğinden bahsedilecektir.

2.1. Kültür

Kültür sözcüğü, “toprağı ekip biçmek” anlamındaki Latince “colere” sözcüğünden gelmektedir. Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiş olup, temelde “çevirmek, döndürmek, toprağı altüst etmek, tarlayı sürmek, işlemek, bakım göstermek” gibi anlamlar taşıyan Latince colere sözcüğüne dayanan “cultura” dan gelmektedir. İlk kez ünlü Voltaire, culture sözcüğünü, insan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi anlamında kullanılmıştır. Buradan Almanca'ya geçip 1793'te Alman dili sözlüğüne bu anlamda yerleşmiştir. Etnolog G.Klemm, insanın genel kültür tarihi adlı eserinde “cultur” sözcüğünü uygarlık ve kültürel evrim karşılığında kullanmıştır. Sözcük daha sonra İngiliz, İspanyol ve Slav dillerine aktarılmıştır. Günümüzde hala kullanılan ilk bilimsel kültür tanımını veren İngiliz antropolog Edwar B. Tylor'ın bu konuda Klemm'den esinlendiği kanısı yaygınlığını sürdürmektedir (Güvenç, 2010: 95).

Sosyal ve beşeri bilimlerin klasikleşmiş ve yaygın bir kabule sahip kültür tanımını 1871 yılında yapan Edwar B. Tylor'dır. Tylor'a göre kültür, “toplumun bir üyesi olan insan tarafından edinilen bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür” (1871: 1). Nicolas Journet, “Tylor bu tanımıyla, kültürü bütün insanlığa ait ortak nitelik olarak kabul eden

antropolojinin ilk adımlarını atmıştır. Fizik antropologların anlaşılması güç, karanlık kalan fakat ırk ve adetler arasında demir atmış orada ortak bir kalıp haline gelen anlayışı yıktığını” (2009: 17) dile getirmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Fransız ve İngiliz düşünce dünyası “kültür” yerine “uygarlık” kavramını kullanmışlardır. Uygurlık (civilisation) kavramı; bilim, felsefe, teknoloji ve endüstri alanlarında önde giden Fransız ve İngilizlerce, vahşet (barbarlık), ilkelik ya da az gelişmiş bir uygarlık karşılığında benimsenmiştir. Almanlar kültür kavramıyla kendilerini İngiliz ve Fransız üstünlüğüne karşı daha rahat hissettiklerinden dolayı 19.yy ikinci yarısında bulup ortaya çıkardıkları ve hiç de vahşi ya da barbar olmayan küçük, basit ve barışçı uygarlıklara da kültür adını vermişlerdir (Güvenç, 2010: 95).

Tarihsel serüveni içerisinde toplumların farklı anlam ve kişileri işaret ederek onlarca anlam yükledikleri kültür kavramının binlerce tanımı bulunmaktadır. Ali Seyyar'a göre kültür, sosyal hayat süreci içinde toplumun çevresiyle mücadele ve birlikte yaşamaktan kaynaklanan sorunların çözümü sırasında öğrenilmiş topluma niteliklerini veren ve toplumlar arasında farklılık gösteren işlevselliği nedeniyle yeni katılan üyelere aktarılmak istenen beceri, deneyim, alışkanlık, yöntem, gelenek, değer ve inanışların tümüdür (2003: 275). Uluslararası kültür ve kültürel miras koruyuculuğu görevini üstlenmiş UNESCO tarafından düzenlenmiş Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde yer alan kültür tanımı, “bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur” (URL-1). Özetle toplumun ürettiği her şeyi kültür olarak değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

2.2. Kültürel Miras

Kültürel miras, geçmişten miras alınan ve farklı nedenlerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünü olarak tanımlanmıştır (Can, 2009: 3). Ayrıca kültürel miras, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü görevi gören,

kuşaklararası iletişimi mümkün kılan, bir ulus, bir alan ve bir kültür açısından bireye aitlik duygusu kazandıran ve bireyin kimlik problemini çözen yenilenemez değerler toplamıdır (Kiper, 2004: 14). UNESCO'nun Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde (1972) kültürel mirasın, anıtları yani tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaraları, yapı toplulukları olan mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları ve tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler ve arkeolojik sitleri kapsadığını belirtmektedir (URL-2). Tanımlardan yola çıkarak kültürel mirası, insanın binlerce yıllık yaşam deneyiminin, aklının, inançlarının ve yaratıcılığının oluşturmuş olduğu maddî ve manevî mirasın, toplum üyelerinin birlik ve dayanışmasıyla kuşaktan kuşağa aktararak günümüze ulaşmayı başarmış bütün kalıntıların adı olarak tanımlamak mümkündür.

“Kültürel miras, toplumu, normları ve değerleri içeren senkronize bir ilişki oluşturmaktadır. Semboller, teknolojiler ve nesnelere, temel normların ve değerlerin somut kanıtıdır. Böylece somut ve somut olmayan arasında semiyotik bir ilişki kurmaktadır. Somut olmayan mirasın, somut mirasın şekil ve öneminden daha büyük bir bakış açısına sahip olduğu kabul edilmelidir” (Bouchenakı, 2003: 2). “UNESCO, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ve benzeri uluslararası kurumlar tarafından hazırlanan sözleşmelerde ve uluslararası hukuk metinlerinde kültürel miras kavramı somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sualtı kültürel mirası, doğal miras olarak kategorize edilmiştir. Somut kültürel miras taşınabilir ve taşınamaz kültürel miras olarak ayrılmaktadır. Taşınır kültürel miras tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları, arkeolojik eserleri, taşınamaz kültürel miras, anıtları, arkeolojik sitleri, tarihi kent dokuları gibi yapı topluluklarını, sualtı kültürel mirası batıkları, sualtı kalıntıları ve kentlerini, somut olmayan kültürel miras sözlü gelenekleri, gösteri sanatlarını, ritüelleri, doğal miras kültürel boyutu olan doğal sitleri, kültürel peyzajları, fiziki, biyolojik ve jeolojik formasyonları kapsamaktadır” (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017: 60).

Kültürel mirasın günümüze kılavuzluk, kaynaklık etme potansiyeli güncel ihtiyaçlara çözüm üretme imkânlarını barındırması açısından kültürel miras algısında ve tanımlardaki dönüşümün dikkate alınması ve mirasa yüklenen homojen anlamların yanı sıra kültürel mirasa atfedilen işlevlerin yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Nitekim bu değişimin tanımlara da yansıdığı ve mirası tarif ederken yerel bağlamı, topluluğu, insanı ve dolayısıyla da mirasın anlam ve işlevindeki çeşitliliği hesaba katma gayretinin kayda değer şekilde arttığı gözlemlenmektedir (Aral, 2020: 28-29).

2.2.1. Somut Olmayan Kültürel Miras²

UNESCO tarafından somut olmayan mirasın korunması uzun süre ihmal edilmiştir. Ancak bu yönde ilk adımı Evrensel Telif Hakkı Sözleşmesi'ne yeni bir protokol eklenmesi önerisi ile 1973'te Bolivya Daimi Delegasyonu tarafından atılmış fakat başarılı olmamıştır. Ancak kültürel miras alanındaki somut olmayan yönlerin tanınması ve dâhil edilmesi konusunda farkındalık yaratmaya yardımcı olmuştur. Bununla birlikte UNESCO, 1982'de Folklorun Korunması Uzmanlar Komitesi'ni, 1989'da geleneksel kültür ve folklorun korunması tavsiyesi üzerine özel bir Somut Olmayan Miras Bölümü kurmuştur. Bu tavsiye kararı, uluslararası iş birliğini teşvik etmenin yanı sıra geleneksel kültür ve folklorun tanımlanması, yayılması ve korunması için alınması gereken önlemleri de gün yüzüne çıkarmıştır (Bouchenaki, 2003: 1). Bu gelişmeler folklor ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasının başlangıcı açısından büyük önem taşımaktadır.

Somut olmayan kültürel miras çalışmaları kapsamında UNESCO, 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini (SOKÜM) kabul etmiştir. Türkiye'nin bu sözleşmeye resmen dâhil olması 27 Mart 2006 tarihini bulmuştur. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında iki sözleşme büyük öneme sahiptir. Bu sözleşmeler, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması" (2003) ve "Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi" (2005) dir.

² <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/> (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

SOKÜM sözleşmesinin amaçları, somut olmayan kültürel mirası korumak, ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel mirasına saygı göstermek, somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı artırmak, karşılıklı değerbilirliği ve yardımlaşmayı sağlamaktır. Somut olmayan kültürel miras olarak tanımlanan alanlar:

- a) Sözlü gelenekler ve anlatımlar;
- b) Gösteri sanatları;
- c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler;
- d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;
- e) El sanatları geleneğidir (URL-3).

Somut olmayan kültürel miras, toplumların kuşaklar arası aktarımla devamlılık gösteren ritüeller, sanatlar, anlatımlar, bilgiler ve uygulamalarda kullanılan mekân, araç ve gereçleri de kapsayan ortak belleğe denmektedir. Toplumların, grupların ve kimi zamanda kişilerin kültürel bağlamından kopmadan gerçekleştirdiği miras aktarımı zaman, mekân ve doğayla etkileşimine bağlı olarak yeniden üretilmesi onlara kimlik ve devamlılık duygusu vermektedir. Fakat küreselleşmeyle birlikte tek tipleşen dünyada kültürel çeşitlilik zamanla azalmakta ve kültürel değerlerin yok olma tehlikesi SOKÜM' ün korunmasını gerekli kılmaktadır.

SOKÜM sözleşmesi tanımlanması ve korunması gerektiğini ifade ettiği miras alanına salt araştırma, derleme ve arşivleme gibi bilimsel veri toplama açısından değil, kültürel mirasın yaşatılarak korunmasına bağlı olarak aktarım, örgün ve yaygın eğitim, katılım gibi konulara öncelik sağlanarak ortak bellek, paylaşılan deneyim, toplumsal kimlik veya tarihsel süreklilik (Oğuz, 2013: 3) gibi terimleri de içeren yaklaşımlarla kültürel mirasın korunması amaçlanmaktadır.

Oğuz, bu koruma yaklaşımlarından özellikle günümüzde önemsenenlerin, “yeniden canlandırma” ve “sürdürülebilir kalkınma” ilkeleri olduğunu ifade etmektedir. Yeniden canlandırma, somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik hatırlatma, farkındalık yaratma ve gelecek kuşaklara aktarma hedeflerine katkı sağlamasının yanı sıra somut olmayan kültürel mirasın çevre ve insan duyarlılığı kazanması, yeni

iş alanları yaratması ve yeni üretimlere esin kaynağı olmasıyla da sürdürülebilir kalkınmaya katkısı büyüktür (Oğuz, 2014: 26).

2.2.2. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi “Uygulamalı Halk Bilimi Müzesi”

Tarihte “müz³” kavramına bakıldığında görülüyor ki müzelerin kuruluşundan önce değerli nesne ve sanat eserleri, mağara, kutsal kalıntı odası, mezar, kutsal mekân ve kent merkezlerinde dinsel ve nesnel nedenlerle toplanıp sergilenmektedir. Bu da bize müzenin müzlerin yeni mekânı olduğunu göstermektedir. Müze sözcüğü mitolojik bir anlam da taşımaktadır. Sözcüğün kökeni Grekçede kullanılan “mouseion” (museyon)a dayanmaktadır. Bu kelime Yunan mitolojisinde ilham perileri olan “Musalar” adındaki tanrıçalara adanan tapınak ve Atina’da bu tanrıçalara ayrılan tepe anlamına gelmektedir. Bundandır ki ilk koleksiyonlar tanrı ve tanrıçalara adanmak amacıyla tapınaklarda saklanan çeşitli eşyalardan oluşmaktadır. Bilgilere göre koleksiyonculuğu 15.yy. da Floransalı Medici ailesi başlatırken Roma da İmparator Marcus Claudius Marcellus'un ganimetlerinin sergilenmesi sonucu benimsenmiştir. 18.yy İngiltere’inde koleksiyonculukla ilgili bilimsel çalışmaların sonucunda yazılı belgeler hazırlanmıştır (URL–4).

Müzecilik, 18.yy da Batı toplumunda koleksiyonların kamulaştırılmasıyla var olmuştur. Bu dönemlerde müzeler halka açık değillerdir. 19.yy.ın ikinci yarısında Amerika Birleşik Devletleri, sanat koleksiyonculuğu alanında önemli girişimlerde bulunsa da esas gelişim 20.yy.da meydana gelmiştir. Koleksiyonculuktan müzeciliğe geçiş bilimsel etkinliklerin, çalışmaların doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Koleksiyonların gelişmeleri ve yeniden değerlendirilmeleri, sınıflandırılmaları, belgelendirilmeleri ve korunmalarıyla, müzelerin oluşturulması bir zorunluluk haline gelmiştir. Müzeciliğin ilk yıllarında müzelerin başlıca amaçları; geçmişe ait sanatsal, kültürel ve bilimsel öğeleri toplamak, korumak, belgelemek ve sergilemektir (URL–4). Ancak 20.yy.da müzeler, eğitim görevini de üstlenmişlerdir. Günümüzde müzeler halkın zorlanmadan eğitildiği yaygın eğitim merkezlerine, araştırmaların yapılabildiği mekânlara dönüşmüştür.

³Kelime hakkında ayrıntılı bilgi için, <https://www.britannica.com/topic/Muse-Greek-mythology> (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

Türkiye'de müzecilik Cumhuriyetin ilanı ile daha önemli konuma gelmiştir. Çağdaş anlayışa uygun olarak, eski eserlerin çıkarıldıkları yerlerde değerlendirilmesi yoluna gidilerek yurt genelinde yeni müzeler kurulmuştur (URL- 4).

Müzenin gelişim sürecine bakıldığında görülüyor ki, “sunaklardan korunaklı camların ardına gelene kadar içeriği, amacı ve yöntemi sürekli değişen ve gelişen müzeler çeşitli yollardan geçmiştir. Fakat bu geçiş sırasında yerli kültürlerin uluslaşmalarına büyük katkıları olmuştur. İlk halinden günümüze kadar zaman içerisinde dönemin ekonomik, sosyal, kültürel şartlarına göre şekil almışlardır. İlk halinde savaş ganimetlerinin, tarihi eser niteliği olan eşyalar ve objelerin saklandığı yerler olarak bilinen müzelerin dönemin dinamikleriyle birlikte zamanla müzeleme, koleksiyon ve sergileme algısının değişmesi müze tanımlarının yenilenmesine sebep olmuştur. Toplumlar, siyasal ve kültürel politikalar değiştikçe ya da insanlığın bilgi ve becerileri farklılaştıkça müze de kendisini hem bağlamsal hem de kurgusal açıdan değiştiren bir kurum olarak varlığını sürdürmeyi başarmıştır” (Özünel, 2013: 65).

UNESCO'nun Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi ve Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesinde müzeler, tüm topluma seslenen ve bu sebeple toplumsal bağların, sosyal dayanışmanın, vatandaşlık bilincinin gelişmesinde ve toplumsal kimliğin yansıtılmasında önemli görevleri olan hayati kamusal alanlar olarak nitelendirilmişlerdir (Karadeniz, 2017: 31). “Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) özellikle müzelerde korunması gerekenlerin, maddi kültür unsurlarının yanı sıra halkın sözlü kültür belleği ve deneyimleri olduğu görüşünün kabul görmesi bu yönde atılan adımları ve çalışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler üzerine ICOM 2007 yılında müze tanımını güncellemiştir. Bu tanıma göre müze, toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, topluma açık, araştırma, eğitim ve eğlence amaçlarıyla insanlık ve çevresi hakkındaki somut ve somut olmayan kültür varlıklarını toplayan, koruyan, iletişimini yapan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen, sürekli kurumlardır” (Özünel, 2013: 66).

Bu yeni tanımlarla birlikte müzelerdeki sergileme ve ziyaretçi yaklaşımları değişmiştir. Müzelerin toplumsal işlevlerini çeşitlendirmek ve toplum katılımını artırmak için nesne odağından insan odağına geçiş yaptıkları müzeler kurulmaya

başlanmıştır (Golding ve Modest, 2013: 12). Ziyaretçiye odaklanma yaklaşımı, Vergo'nun gündeme getirdiği “yeni müzecilik” anlayışına yani “toplumla birlikte çalışma” felsefesine dayanmaktadır (1989: 12). “Bu yeni yaklaşımlar aracılığıyla müzeler birer eğitim, aktarım ve bellek sürdürülebilirliğini meşrulaştırıcı bir görev üstlenmiştir. Bu yeni müze algısı müzecileri bu iki unsuru müzede nasıl sergileyecekleri konusunda düşünmeye zorlamıştır. Dolayısıyla daha önce yalnızca geçmiş ya da ulus bilincini anımsatsın diye müze mekânlarında sergilenen folklorik-etnografik malzemenin farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi gerektiğine de dikkat çekilmiştir. Böylece SOKÜM, müzeciliğe eklenmek yerine tümünden müzecilik anlayışının içine yerleştirilmesi gereken bir olguya dönüşmüştür. Bu bağlamda geleneksel bir ürünü yalnızca mankenler üzerinde ya da camekânlar içinde sergilemenin yeterli olup olamayacağı tartışılmaya başlanmıştır. Yalnızca sergilemek yerine ürünün hikâyesini, kullanım koşullarını, üretim biçimlerini, o nesneyi üreten insanı, nesnenin kullanılmaya başlandığından beri geçirdiği değişim evreleri ya da bundan sonra kullanılacaksa hangi biçimde sunulacağı gibi konular müzeciler tarafından gündeme getirilerek tartışılmaya başlanmıştır. Tüm bu soruların ardından UNESCO, SOKÜM ve müze ilişkisi bağlamında yeni bakış açılarıyla geliştirilmiş ve bu mantıkla işletilen pek çok müze kurulmuştur” (Özünel, 2013: 66).

Böylesi bir mekân, sadece müze kavramının pek çok kişinin kafasında oluşan belli cansız eserlerin sergilendiği bir mekân olmak yerine; öğrenilen, öğretilen, canlı kılan bir eğitim ve yaşam merkezi olarak düşünülmelidir. Böylece hem somut olmayı korumak ve yaşatmak, hem de müzenin kendi kendini finanse etmesi mümkün olacaktır (Ekici, 2004: 64).

Müze ve müzecilik alanında yaşanan gelişmelerin sonucunda müzelerin kazandığı yeni işlev, somut olmayan mirası da korumak, eğitmek hatta bağlamlarından koparmadan aktarım yapmak olmuştur. Böylece nesne odaklı mekân olmaktan çıkıp nesne-kişi ve eğitim odaklı konuma gelen müzeyi toplum yararına halk bilimciler kullanmıştır. Bu sebeple SOKÜM müzesi, yaşayan müze gibi farklı adlar taşıyan birçok uygulamalı halk bilimi müzesi açılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE UYGULAMALI HALK BİLİMİ MÜZECİLİĞİ

3.1.Türkiye'deki Uygulamalı Halk Bilimi Müzesi Örnekleri

Üniversite, yerel yönetim ya da kalkınma ajansı gibi kamu kuruluşlarının desteğiyle veya tüzel kişilerin girişimleriyle kurulan ve yaşayan müze, yaşayan miras müzesi, yaşayan kültürel miras müzesi, yaşam kültürü müzesi, yaşayan kültür hazinesi müzesi gibi adlar taşıyan benzer müzelerle somut olmayan kültürel mirasın aktarıldığı uygulamalı halk bilimi müzeciliği Türkiye'de yeni bir müze türü olarak yaygınlaşmaya başlamıştır (Nalcıoğlu, 2020: 285).

Türkiye'de kurulan uygulamalı halk bilimi müzeleri şunlardır: Zehra Sema Demir tarafından 2007 yılında açılan Yaşayan Müze, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından 2013 yılında açılan Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Ünye Belediyesi tarafından 2016 yılında açılan Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, Bilecik Belediyesi tarafından 2017 yılında açılan Yaşayan Şehir Müzesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından 2018 yılında açılan Bursa Yaşam Kültürü Müzesi, Dulkadiroğlu Belediyesi tarafından 2018 yılında açılan Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 2019 yılında açılan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesidir. Kültürel aktarım odaklı müzecilik anlayışıyla oluşan uygulamalı halk bilimi müzeciliği, kültürel miras unsurlarının varlığını korumada ve farkındalık oluşturmada etkin rol benimseyerek kentlerde uygulamaya açık mekânlar yaratmıştır.

3.1.1. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi⁴

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi (SOKÜM) 23 Eylül 2005 tarihinde açılmıştır. “Türkiye’de Halk Bilimi Müzesine Doğru” sergisi SOKÜM müzesinin doğumunu hazırlayan etmenler arasında gösterilebilir. SOKÜM müzesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezine (THBMER) bağlıdır. THMBER’in kuruluş amaçlarından biri de geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir uygulamalı halk kültürü müzesini yaşama geçirmektir (Demir, 2010: 148).

“SOKÜM müzesinde, somut olmayan kültürel mirasın beş alanını içine alan objelerin, canlandırmaların, görsellerin diğer bilgi ve belgelerin sergilendiği bölümler yer almaktadır. Müzenin, “sözlü gelenekler ve anlatımlar” bölümünde masal anlatma ve âşıklık geleneği gibi halk edebiyatı türlerine yer verilirken, “gösteri sanatları” bölümünde geleneksel Türk tiyatrosunun meddahlık, Karagöz, orta oyunu, kukla gibi türleri sergilenir. “Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller” ile ilgili bölümde, yaşam döngüsünde yer alan ve bir dizi ritüelle birlikte gerçekleşen geçiş dönemlerine ait uygulamalar, yeme içme kültürü, göçer kültürü, hayvancılık, geleneksel çocuk oyunları gibi bölümler bulunur. “Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar” bölümünde, halk hekimliği, halk inançları ve geleneksel kutlamalar konularında sergilemeler bulunan müzede, son olarak “el sanatları” bölümünde özellikle de artık sınırlı uygulayıcısı bulunan geleneksel meslekler olan bakırcılık, kalaycılık, demircilik, ayakkabıcılık, sepetçilik, nalbantlık, dokumacılık, ahşap oymacılığı gibi mesleklerin objeleri ve ürünlerinin yanında bu mesleklerin icrası ile ilgili görseller vardır. Müzedeki sergilemelerde uygulanmaya çalışılan bir yöntem de objelerin sözlü kültürle ilişkisini kurmaktır. Bu konuda sıklıkla atasözü, deyim, mani, türkü gibi türlerden örnekler kullanılmaktadır” (Özünel, 2013: 66).

“Müze, sergilediği bölümler ve oluşturduğu arşivin yanı sıra somut olmayan kültürel mirasla ilişkili bazı etkinlikler de düzenlemiştir. Temalı sergiler, uygulamalı seminerler, Karagöz ve meddah gibi gösteriler kültürün korunması, tanıtılması ve

⁴ Türk Halkbilimi bölümü 18 Mayıs 2018 tarihinde Gazi Üniversitesinden ayrılarak Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesine geçmiştir. Bundan dolayı tezde üniversitenin güncel adı kullanılacaktır.

yaşatılması için önemli bir katkı sağlamaya yöneliktir. Örneğin, müzede gerçekleştirilen son etkinliklerden biri de “10 Yılda 10 Miras” konulu sergidir. Bu sergi, Sözleşme’nin 10. yılında UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne Türkiye adına kaydedilen 10 kültür mirasının görsellerinin, uygulamalarının ve objelerinin tanıtıldığı bir etkinlik olarak kurgulanmıştır. Bu etkinlik çerçevesinde Karagöz ve meddah gösterisi düzenlenmiş, geleneksel sohbet toplantılarından Yaran Meclisi’ni temsilen geleneksel giysili iki yaran Ahilik Geleneği ve Yaran Meclisi hakkında bilgi vermiştir. Etkinlikte ayrıca, 2012 yılında listeye giren Mesir Macunu Festivali’nin tanıtıldığı bölümde mesir macunu dağıtılmıştır. Diğer miraslarla ilgili videoların yayımlandığı sergi, listeye Türkiye adına kaydedilen mirasların tanıtılması ve UNESCO’nun listeler yoluyla yerel kültürlerin korunmasındaki dikkatini göstermesi bakımından katkı sağlamıştır” (Özünel, 2013: 67).

SOKÜM müzesinin resmî müze olma girişimleri bazı bürokratik engeller, mekânsal sorunlar nedeniyle bir sonuca ulaşamamıştır. Karşılaşılan sorunları özverili ve dikkatli şekilde çalışarak ortadan kaldırmayı başaran Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, müzecilik faaliyetlerini 28 Mayıs 2013 tarihinde açtığı Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi’nde devam ettirmektedir.

3.1.2. Yaşayan Müze

Türkiye’nin ilk uygulamalı halk bilimi müzesi Ankara’nın Beypazarı ilçesinde Yaşayan Müze adıyla 23 Nisan 2007 tarihinde açılmıştır. Yaşayan müzenin hizmet verdiği bina 20. yüzyılın hemen başlarında inşa edilmiş tipik bir Osmanlı evidir. Müzenin hizmet verdiği ana bina, mutfak, dam ve ahırdan oluşan yapısıyla kışlık ev olarak inşa edilmiştir. Konak, Beypazarı’nın ileri gelen tacirlerinden Abbasoğlu Ali tarafından iki yılda yaptırılmıştır. Önceleri Abbasların Ali’nin evi olarak anılan bina İngiltere’ye tiftik ihraç eden Ali Bey’in vefatı ile karısı Fatma Hanım’ın adı ile anılmıştır. Konak her açıdan Abbasoğullarına ait tarihsel dönemin sosyo-kültürel izlerini taşımaktadır. Bu anlamda müze bir bellek müzesi görevi de üstlenmiştir (Demir, 2010: 176).

Konağın her bir odası geleneksel kültürü aktarmak üzere ayarlanmıştır. Müzede sergilenen somut olmayan kültürel miras unsurları; geleneksel çocuk oyunları ve oyuncakları, Karagöz, masal anlatımı, ebru sanatı, atasözleri ve deyimlerin öyküleri, Türk kültüründeki motiflerin anlamları, kurşun dökümü, çıkırık dokuma sanatı, Türk kültüründe kahve ve şerbet kültürüdür. Bunların dışında Keloğlanın annesinin karşılaması, Türk ev mimarisinin tanıtımı ve geleneksel gelin odası sunumu yer almaktadır. Bu aktiviteler ziyaretçiler tarafından da deneyimlenebilmektedir. Müzeyi, yılda 200 binden fazla yerli ve yabancı turist ziyaret etmektedir. (URL-5).

Ahmet Köroğlu, Cemali Buzlukçu, Cevdet Avcıkurt, ve Musa Oflaz'ın ortak çalışması olan “Yaşayan Müze Ziyaretçilerinin Algıladıkları Deneyimsel Değer, Memnuniyet Düzeyleri Ve Davranışsal Niyetleri İlişkisinin İncelenmesi” adlı makalelerinde bahsettikleri alan çalışması sonucunda;

“Yaşayan Müze ziyaretçilerinin algıladıkları deneyimsel değer, memnuniyet düzeyleri ve davranışsal niyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkide deneyimsel değer boyutlarının memnuniyet düzeyleri, ağızdan ağıza iletişim ve tekrar ziyaret niyeti üzerinde etkili oldukları ve deneyimsel değer ile davranışsal niyetler ilişkisinde memnuniyetin aracı etki gösterdiği tespit edilmiştir. Deneyimsel değer boyutları, memnuniyet düzeyi, ağızdan ağıza iletişim ve tekrar ziyaret niyeti ilişkisini ortaya koyan analiz sonuçlarına göre, deneyimsel değer eğitimi boyutu her bir değişken üzerinde en baskın etkiyi yapan faktör olarak tespit edilmiştir. Buna göre Yaşayan Müze ziyaretçilerinin bu deneyimi gerçek bir eğitim ve öğrenme deneyimi olarak gördükleri söylenmektedir. Klasik müzelerin levha, işaret, ses kaydı vb. bilgilendirme yöntemlerine karşılık, Yaşayan Müze içerisinde bir rehber eşliğinde bilgilendirmelerin yapılması iletişimin daha kuvvetli ve interaktif olmasından dolayı bu sonuç ortaya çıkmaktadır. Müze birçok açıdan çocukların ilgisini çekebilecek eşya, oyuncak ve faaliyetleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu özellikleri somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara ulaştırılması noktasında önem arz etmektedir” (2017: 121-123)⁵.

⁵ Çalışmayı ayrıntılarıyla okumak için, Avcıkurt Cevdet, Buzlukçu Cemali, Köroğlu Ahmet ve Oflaz Musa, Yaşayan Müze Ziyaretçilerinin Algıladıkları Deneyimsel Değer, Memnuniyet Düzeyleri Ve Davranışsal Niyetleri İlişkisinin İncelenmesi. **Eurasian Academy Of Sciences Social Science Journal (Internatiol Refereed & Indexed)** Special Issue, 2017, 109-125.

Ali Türker, Gülay Özaltın Türker “Deneyimsel Pazarlamanın Halk Bilimi Ürünlerinde Kullanımı: Yaşayan Müze Örneği” adlı makalesinde Yaşayan Müze üzerine yaptıkları çalışmanın sonuçlarını şöyle aktarmışlardır:

“Yaşayan Müze ve benzeri uygulamalar farklı sergileme yöntemleri ile somut ve somut olmayan halk bilimi ürünlerinin gelecek nesillere daha kalıcı bir şekilde aktarılmasının yollarını geliştirmektedirler. Yaşayan Müze’de, müze ziyaretçilerine duygusal, duygusal, davranışsal, fiziksel ve sosyal deneyimler yaşatılmaktadır. Bu deneyimler sonucu öğrenilen halk bilimi ürünleri ziyaretçilerin zihninde daha kalıcı olmakta ve ziyaretçiler edindikleri bu deneyimi çevreleri ile paylaşma eğilimi göstermektedirler. Yaşayan Müze, farklı sergileme yöntemleri ile Türk kültürünü yaşatmayı amaçlayan, Ankara’nın Beypazarı ilçesinde kurulmuş olan özel bir müze girişimidir. Halk bilimi ürünlerinin yabancı turistlere daha çok aktarılabilmesi Türk Halk Kültürü’nün yaşatılması ve tanıtılması açısından önem taşımaktadır” (2016: 711-712).⁶

3.1.3. Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi

Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü ve Altındağ Belediyesi işbirliğinde Ankara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen "Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi" projesi kapsamında oluşturulmuştur. Müze ziyarete 28 Mayıs 2013 tarihinde açılmıştır (Şimşek, 2015: 50).

“Müze kurulum aşamasında 6 ay boyunca Ankara’nın ilçe ve köylerine gidilerek saha çalışmaları ve derlemeler yapılmıştır. Mart 2012’de başlayan alan çalışmaları kapsamında Ankara’nın Bala, Beypazarı, Çamlıdere, Çubuk, Elmadağ, Evren, Gölbaşı, Güdül, Kalecik, Kazan, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı, Şereflikoçhisar, Keçiören ve Akyurt ilçelerine ve bu ilçelere bağlı köylere gidilmiş ve yaklaşık 250 kaynak kişiyle görüşülmüştür. Alan araştırması boyunca kaynak kişilerden kendi düğünleri, çocuklukları, doğumları, yemekleri, askerlikleri, sünnetleri, sandıkta eskiyen elbiseleri, çocukken oynadıkları oyunları, kına türküleri, köy odaları,

⁶ Çalışmayı ayrıntılarıyla okumak için, Türker Ali, Türker Özaltın Gülay (2016) Deneyimsel Pazarlamanın Halk Bilimi Ürünlerinde Kullanımı: Yaşayan Müze Örneği. *Akademik Bakış Dergisi* S.58 Kasım – Aralık.

inançları, gelenekleri, şenlikleri, masalları, hakkında bilgiler toplanmıştır. Toplanan bu bilgiler görsel, işitsel ve yazısal anlamda kayıt altına alınmış ve arşivlenmiştir. Müze, Ankara'nın ilçe ve köylerine tek tek giderek yapılan alan araştırması neticesinde elde edilen bu verilerin uygulamalı olarak sunumundan oluşmaktadır. Alan çalışmasından elde edilen bu veriler müzede canlı performansla dayalı uygulama modelleri geliştirilerek aktarılmaktadır” (Şimşek, 2015: 54-55).

“Müzede masal odası, gelin odası, muhabbet odası, oyun odası, atölye, avlu gibi bölümler bulunmaktadır. Türküleri, hikâyeleri, ninnileri, manileri, geleneksel sohbet toplantıları, temsili kına geceleri, diş hediği, asker kınası vb. gibi birçok kültürel değer uygulamalı olarak yaşatılmaktadır. Camedân arkası envanter müzeciliğinden farklı olan konseptiyle Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesinde uygulamalı sunumlar gerçekleştirilmektedir. Müzede perde arkasına geçerek Karagöz oynatmak, ebru ve ihlamur baskı yapmak, masal odasında masal dinlemek veya anlatmak, topaç çevirmek, mangala oynamak, geçiş ritüellerini gerçekleştirmek mümkündür. Müze, Çiğdem Şenliği, Nevruz, Hıdırellez, topaç şenliği, uçurtma şenliği gibi dönemsel olarak gerçekleştirdiği etkinliklerin yanı sıra düzenlemiş olduğu kurs ve atölye çalışmalarını ile hizmet vermektedir” (Şimşek, 2015: 54-55). Günümüzde varlığını devam ettiren müzede üniversitenin Türk halkbilimi öğrencileri bulunmaktadır. Bölüm öğrencileri okulda öğrendikleri teorik bilgileri müze vasıtasıyla uygulama fırsatı bulmaktadır.

Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi üzerine “Halk Bilimi Müzeciliğine Bir Örnek Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi” adlı yüksek lisans tez çalışması yapan Çiğdem Şimşek, müze hakkında şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Küreselleşme karşısında yok olma tehlikesiyle karşılaşan kültürel değerlerin korunması, yeniden canlandırılması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla kurulmuştur. Yapılan anket çalışmalarının sonuçları incelendiğinde müzenin bu amacına ulaştığı görülmektedir. Gözleme dayalı yapılan incelemeler ve anket analizlerinden çıkan sonuçlara bakılarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Müze her yaşta ziyaretçi grubunu ağırlamaktadır. Somut olmayan kültürel miras hakkında bilgi sahibi olmayan kişilerin tamamı müze gezisinden sonra bu terim ve içeriği hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Müze kamuoyunda somut olmayan kültürel miras ifadesine yönelik

farkındalık oluşturmaktadır. Müzenin, yaptığı etkinlik ve uygulamalı çalışmalar ile somut olmayan kültürel mirası yaşatma ve gelecek nesillere aktarma konusunda %100 oranında başarı sağlayarak amacına ulaştığı görülmektedir. Bununla birlikte müzenin reklam ve tanıtım anlamında eksiklikleri olduğu, bu eksikliklerin giderilmesi durumunda daha fazla kitleye ulaşılacağı sonucuna varılmıştır (2015: 139-140)⁷.

3.1.4. Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi

Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, 16. Yüzyıl Klasik Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır. Ünye Belediyesi tarafından 2009 yılında satın alınıp restorasyonu yapılmış ve Kent Müzesi olarak halkın hizmetine sunulmuştur. Ancak 2016 yılında bu müze somut olmayan kültürel miraslarımızın korunması ve yaşatılması amacıyla “Yaşayan Kültürel Miras Müzesi” haline getirilen müze, bu konseptiyle Karadeniz Bölgesi’nde tek, Türkiye’de ise 3’üncü uygulamalı halk bilimi müzesi olmuştur. Yaşayan Kültürel Miras Müzesine dönüştürülmesinin ardından ziyaretçi sayısı 3’e katlanmış ve yıllık ziyaretçi sayısı 50 binlere ulaşmıştır. Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi’nde ziyaretçiler UNESCO’nun Türkiye için belirlediği somut olmayan kültürel miras listesinde yer alan yerel hikâye anlatısı, meddahlık sanatı, Karagöz ve ebru sanatlarını deneyimleme fırsatı bulabilmektedirler. Bunların yanı sıra, kukla tiyatrosu örnekleri, ihlamur baskı, ebru, kanaviçe, çini gibi geleneksel el sanatları, topaç çevirme, mangala gibi geleneksel oyunlar, deyim ve atasözlerinin hikâyeleri müzenin ziyaretçilerine sunduğu etkinliklerdendir (URL-6).

Ünye Belediye Başkanı Ahmet Çamyar, müze çerçevesinde Hacettepe Üniversitesi tarafından “Türk Halk Kültürüne Hizmet” ödülüne layık görülmüştür. Yine Tarihi Kentler Birliği tarafından “Müze Özendirme” ödülü alan çalışma ile Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi Türkiye’de örnek çalışmalar arasında yer almıştır. Ünye Belediyesi, müze alanında prestij olarak görülen Avrupa Müze Akademisine üyelik için başvurmuştur. Yapılan başvurusu onaylanan Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, Avrupa Müze Akademisi resmi üyesi olmuştur (URL-6).

⁷Ayrıntılı bilgi için; Şimşek Çiğdem (2015) “Halk Bilimi Müzeciliğine Bir Örnek Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi” adlı yüksek lisans tezine bakınız.

3.1.5. Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi

Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi, maddi ve manevi değerlerin korunması, tanıtılması, gelecek nesillere aktarılması amacıyla Bilecik Belediyesi ve Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın (BEBKA) çalışmalarıyla 2017 yılında açılmıştır. Müzenin amacı: taşı mermer, toprağı seramik, yaprağı ipek, kuruluş ve kurtuluşun şehri olan Bilecik'i, tarihi bir bütün olarak kabul eden bilimin gücünden faydalanarak hem Osmanlı Devleti'nin kurulduğu hem de Milli Mücadeleyi konu alan yılları gelecek kuşaklara anlatmak ve tanıtmaktır (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 274).

BEBKA Proje sahipliğinde 19 Ekim/19 Kasım 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen projeye; müze çalışanlarına yönelik eğitim programı, müzede sergileme, koruma, sürdürülebilirlik, bilgilendirme ve yönlendirme tasarımlarını içeren eğitimler verilmiş; böylece müzenin daha etkin ve verimli bir şekilde kapılarını halka açması sağlanmıştır. Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi kent merkezinde 2300 metrekarelik alanda Neo-Osmanlı ile Neo-Klasik mimari tarzda inşa edilmiştir. İki kattan oluşan binada; birinci katta Geçmiş Yüzyıllarda Bilecik, Son Yüzyıllarda Bilecik galerileri yer alırken, ikinci katta Bilecik'in gelenek ve göreneklerinin yaşatıldığı Sosyal Yaşam ve Zanaatlar galerileri ve 2019 yılında müzeye kazandırılan Cumhuriyet Odası galerisi yer almaktadır (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 274).

Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi açıldığı günden bu yana çok sayıda etkinlik düzenlemiş ve etkinliklerine aralıksız devam etmektedir. Müzenin etkinlikleri içerisinde: Geleneklerimizi Yaşatıyoruz Yaşatmaya Devam Ediyoruz, Ehl-i Sanat, Yöresel Lezzetler, Usta Parmaklar, Konuşan Eller Duyan Gözler Projeleri vb. kapsamında gerçekleştirilen pek çok etkinlik yer almaktadır. Ayrıca önemli günlerde düzenlenen etkinliklerle de Bilecik kültürü tanıtılmaya devam etmektedir. Müzenin henüz web sitesi bulunmasa da sosyal medya hesaplarından etkinlikler duyurulmaktadır (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 278).

2018 yılında kent müzeleri arasında en iyi şehir müzesi ödülüne layık görülen Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi tarihi kimliğe sahip kentlerde müzelerin

etkin rolüne vurgu yaparak işlevsel bir farkındalık yaratmanın önemini belirtmiştir. 2020 yılında başarılarına bir yenisini daha ekleyen müze, Tarihi Kentler Birliği tarafından düzenlenen “Müze Özendirme Yarışmasında, Kent Müzeleri” kategorisinde ödüle layık görülmüştür (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 275).

3.1.6. Bursa Yaşam Kültürü Müzesi

18.yy Geleneksel Türk mimarisinin güzel bir örneği olan Bursa Yaşam Kültürü Müzesi konağı, Bursa’da deri tabakhaneleri olan ve Bursa’ya ilk trikotaj makinelerini getiren Hasan Eşref Efendi’nin ailesi için yaptırılmıştır. Fakat konak daha sonra Bursa Büyükşehir Belediyesi bünyesine geçmiştir. Bu tarihi konağın restorasyonu aslına uygun olarak yapılmış olup 2018 yılında Bursa Yaşam Kültürü Müzesi olarak Bursa’ya ait değerlerin yaşatılması tanıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılması adına Bursa’ya kazandırılmıştır (URL-7).

Hasan Eşref Efendi Konağı, ahşap ve kâğırden oluşan bu tarihi yapı, sofa (salon) ve sofaya açılan odalar şeklinde tasarlanan geleneksel Türk evi plan tipinde olan, bodrum kat üzerine iki kat olarak 158 metrekare taban alanı üzerine inşa edilmiştir. Hasan Eşref Efendi’nin Emine Hanım ile evliliğinden Hacer ve Ömer isimli iki evladı olup eşini de genç yaşta kaybetmiştir. Hasan Eşref Efendi vefat ettiğinde kızı 18 oğlu ise 16 yaşındadır. Kızı Hacer Hanım bu konakta Burdurlu bir doktor ile evlenmiş ve iki çocuk dünyaya getirmiştir. Hacer Hanım 1986 yılındaki vefatına kadar bu konakta ikamet etmiştir (URL-7).

Yaşam kültürünü oluşturan en önemli unsurlar; gelenekler ve göreneklerdir. Bursa’nın geleneksel yaşam kültüründe unutulmakta olan örf ve adetlerin canlandırmaları anlatıldığı müzede aynı zamanda geleneksel hayatta kullanılan objeler ve sahnelerde izlenime sunulmuştur. Tarihi bu konakta çeyiz geleneğinden sünnet adetlerine, misafir ağırlamadan hacı tehniyelerine, hamam kültüründen Gezek kültürüne kadar Bursa’nın yaşam kültürünü yansıtacak pek çok konu işlenmiştir. Yapının hem sofa hem de odalarında yaşayan müze anlayışıyla geçmişi yansıtan etkinlikler bu alanlarda yapılmaktadır. Yaşayan Müze geçmişimizin zengin ve köklü kültürünü ziyaretçilerine göstermenin ötesinde ziyaretçisine bu kültürü uygulama ve yaşatma olanağı vermektedir. Masalcı nine ile masal diyarına yolculuk, unutulmaya

yüz tutmuş sokak oyunlarının canlandırılması, drama ile nostaljik bir gezinti ve geleneksel Gezek gecesi eski yaşam kültürünü anlatan ve bu müzede yaşatılan en önemli etkinliklerdir (URL-7).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAPADOKYA YAŞAYAN MİRAS MÜZESİ

4.1. Müze Kurulum Hikâyesi

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, kurucu müdürü Prof. Dr. Adem Öger'in önderliğinde müze kurma çabaları 2010 yılında başlamıştır. Avanos halkının ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde öğrenim gören Türk Halkbilimi Bölümü öğrencilerinin zaman içinde kurumsal sahiplenme ve büyük bir hevesle bağışladığı etnografik ürünlerin derlenmesi ve envanterlenmesi, bölgenin somut olmayan kültürel mirasına ilişkin saha çalışmalarının yapılması, yörenin tarihi ve kültürüne yönelik bilimsel toplantı, sempozyum ve çalıştayların hayata geçirilmesi gibi eş zamanlı birçok çalışmanın ve birikimin sonucunda yörenin kültürel mirasına ilişkin büyük bir arşiv oluşturulmuştur. Oluşturulan arşiv Avanos Belediyesi ve Avanos Kaymakamlığı'nın destek ve katkılarıyla daha da güçlenmiştir. Tüm çalışmaların sonucunda müze, Haziran 2019 tarihinde hizmete başlamış olup Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM) Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürütmektedir.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi bünyesinde yer alan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi ve bu müze ile ilgili eserlerin ve ürünlerin toplanması, bu müzede Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19.01.2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilen, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" gereğince somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması ve aktarılması, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve diğer kurumlardaki öğretim elemanları, araştırmacılar ve genel ziyaretçilerin

hizmetine sunulmasını düzenlemek ve müzenin idari, teknik, akademik iş ve işlemleri ile ilgili usul ve esasları kapsayan yönergesine istinaden yürütülmektedir.⁸

GN 4.1.Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi dış görünüşü

Prof. Dr. Adem Öger, 9 yıllık azimli çalışmanın sonunda açılan müzenin önemini şu sözleriyle anlatmıştır: “Müzemizin bölgedeki diğer müzelerden farkı, etkileşimli olmasıdır. Müzeyi ziyaret esnasında karşılıklı bilgi alışverişi ve izlemeye dayalı bir uygulamanın olmasıdır. Müzemizin kuruluş felsefesi; Bölgemizin kültürünü gençlerimize, öğrencilerimize aktarmak, diğer yandan da bölgeye gelen yabancı turistlere Türk kültürünün güzelliklerini yansıtmaktır. Burada örgün eğitim kurumlarından gelen ziyaretçiler, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında olan ancak uygulamada göremedikleri geleneksel ritüelleri bu müzede görüyorlar. İkinci önemi ise bölgedeki sema, semah, ebru sanatı gibi önemli sanatların icrasını da bu müzede turistlerin birebir görme fırsatı oluyor ayrıca müze dinamik bir yapıya sahip olduğundan saha araştırmalarında tespit edilen farklı geleneklerin de oluşturulan yeni bölümlerde canlandırıldığını” söylemiştir (URL-8).

⁸ Ek.1. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Müze Yönergesi, Amaç Madde 1, Kapsam Madde 2.

4.2. Kurumsal Yapı

Kurumsal yapıda müzenin içerik ve çeşidi ile doğrudan ilgili ve bu alanda eğitim almış kişiler olmalıdır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi yönetim organları müzenin içeriğine uygun olarak Türk Halkbilimi Bölümü mezunları ve NEVKAM Kurulu üyeleri arasından seçilmektedir. Müze yönergesinde belirtilene göre Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Müdürlüğü'nün yönetim organları:

- a) Müze Müdürü
- b) Müze Sorumlusu
- c) Müze Yürütme Kurulundan oluşmaktadır.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi müdürü Prof. Dr. Adem ÖGER' dir. Müze müdürünün görevleri, müzenin amaçları doğrultusundaki çalışmaların yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden ve gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu kişidir.⁹

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Sorumlusu ve görevleri şu şekilde tanımlanmaktadır:

- “(1) Müzenin amaçları doğrultusunda müze çalışanlarından, çalışanların görev dağılımlarından, müzenin günlük faaliyetlerinden ve işleyişinden sorumlu kişidir.
- (2) Müzenin teknik ve yönetim hizmetlerini yürütmek,
- (3) Müze hizmet kadrosunun görev tanımlarını belirlemek, denetlemek, işbirliği ve disiplini sağlamak,
- (4) Müzenin güvenliği ile ilgili tedbirleri almak,
- (5) Müze Müdürünün vereceği diğer görevleri yerine getirmek.”¹⁰

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Yürütme Kurulu üyeleri: Doç. Dr. Ayşe BUDAK Doç. Dr. Şenay GÜNGÖR, Doç. Dr. Recep TEK, Dr. Öğr. Üyesi Tugba GÖNEL SÖNMEZ, Doç. Dr. Kadri H. YILMAZ' dır. Yürütme kurulu üyeleri yetkileri şu şekilde tanımlanmaktadır:

⁹ Müze Yönergesi – Madde 6, 1. Fıkra.

¹⁰ Müze Yönergesi – Madde 7.

“(1) Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetim Kurulu üyelerinden oluşan kuruldur.

(2) Somut ve somut olmayan kültürel mirası tespit ederek ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültürel miras konusundaki eğitimini artıran, dünya görüşünü geliştirmede etkili bir kurum olan müzede bilim ve eğitim hizmetlerini başarıyla uygulamak ve geliştirmek için karar almak,

(3) Sergileme, tanzim, teşhir ve diğer kültürel faaliyetlerin planlamasını yapmak,

(4)Yılsonunda tamamlanan yılı değerlendirmek, gelecek yıl ile ilgili görüş ve önerileri belirlemek,

(5) Müzenin çalışma saatleri ile tatil günlerini belirlemek,

(6) Müze giriş ücretini belirlemek.”¹¹

4.3. Doktor Hacı Nuri Bey Konağı

Mehmet Nuri Bey Avanos’un yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerdendir. Soyadı kanunundan sonra Güneç soyadını almıştır. Kendisi askeri bir doktordur. Gerek yüksek tahsili gerek hayırseverliği ve özellikle I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşlarında ülkesi için yaptığı hizmet ve fedakârlıklarla zor fakat bir o kadar onurlu bir hayat sürmüştür. Konağa ait tapu kaydı zabıt defterinde yer alan ifadeden Mıstıkoğulları lakaplı sülaleye mensup olduğunu tespit edilmiştir.¹²

4.3.1.Mehmet Nuri Bey’i Kısaca Resmi Nüfus Bilgileri

GN 4.2. Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey

¹¹ Müze Yönergesi- Madde 8.

¹² **Tapu kaydı Zabıt defteri**, sıra no:4, cilt no:20, sayfa no:71 (Avanos Tapu Müdürlüğü)

Mehmet Nuri Bey, Bekir Efendi ile Havva Hanımın oğulları olan Hacı Nasuh Efendi'nin (1842-1910) 1878 yılında Avanos'ta dünyaya gelen büyük oğuldur. Annesinin ismi Afife'dir (1839-1917). Nüfus kayıt bilgilerinde kendisinden 8 yaş küçük Hacı Mustafa (1886-1917) isminde bir erkek kardeşi vardır.¹³

Nuri Bey'in yaşayan tek çocuğu olan Hatice İffet Hanım Mehmet Nuri Bey'in kız kardeşinin de bulunduğunu bildirmiştir. Fakat erken tarihli ilk nüfus sayımlarında kadınların evlendikleri hanede sayılarak kaydedilmeleri ve baba ocağı ile kayıtlarının ilişkilendirilmemesi nedeniyle kız kardeşinin kayıtlardan tespiti mümkün olmamıştır (URL-9).

Nuri Bey'in eşi Behire Hanım (kayıtlardaki ismi ile Aişe Behire Hanım) Ortahisarlı olup Diri soyadlı Hasta Mehmetler sülalesine mensuptur. Asker olan babası Ahmet Bey'in ordu mülazımlığı nedeniyle İstanbul'da bulunmuştur. İstanbul'da yetişmesi Behire Hanım'ın İstanbul kültüründe sanata düşkün bir hanımefendi olmasına da vesile olmuştur. Onun bu yönü Nuri Bey Konağı'nın mimarisini, özellikle de mimari süslemelerini son derece etkilemiştir. Ayrıca Behire Hanım Atatürk'ün özel isteğiyle, 1938-1939 yıllarında o dönemde Avanos'un kendisine bağlı bulunduğu Kırşehir vilayetine Belediye encümen azalığı yapmış aydın bir kadındır (URL-9).

Behire Hanım ve Mehmet Nuri Bey'in Nasuh ve Abdülkadir isminde iki oğlu Fatma Afife, Hatice İffet isminde iki kızı vardır. Çiftin kaynak kişiler arasında özellikle başvurulmuş 86 yaşındaki İstanbul'da ikamet eden Hatice İffet Hanım dışında yaşayan çocukları bulunmamaktadır. Mehmet Nuri Bey'in kendi çocukları dışında zorlu savaş yıllarında kimsesiz kalan iki çocuğu da yanına alarak Avanos'a geldiği ve onların bakımını da üstlendiği bilinmektedir. Nüfus Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre bu çocukları evlatlık alması söz konusu değildir.

Mehmet Nuri Bey'in İstanbul Dar-ul Fünun'un Medresesi'nden tıp eğitimi alarak mezun olduğunu gösteren 1927 tarihli diplomasından eğitimine ilişkin bilgi edinilmektedir. Bu tarihten önce Sertabip (yani başhekim) ve Sertabip vekilliği yaptığını gösteren elimizdeki resmi belgelerden 1927 tarihinde diplomasının yeniden

¹³ Avanos Nüfus Müdürlüğü'nden alınan bilgilerdir.

düzenlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Haydarpaşa Askeri Hastanesinde staj niteliğinde iki yıl uygulamalı eğitim almıştır.

GN 4.3. Dr. Hacı Mehmet Nuri Bey'in muayenehanesine astığı hekimlik meratibi

Askeri doktor olarak başladığı Osmanlı memurluk hayatının büyük bölümünü Anadolu dışında özellikle Bağdat'ta geçirmiştir. Arabistan'da görevli olduğu dönemde hac ibadetini tamamlamış ve ismi Hacı Mehmet Nuri olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır. (Özellikle madalya vesikaları olan resmi belgelerde ismi Mehmet Nuri olmasına rağmen nüfus kayıtlarında sadece Mehmet ismi kullanılmış olup Nuri ismi yer almamaktadır.) I. Dünya Savaşı'nın da etkisi ile Bağdat, Trablusgarp, Şam'da bulunduğu süre uzamıştır. I. Dünya Savaşı sonrası Anadolu'ya dönen Nuri Bey sırasıyla; Diyarbakır, Sivas, Amasya, Konya ve Tokat illerinde görev yapmıştır. Doktor Mehmet Nuri Bey'e ait madalyalar, nişan ve berat belgesi torunu Prof. Dr. Selçuk Cingi tarafından muhafaza edilmektedir.

Doktor Mehmet Nuri Bey'e ait madalya ve nişanlar; H 1332 / M 1914 Kırmızı şeritli Muharebe Madalyası almıştır. Bu dönemde Nuri Bey, Bağdat Merkez Hastanesi Sertabip vekilidir ve Binbaşı rütbesindedir. H. 1332-33 / M. 1913-14 Harplerinde gösterdiği gayretlerden ötürü Harp Madalyası almıştır. Madalya vesikasındaki Tabip Kaimmakam (Yarbay) Mehmet Nuri Bey ifadesinden kendisinin Yarbay rütbesine yükseldiği anlaşılmaktadır. 16 Ekim 1917 yılında Alman Hükümeti tarafından verilen İkinci rütbeden Demir Salip (Demir Haç) Nişanı aynı zamanda Nuri Bey'in Yıldırım Ordusu ve Irak Cephesi'nde görev yaptığını göstermektedir. Bilindiği üzere Mustafa Kemal Atatürk de Yıldırım Ordularında görev yapmıştır. Mehmet Nuri

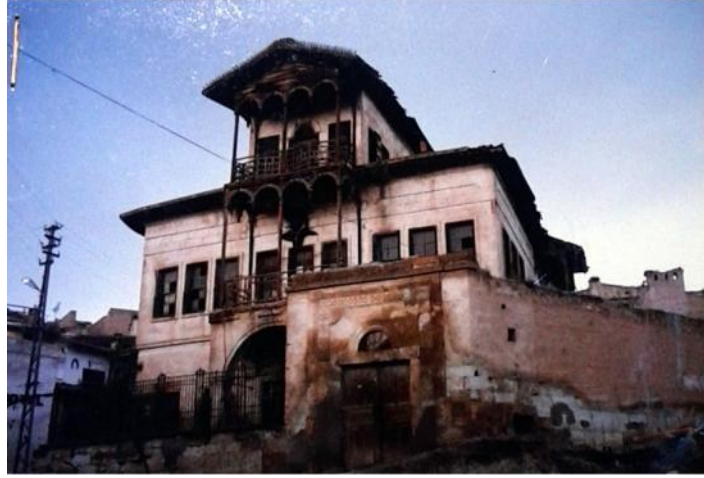
Bey'in Mustafa Kemal Atatürk ile yakın arkadaş olduğunu kızı İffet Hanım özellikle annesinden dinlediği anılarla dile getirmiştir (URL-9).

Mehmet Nuri Bey 1919 yılında resmi delege statüsü olmadan Sivas Kongresinde kongre binasında bulunmuştur. Kaynak kişilerden alınan bilgilere göre Mehmet Nuri Bey kendisine teklif edilmesine rağmen siyasetten hoşlanmaması nedeni ile meclise girmeyi ve milletvekili olmayı reddetmiş fakat dönemin zorlu ulaşım koşullarında eşinin Kırşehir belediye encümeni olarak görev yapmasına müsaade etmiştir. Mehmet Nuri Bey son olarak 1926 yılında İstiklal madalyası almıştır (URL-9).

Hacı Mehmet Nuri Bey eşinin de isteği ile 1931 yılında emekli olarak çok sevdiği memleketi Avanos'a dönmüştür. Avanos'a döndüğünde baba ocağında birinci derece yaşayan akrabası kalmayan Mehmet Nuri Bey'in babası, annesi ve erkek kardeşi vefat etmiştir. Behire Hanım fedakâr bir eş olarak eşinin görev yaptığı yerlere onunla birlikte gitmiştir. Fakat çocuklarının olması ve artık yorulması nedeniyle eşinden emekli olmasını rica etmiştir. Nuri Bey eşini kırmayarak miralay rütbesinde emekli olmuştur.

Miralaylık rütbesi Mehmet Nuri Bey'in Osmanlı ordu düzenindeki rütbesidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönem ordu düzeninde bulunmasına rağmen kısa süre sonra kaldırılmış ve bu rütbede bulunan askerlere Albay rütbesi verilmiştir. Nitekim Genel Kurmay Başkanlığı'nın Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği dilekçe örneğinde kendisinin Albay rütbesi ile emekli olduğu görülmektedir. Mehmet Nuri Bey Avanos'a döndüğünde artık bir memur olmasa da hekimlik mesleğine devam etmiştir. Hekimliğe sağlık sorunları nedeniyle fazla devam edememiş, şeker hastalığı nedeniyle rahatsızlanmış, ölümüne yakın görme problemleri yaşamıştır (URL-9). 1941 yılında tedavi gördüğü Kayseri'de hayatını kaybetmiş ve Kayseri Şehitliğine defnedilmiştir. Değişen İmar nedeniyle şehitliğin kaldırılması gündeme geldiğinde naaşı bugün bulunduğu yere; Kayseri Seyyit Burhanetin Türbesi'nin bahçesine nakledilmiştir.

4.3.2. Konak

GN 4.4. Doktor Hacı Nuri Bey Konağı eski dış görünüşü

Doktor Konağı, Doktor Mehmet Nuri Bey Konağı, Eski Tekel Binası olarak bilinen Doktor Mehmet Nuri Bey Konağı üzerinde yer alan kitabeye göre 1902 yılına tarihlendirilmektedir. Fakat yapının kitabesi üzerinden birinci katın özgün balkon dikmesi geçmektedir. Yapı kitabelerinin en kolay algılanacak yere yerleştirilmesine dikkat edilirken konak kitabesinin üzerinin kısmen kapatılmıştır.

Babasının emekli olarak Avanos'a döndüğünde yani 1931 tarihinde İffet Hanım 3 yaşındadır. Kendisi, Avanos'a geldiklerinde konağın bulunduğu yerde Nuri Bey'in babasına ait mevcutta bir evin bulunduğunu söylemiştir. Onun tarifine göre bu ev daha küçüktür ve annesi Behire Hanımın mevcut yapının kendilerine yetmeyeceğini söylemesi üzerine ev büyütülerek konak haline getirilmiştir (URL-9).

Mükremin Bey'in aracılığıyla 92 yaşındaki Terzi Halis Tandoğan'ın kaynak kişi olarak verdiği bilgi konağın tamamen yıkılarak 1934-36 yıllarında yeniden yapıldığı yönündedir. Bu ihtimal daha kuvvetlidir, çünkü konağın planı oldukça muntazam olup tek inşaatta ortaya çıkarılmış gibidir. Örneğin birinci kattaki simetrik oda düzenlemesinin sonradan ilave edilen bölümlerle yakalanması zordur. Planda bir düzensizlik ve ilave ile büyütülmesi hususunda yapıda bir iz de tespit edilememiştir. Buna göre eski yapının anısına yeniden yapılan konağa eski kitabenin yerleştirilmiş olma ihtimali kuvvetlidir (URL-9).

Nuri Bey Konağı geleneksel Avanos evlerinin mimari özelliklerini taşımaktadır. Kesme taştan kâgir tekniğinde inşa edilmiştir. Hayat denilen, etrafı yüksek duvarlı avlu içine üç katlı olarak yapılmıştır. Üst katları yazlık, zemin katları kışlık olarak kullanılmak üzere inşa edilmiştir (URL-9).

Konağın Kullanımı¹⁴

1934/36 - 1941 Ailenin ikameti

1952 - 1956 Hatice İffet Hanım'ın eşi ile birlikte ikameti

1956 -1982 Tekel Deposu olarak kiraya verilmesi

1965 Tapu değişikliği

1983 Tescil edilmesi

1992 Kamulaştırılması Maliye Hazinesine geçiş

1997 Restorasyon Projesi

2000 Kültür Bakanlığı'na Devlet Düzel Sanatlar Galerisi ve Sanatevi olarak kullanılmak üzere tahsis

2002 Avanos Belediyesi'ne Tahsisi

Bina, bölgeden çıkartılan taşlardan yapılmış bir taş yapıdır. Bir avlu içinde yer alır ve üç katlıdır. Orta kat balkonunun sol üst köşesinde yapım yılının ve "Maşallah" yazısının bulunduğu bir kitabe vardır. Dış cephedeki ahşap aksamlı balkonlar, çatı saçaklarındaki ahşap işçilikler, revaklar, kapı ve pencere boşlukları, pencere ve balkonlarındaki demir korkuluklardaki işçilikler dikkat çekicidir. Çatı, kırma ve beşik çatı olarak iki kademeli düzenlenmiştir (URL-10).

4.4. Müze Etkinlik ve İçerikleri

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, UNESCO (2003) Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nden hareketle kurulmuştur. Bundan dolayı müzenin odaları ve müze etkinlikleri SOKÜM'ün beş maddesine göre hazırlanmıştır. Müze, klasik camekân müzeciliğinden farklı olarak kültürel mirası yaşatarak aktaran interaktif bir müzedir. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, hem kurulduğu yerin yerel

¹⁴ Nevşehir Koruma Kurulu arşivinden derlenen bilgilerdir.

bilgisini ortaya çıkarmakta hem de Anadolu'da yaşayan gelenekler hakkında uygulamalı sunumlar yapmaktadır.

4.4.1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

Sözlü kültür, sözlü gelenek veya geleneksel kültür kavramlarıyla da karşılanan sözlü anlatımlar, kuşaktan kuşağa veya aynı kuşak içinde aktarılan, edebî niteliği olan veya olmayan ve bütün halk tarafından davranış, tutum, norm ve inançların dayandığı referanslar olarak belirlenen ve bu bağlamda göndermeler içeren çeşitli anlatım biçimlerini içermektedir. Mitler, efsaneler, destanlar, masallar, halk hikâyeleri, fıkralar, deyimler, atasözleri, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler ve maniler bilinen sözlü anlatım biçimleridir. Sözlü anlatımlar, folklorun en önemli öğelerini içerir. Her halkın sözlü anlatım biçimleri, genel insanlık birikiminin önemli bir parçası sayılarak, UNESCO gibi uluslararası kültür kuruluşları tarafından somut olmayan kültürel mirasın içinde, korunması gereken insanlık değeri haline getirilmiştir (Aydın, 2009: 2). Müzede bu sözlü ürünler ve envanterler ilgili odalar içerisinde gelen ziyaretçilere canlı performans yöntemi ile anlatılmaktadır. Sözlü kültür biçimlerinden işlevselliği yüksek olanı şüphesiz ki masallardır. Masal anlatmak birikmiş halk bilgeliğini yeni kuşaklara aktarmanın etkin yollarındandır.

GN 4.5. Masal odasında ziyaretçilere masal anlatımı

GN 4.6. Masal odası

Müzenin masal odasında Kapadokya'dan derlenen masallar ile Anadolu masalları, masal anlatıcılığı eğitimi almış Türk halkbilimi öğrencileri tarafından ziyaretçilere anlatılmaktadır. Günümüzde masal denilince akıllara, büyüklerin bize anlattığı

masallar değil de kitle iletişim araçlarının, küresel araçların bize aktardığı masallar gelmektedir. Bu da gösteriyor ki yeni kuşak, geçen yüz yıl içerisinde oluşan Anadolu masallarını bilmemektedir. Hem kültürel ifade çeşitliliği için hem de tek tipleşen kültürel bellek için Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nde kaybolmaya yüz tutmuş Anadolu masalları tekrar yaşar hale getirilmektedir.

Sözlü anlatım biçimlerinden ninni, çocukların sakinleşip uyumaları için anneleri tarafından söylenen ezgili sözcüklerdir (URL-11). Anneler çocuklarının gelecekte sağlıklı, iyi ve mutlu yaşam sürdürmelerine dair istek ve dileklerinin yanı sıra günlük hayatta yaptığı davranışları, yaşadığı sevinçleri, hznleri, şikyetlerini ya da şkrlerini de ninniler aracılığıyla aktarırlar. Bu sebeple ninninin somut olmayan mirasın aktarımındaki yeri önemlidir.

GN 4.7. Geçiş dönemlerinden doğum geleneği ve ritüellerin anlatıldığı kısım
(Gelin Odası)

Müzenin gelin odasında halk kültürü geçiş dönemlerinin başlangıcı olan doğum gelenekleri ve ritüelleri anlatılırken ayrıca annenin günlük yaşamını anlattığı ninniden de bahsedilmektedir. Örneğin, bebek doğduktan sonra bebek bezi olmadığından höllük adı verilen toprak kullanılırdı, höllük toprağı tavada ısıtılır, bebekle birlikte kundaklanırdı. Hem çocuğu sıcak tutar hem de idrarı çok iyi

emmesinden dolayı tercih edilirdi. İşte bu bilgiler zamanla annelerin dillerinde birer ninniye dönüşmüştür. Bu ninni,

*“Eledim eledim höllük eledim,
Aynalı beşikte canan bebek beledim,
Büyüttüm, besledim asker eyledim,
Gitti de gelmedi yavrum buna ne çare...”*

Sözlü geleneklerden bir diğeri bilmecelerdir. Bilmece, bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyundur (URL-11). Bilmeceler eğlendirirken öğretmek çocukların yeni kelimeler öğrenmesine ve muhakeme yeteneği kazanmasına olanak sağlamaktadır. Müzede birçok odada ziyaretçilere bilmeceler sorulmaktadır. Müzede sorulan bilmecelerin bazıları şunlardır:

*“İnci dizilerim var, patlarım olurum kar, unum besleyicidir, karnınızı tok tutar (mısır).
Saksağan çakıldar, çakı benim elimde, bin ağaç oynar, kökü benim elimde (dokuma tezgâhı).
Alası alası, bilen bileşi, bilmeyen kızlar, on köy veresi (halı).
İçinde iki el tepeşir, galip gelen ocakta pişirir (hamur teknesi).
İçinde varsa sessiz, eğer boş ise o konuşur cümle âlem dilsiz (tıkır, bakraç).
Yer altında sarı top (patates).
Dışarısu deri gibi, içerisi darı gibi (kabak).
Ortası yanar, içi kaynar, burnunda su damlar, canlılar oturur, cansızlar pervane olur (Semaver ve bardak).”*

Diğer sözlü anlatım biçimi manidir. Mani bilinen yaygın biçimiyle yedi heceli dört dizeden oluşan, ‘aaxa’ biçiminde kafiyelenen bir nazım şeklidir. Bir tek dörtlük içinde bir anlam bütünlüğü olmak zorundadır. Genellikle ilk iki dize, asıl söylenmek istenen son iki dizeye hazırlık yapılmasını sağlayan doldurma dizelerdir. Maniler; düğünlerde, kınalarda, bayramlarda, hıdırellez gibi şenliklerde, Ramazan gecelerinde, semai kahvelerinde, imecelerde, genç kızlarla genç erkekler arasındaki söyleşmelerde genellikle ezgili olarak söylenmiştir (Aça, 2016: 244- 245). Alan çalışmasında derlenen maniler müzede ziyaretçilere aktarılmaktadır. Ziyaretçilere anlatılan manilerden bazıları şöyledir:

*“Geçmişten geleceğe bir köprüdür müzemiz
Her basitlikten uzak pek titizdir müzemiz
Anadolu'nun ritmidir, gösterir tüm renkleri
Bir düşün bin hisse al sizin içindir müzemiz”*

*“Masa üstünde pekmez
Bu pekmez bize yetmez
Avanos'un kızları
Halısız gelin gitmez”*

*“Kahve Yemen'den gelir
Bülbül çimenden gelir
Yâri güzel olanın havar
Her gün seyrandan gelir”*

Deyimler, sözlü anlatım ürünlerinden birisi olarak müzede nesnelere aracılığıyla anlatılmaktadır. Deyimler genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeğidir (URL-11). Bu sözlerin oluşumunun altında mutlaka hikâyeler vardır. Müzede kahve yemenden gelir, tekne kazıntısı, tuz- ekmek hakkı, kabak tadı vermek, ödüm patladı, mercimeği fırına vermek, işler tıklarında, kaşık çalmak, kabak başına patlamak gibi birçok deyimün hikâyesi nesnelere üzerinden müze görevlileri tarafından gelen ziyaretçilere anlatılmaktadır. Örnek verecek olursak müzede anlatılan kabak başına patlamak deyimünün hikâyesi şöyledir:

“Galata meyhanelerinden birinde bir akşam şimdiki meyhane, bar ve kafelerde içki şişelerinin sıra sıra vitrinlendiği gibi raflara kabaklar da boy boy dizili veya asılı durumdadır. Küpler, fiçular yanında kıymetli ve yılanmış şaraplar bu kabaklarda müşterilerini beklemektedir. İçeriye giren külhanbeyi yahut bıçkın, yatağanını çıkarıp hangi kabağın ipini keserse o kabağı peylemiş, o akşam içindekini bitirmeye ahdetmiş demektir. Artık o, kabağın içindeki şarap ile meyhane köşesinde tekrar be tekrar yıkılıp kalmaya razıdır. Üstelik biraz sonra siniler kurulmuş, kabak kabak şaraplar, tabak tabak mezeler taşınmaya başlanmış olacaktır. Bir, iki derken, kapının hızlı hızlı vurulup ases veya zabıta baskınına uğranılması işten değildir. Gizli kapısı olan meyhaneler bile bu durumda, fazla tekin sayılmayacaktır. Zira gizli kapının çıkışında da birkaç şahne (gece bekçisi) onları beklemektedir. Bu sebeple kimse yerinden kıpırdamaz ve kapı açılır. İçeriye giren asesler, ayyaşları bir iki payladıktan sonra fiçuları kırmaya, küpleri devirmeye ve nihayet dizi dizi asılmış şarap kabaklarını alıp meyhaneci ile miçoların başlarında parlamaya başlarlar. Gayrete gelip araya giren müşteriler de kabaktan nasiplerini elbette alacaklar ve

kabak onların da başlarında patlamaya başlayacaktır. Meyhanede kabağın patlaması için ases baskınına gerek duyulmadığı hâller de vardır. Yeter ki bir öfke fırtınası patlaya görsün. Nitekim içkili mekânlarda hır güreksiz olmayacağından sık sık vuku bulan sarhoş kavgaları, bugün dahi görülen şeylerdir. Bu durumda kavganın tarafları, kendilerine en yakın olan kabağı alıp diğerine vurmaya isteyecek, onları ayırmaya çalışanlar da elbette kafalarına bu kabağı yiyeceklerdir. Öyle ya, adam ayakta zor dururken elindeki kabağı nasıl hedefi buldurtabilsin. İşte böyle, kurunun yanında yaşın da yandığı ve birkaç kişiyle görülen bir işten en masum olanın sorumlu tutulduğu hâllerde, zavallının biri "Kabak benim başımda patladı!" diye yakınacaktır."

Müzedede anlatılan son sözlü anlatım biçimi atasözleridir. Atasözleri, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözlerdir (URL-11). Atasözlerinin anlatımı kısa, kesin, açık ve yalın olmalıdır. Müzedede atasözleri nesnelere üzerinden gelen ziyaretçilere uygulamalı olarak aktarılmaktadır. Bu anlatım şu şekildedir:

"Heybe, hayvanların eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine eşya, azık koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba. Dervişlerin de heybe taşıdığı bilinmektedir. Dervişler Allah yoluna baş koymuş insanlardır. O yüzden hep Hakk'a ve halka hizmet için vardılar. Bu düsturu kendilerine hizmet saymışlardır. O sebepten iyiliği hiç unutmazlar. Hep iyilik yapmak için çalışırlar. Kötülüğü ise hep unuturlar. Onların bu davranışları Halk içinde Atasözü olmuştur; "İyilikten iyilik, kötülükten ise kötülük doğar!" İşte bu yüzden yapılan kötülükler unutulmalı, iyilikler ise devam etmeli. Kötü sözleri ve yapılanları bazen duymamalı, bazen de kulak ardına atmalı. İşte Dervişler bunun için heybe taşırlar."

4.4.2. Gösteri Sanatları

Gösteri sanatları başlığı Karagöz-Hacivat gölge oyunu, köy seyirlik oyunları, meddah, âşık icra ve geleneği, kukla, halk çalgıları, halk sporları, halk müziği, çocuk oyunları gibi canlı performans dayalı değerleri içermektedir. Bu değerlere ilişkin gösteriler uygulamalı olarak gelen ziyaretçilere aktarılmaktadır. Müzenin Karagöz odasında geleneksel Türk tiyatrosunun önemli unsurları Karagöz-Hacivat ve kukla gösterileri, geleneksel sohbet toplantıları odasında, meddah gösterisi ve geleneksel oyunlar oynatılır, âşık odasında âşıklık geleneğinden ve halk çalgılarından, çocuk oyunları odasında ise oyun ve oyuncaklar hakkında bilgi verildikten sonra gösteri yapılmaktadır.

Müzedeki icrası gerçekleştirilen gösteri sanatlarından birisi olan Karagöz gölge oyunu, yarı geçirgen perdeye bir aydınlatma kaynağı ile iki boyutlu kuklaların oynatılması olarak tarif edilmektedir. Bu perdeye ‘Hayal Perdesi’ adı verilir. Hayal perdesinin başkahramanları Karagöz ve Hacivat’tır. Tüm sesleri taklit eden, tek başına oynatan kişiye “Hayali” denir. Gelenek içinde bu oynanan oyunlara hayal oyunu da denir. Hayalinin yanında bir de onun yardımcısı olan “Yardak” bulunur. Yardağın görevi oyun başlamadan önce tef çalar, müzik söyler. Hayali ise oyunu, göstermelik adını verdiğimiz tasviri perdeye yerleştirir nar eke isimli düdüğü çalarak başlatır. Müzeye gelen ziyaretçiler Karagöz oyunu izlemenin yanı sıra isterlerse perdenin arkasına geçip doğaçlamayla kendi karagöz oyununu oynatabilirler.

GN 4.8. Karagöz gösterisi

GN 4.9. Karagöz hakkında bilgi verilirken

Gösteri sanatları başlığı altında müzede uygulanan bir diğer sanat ise meddahlıktır. Meddah, halkı eğlendirmek için taklitler yaparak hikâyeler anlatan sanatçılara verilen isimdir (URL-11). Türk halkbilimi bölümü lisans öğrencilerinden bu alana ilgi duyanlar müzenin geleneksel sohbet toplantıları odasında gelen ziyaretçi gruplarına canlı performans yöntemi ile meddah hikâyelerini anlatıp performanslarını sergilemektedirler.

GN 4.10. Meddah gösterisi

Geleneksel sohbet toplantıları odasında Anadolu'nun birçok köyünde halen devam ettirilen köy seyirlik oyun geleneği anlatımı sonrasında müzeye gelen ziyaretçi gruplarıyla oyunlar oynanmaktadır. Köy seyirlik oyunları, köylülerin uzun kış aylarında ve özellikle düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları oyunlardır. Köy seyirlik oyunları veya köylü tiyatrosu “ kırsal bölgelerde, köylerde görülen, daha çok tarih öncesine uzanan bolluk (tarım ve çobanlık), eriştirme, canlandırıcılık, atalara tapınım gibi işlevsel kuttörenlere bağlı tiyatro geleneğidir (And, 1985: 43). Köy seyirlik oyunundan kabak oyunu, müzede ziyaretçilerle birlikte oynanmakta ve aktarılmaktadır.

Müzedede gerçekleştirilen gösteri sanatlarından bir diğeri ise âşıklık geleneğidir. Âşıklık geleneği; yüzyılların deneyiminden süzülerek şekillenmiş, şiiri, müziği ve hikâye anlatımını içeren çok yönlü bir sanattır. Geleneğe uygun bir biçimde şiir söyleyen, karşılıklı atışma yapabilen, hikâye anlatabilen ve icralarını çoğunlukla saz eşliğinde gerçekleştiren âşık; bu söyleme biçimine “âşıklık / âşıklama” denilmektedir (URL-12). Müzenin âşık odasında Kapadokya bölgesine ait önemli âşıkların hayatları, âşıklık geleneği ve halk çalgıları hakkında bilgi verildikten sonra müze rehberi eline sazını almakta ve bu sanatı elinden geldiğince icra etmeye çalışmaktadır.

GN 4.11. Âşıklık geleneği icrası

Oyunlar çocukların kişisel gelişimi ve eğitimi için önemli bir araçtır. Oyun sayesinde çocuklar kendini ifade edebilmeyi, yaratıcı düşünebilmeyi ve yeteneklerini fark edebilmeyi öğrenir. Gelenekte bu oyunlar çocukların ince kas gelişimine, motor gelişimine, zihin gelişimine, sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, çocukların yaşamlarında temel ihtiyaçları kadar oyun da gereklidir. Geleneksel çocuk oyunları günümüzde hızla kaybolan yaşayan miraslar arasındadır. Teknolojik kültür ortamının çocuk kültürünü esir almasından dolayı ev içi, ev dışı oynanan birçok oyun kaybolmuştur. Günümüzde kültürüne yabancılaşan, kendi içine kapanık yaşayan, hareket etmeyen, obezite sorunları ile karşı karşıya kalan bir nesil oluşmuştur. Bu sorunları çözümlenmenin en etkin yollarından biri çocuk oyunlarını öğretmektir. Müzeye gelen çocuklara çocuk oyunları odasındaki oyun ve oyuncaklar gösterilmektedir.

GN 4.12. Oyun Odası (mangala, uçtaş oyunu)

GN 4.13. Topaç çevirme

4.4.3. Toplumsal Uygulamalar Ritüeller ve Şölenler

Somut olmayan kültürel mirasın başlıklarından üçüncüsü olan toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler; doğum, kırklama, diş bulguru/diş hediği, askerlik, sünnet, evlenme, çeyiz, ölüm, toy, şölen, bayram, hıdırellez, aşure günü, nevrüz, goyun hoo! gibi uygulanan toplum tarafından kabul görmüş her türlü geleneksel toplanma biçimleri; bunlara dayalı geleneksel uygulamalar ve inançlar kültürel mirasları içermektedir. Müzede bu değerlere ilişkin birçok etkinlik, sergileme ve canlandırma düzenlenmektedir.

Müzenin gelin odasında Avanos'tan derlenen geçiş ritüellerinden doğum ve evlilik etrafında çeşitlenen kültürel değerler ziyaretçilere anlatılmaktadır. Doğum öncesi, al basması, bebek beşiği, çağ (gusülhane), kırklama, diş hediği, lohusa şerbeti, çeyiz, kına, düğün gibi uygulamalara ilişkin gelenekler rehberler tarafından aktarılmaktadır.

GN 4.14. Gelin odası

4.4.4. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar

Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar başlığı, halk hekimliği, halk bilgisi, halk inançları, halk mimarisi, halk takvimi, halk mutfağı ve araç gereçleri gibi unsurları içermektedir. Toplum geçmişten günümüze doğa ile etkileşimini değiştirse de bağlantısını koparmamıştır. Hem fiziki hem manevi bazı sıkıntılar karşısında çare üretmek, hastalıkları iyileştirmek için uygulanan, modern tıptan farklı olan her türlü uygulamaya halk hekimliği denir (Oğuz, 2012: 41-52). Her farklı kültür sahası modern tıp öncesi hastalıklara çözüm aramak için farklı pratikler geliştirmiştir. Bu

pratikler kültürü yaşayanları doğayı ve evreni anlama ve algılama üzerine kurulduğu görülmektedir. Halk hekimliği daha çok halk bilgisinin deneysel süzgecinden geçerek, kuşaklar arası aktarımı sağlanan bir alandır. Müzede halk hekimliği unsurlarına ait resim, bitki ve nesnelerin sergilendiği halk hekimliği ve inanışları odası bulunmaktadır. Bu oda da halk hekimliğine dair bilgiler verilmekte bazı pratikler temsili olarak gelen ziyaretçilere gösterilmektedir.

GN 4.15.Göbek çekme ocağının tedavisi

GN 4.16. Temsili kursun dökme

Mutfak kültürü, beslenmeyi sağlayan yemek, yiyecek, içecek türleri ve bunların hazırlanma, pişirilme, saklanma ve tüketilme süresini; buna bağlı mekân ve ekipmanı, yeme-içme geleneği ile bu çerçevede gelişen inanış ve uygulamalardan oluşan bir bütünlüğü ve kendine özgü bir kültürel yapıyı ifade etmektedir (Artun, 2015: 415). Nevşehir bölgesinde mutfağa ya da mutfak malzemelerinin konulduğu yere tafana denmektedir. Kapadokya bölgesinin günlük, mevsimlik yeme-içme kültürü halen yaşatılmaktadır. Kışlık hazırlıklar, yazlık kurutmalar yapılmaktadır. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgilendirme müzenin tafana odasında verilmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde özellikle Nevşehir, Kırşehir ve Niğde'de kış hazırlığı olarak yapılan bir tatlı olan köftür, pekmez şırası (Nevşehir'de çoğunlukla üzüm şırası), un ya da nişasta ile hazırlanmaktadır. Şıra, pekmez kıvamına getirilmekte ve tepsilere dökülerek soğutulmaktadır. Tamamen kuruyan köftürler küçük parçalar halinde kesilmekte ve çömlöklere dizilmektedir. Nevşehir mutfağının önemli bir yiyeceği olan köftür, müzede hazırlanmış olup tadına bakmaları için gelen ziyaretçilere çay veya kahve yanında ikram edilmektedir.

GN 4.17. Kurumaya bırakılan köftür

GN 4.18. Kışlık hazırlığı 'salça yapımı'

4.4.5. El Sanatları

El sanatları somut olmayan kültürel mirasın son başlığıdır. Usta çırak ilişkisi içinde öğrenilen geleneksel meslekleri ve seri üretime dayanamayan el sanatlarını kapsamaktadır. Bu başlık altında değerlendirilebilecek ıhlamur baskı, ebru, dokuma, çömlekçilik gibi birçok el sanatı müzede uygulanabilmektedir. Müzenin el sanatları odasında geleneksel sanatlardan ıhlamur baskı ve ebru sanatı anlatılmaktadır. ıhlamur baskı aynı zamanda ağaç baskı veya Tokat baskı olarak da bilinir. ıhlamur baskı geleneği; ıhlamur ağacının oyulup, şekil verilerek çeşitli motiflerin oluşturulduğu kalıpların kök boyaya batırılarak kumaşlara basılmasına denmektedir. Bu gelenek eskiden sofrta bezlerini, perdeleri, şalvarları, örtüleri süslemede kullanılmıştır. Kullanılan her bir kalıbın kendine özgü anlamı bulunmaktadır. Bunun nedeni geçmişte kişilerin duygularını aktarabileceği bir yer ve düşüncelerini konuşabileceği bir kimsesinin olmamasıdır. Müzeye gelen ziyaretçilere bu el sanatlarının tarihi ve yapıları ile ilgili bilgi aktarılmaktadır. Sonrasında isterlerse kendileri de kumaşlara ıhlamur baskı yaparak yanlarında götürülebilmektedir. Müzede aktarılan diğer el sanatı ise 2014 yılında UNESCO somut olmayan kültürel miras temsili listesine kabul edilen ebru sanatıdır. Ebru, kiretle özel olarak hazırlanan suyun üzerine, boyaların atılması, şekil verilmesi ve kâğıt üzerine alınması yoluyla yapılan bir süsleme sanatıdır. Ebru sanatı konusunda müze çalışanlarından bilgi alan ziyaretçiler, isterlerse kendileri de teknenin başına geçerek bu sanatı icra edebilmektedir.

GN 4.19. İhlamur baskı yapımı

GN 4.20. Ebru sanatı yapımı

Avanos'un simgesel ürünleri arasında halı, kilim dokumacılığı vardır. Bu sebeple müzenin dokuma odasında geleneğin icrası, aktarımı, önemi, motif anlamları, kullanılan araç ve gereçlerin isimleri hakkında bilgi aktarımı yapıldıktan sonra ziyaretçiler için hazırlanmış dokuma tezgâhına geçip ilmek atabilmektedir.

GN 4.21. Ziyaretçi dokuma
İpliğini incelerken

GN 4.22. Yabancı ziyaretçi ilmek atarken

4.5. Müze Etkinlik Zamanlaması

4.5.1. Günlük Etkinlikler

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi klasik müzecilik anlayışının aksine araştıran, uygulayan, uygulatan, yaşatan, aktaran, interaktif özelliği ön planda tutan uygulamalı

halk bilimi müzesidir. Durağanlıktan uzak aktif koleksiyon anlayışına sahip olan müzede günlük ve dönemsel olarak gerçekleştirilen etkinlikler müzenin öne çıkmasına olanak sağlamaktadır. Etkinlikler, kültürel mirası durağanlıktan kurtararak yeniden üretme, uygulama ve canlandırma yöntemleri ile toplumda farkındalık oluşmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Müzede gün içerisinde gelen ziyaretçilere rehberler eşliğinde anlatımlar ve etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Gelen her ziyaretçi kapıda karşılanmakta, konak ve müze hakkında kısa bilgilendirme yapıldıktan sonra karagöz odasına davet edilmektedir. Karagöz'ün tarihçesi ve geleneği hakkında bilgi aktarımı yapıldıktan sonra ziyaretçilere Karagöz gösterisi sunulmaktadır. Ziyaretçiler oyun esnasında isterlerse perde arkasına geçerek Karagöz ustası hayaliye yardaklık yapabilir ya da kendi oyununu icra edebilmektedir. Daha sonra aynı katta bulunan çocuk oyunları odasına alınmaktadır. Geleneksel oyun ve oyuncaklar hakkında bilgilendirme yapılmakta ve oyunlar istenirse oynatılmaktadır. Ayrıca her bölümde yer alan sunumlar etrafında şekillenen sözlü kültür (deyimler, bilmeceler, maniler, deyimler, pratikler, sözler, halk mimarisi) müze rehberi tarafından anlatılmaktadır. Dokuma odasında gelenek hakkında bilgi aldıktan sonra dokuma tezgâhına ziyaretçilerin ilmek atması sağlanmakta ve birinci kata çıkılmaktadır. Tafana bölümünde yörenin önemli kültürel özelliklerinden ve kahve kültüründen bilgiler verilmektedir. Sonrasında karşı oda olan halk hekimliği ve inanışları odasına geçilmektedir. Bu odada ocaklıktan, halk hekimliğinden, halk botanikçiliğinden bahsedilmekte ve temsili kurşun dökme gösterilmektedir. Ziyaretçiler el sanatları odasına davet edilmektedir. Ihlamur baskı ve ebru sanatları hakkında bilgi alınıp uygulandıktan sonra müzenin sofa kısmında sergilenen geçiş dönemi unsurları hakkında bilgi verilmektedir. Masal odasına geçilmektedir. Burada masal anlatımı eğitimi almış masal anlatıcısından Anadolu masalı dinletilmektedir. Ardından geleneksel sohbet toplantıları odasında meddah gösterisini izleyen ziyaretçiler gelin odasına alınmaktadır. Düğün, doğum gibi geçiş dönemi ritüelleri hakkında bilgiler verildikten sonra ikinci katta bulunan âşıklar odasına çıkartılmaktadır. Bu odada yörenin âşıklarından ve âşıklık geleneğinden bahsetmenin yanı sıra Dede Korkut ve semah töreni hakkında da bilgiler verilmekte ve on odalık gezi turu son bulmaktadır. Müzeye gelen grubun yaş aralığı, yerli-yabancı oluşu, kişi sayısı, zaman gibi faktörler göz önünde bulundurularak

hazırlanan farklı gezi konseptleri uygulanmaktadır. Müze pazartesi hariç her gün 09.30 – 17.00 saatleri arasında hizmet vermektedir.

4.5.2. Dönemsel Etkinlikler

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi günlük olarak gerçekleştirdiği etkinliklerin dışında somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması ve yeni nesillere aktarılması amacı ile dönemsel olarak etkinlikler gerçekleştirmektedir. Açıldığı günden bu yana müze tarafından gerçekleştirilen atölyeler, dönemsel etkinlikler ve içerikler şu şekilde sıralayabiliriz:

“Ebru, Türk Kâğıt Süsleme Sanatı” 17 Temmuz 2019

Avanos Halk Eğitim Merkezi iş birliğiyle düzenlenen atölye çalışmasının amacı, ebru sanatını ustasından çıraklara aktarmaktır. Böylece hem atölyeye katılanlara hem de ziyaretçilere gelenek doğru şekilde aktarılabilir.

GN 4.23. Atölye çalışması sonuçları

GN 4.24. Ebru sanatının anlatımı

“Kaşık Kukla Atölyesi” 23 Temmuz 2019

Somut olmayan kültürel miras olarak tanımlanan alanlardan birisi de gösteri sanatlarıdır ve bunun içerisinde bulunan kukla geleneğinin aktarımı ve hatırlanması için kukla atölyesi çalışması yapılmıştır. Pek çok türü olan kuklalardan kaşık kukla yapım seçilmiş ve atölyeye katılanlara öğretilmiştir.

GN 4.25. Kaşık kuklalar

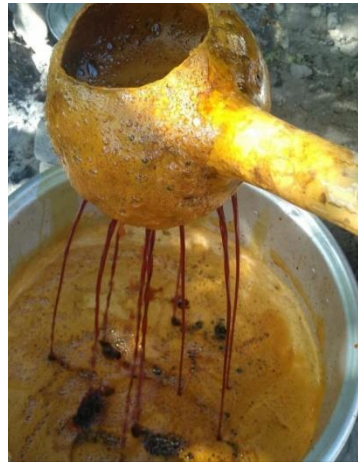
GN 4.26. Kaşık kukla yapımı

“Kışlık Hazırlıkları” Eylül 2019

Nevşehir yöresinin mutfak kültürüne uygun şekilde dönemsel olarak eylül ayının farklı günlerinde müze çalışanları, ziyaretçiler ve yöre halkıyla birlikte çalışmalar yapılmıştır.

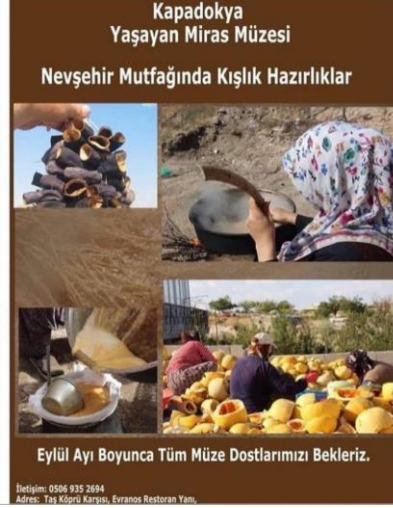
GN 4.27. Turşu yapımı

GN 4.28. Pekmez yapımı

GN 4.29. Salça yapımı

GN 4.30. “Nevşehir Mutfağında Kıtlık Hazırlıkları” etkinlik afişi

“Aşure Günü” 12 Eylül 2019

Müzedede somut olmayan kültürel miras listesinde olmayan fakat toplum tarafından kabul görmüş ve yaşatılmaya devam edilen Aşure günün, hikâyesi anlatılmış, yemeğe gelen ziyaretçilere aşure ikram edilmiş ve uygulamalı olarak kutlanmıştır.

GN 4.31. “Aşure Günü” etkinlik afişi

GN 4.32. Aşure dağıtım masası

“Kapadokya Kültürel İmece Festivali” 11 Ekim 2019

Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'nin düzenlemiş olduğu festivale müze ekibi katılmış, gelen ziyaretçilere meddahlık geleneği ile nahlil övme icrası tanıtılmıştır.

GN 4.33. Nahıl övme icrası

GN 4.34. Meddahlık gösterisi

“Masal Anlatıcılığı Atölyesi” 20 Ekim 2019

Anadolu masalları dilden dile dolaşsın, büyükten küçüğe ulaşsın diye Türk halkbilimi bölümü öğrencileri ve müzeye gelen ziyaretçilerle hem eğlenmiş hem de nasıl yeni masal ebesi olunması gerektiği öğretilmiştir.

GN 4.35. Masal anlatımı provası

GN 4.36. Masal anlatımı öğrenimi

“Avanoslu Masal Anlatıcıları Müzümüzde” 17 Aralık 2019

Avanoslu masal ebeleri yöreye ait sözlü kültür ürünlerini anlatmıştır. Bu masalların kaydı alınmış ve müze arşivine eklenmiştir. Böylece öğrenilen yeni masallar müze aktarımı ile genç kuşaklara ulaştırılacaktır.

GN 4.37. “Avanoslu Masal Anlatıcıları Müzemizde” etkinlik afişi

“İhlamur Baskı Atölyesi” 7 Mart 2020

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi olarak ihlamur baskıyı müze bahçesinden şehir merkezindeki Nissara AVM’ ye taşımıştır. Kumaşa duygularını aktaran kadınlar için bu gelenek daha önemli sayılabildiğinden etkinlik günü dünya emekçi kadınlar gününe özel olarak hazırlanmıştır. Geleneğin aktarımı için topluma açık alan seçilmiş ve gelenek gelen ziyaretçilerle kumaşlara aktarılmıştır.

GN 4.38. İhlamur baskı örneği

GN 4.39. İhlamur baskı yapımı

“Uygulamalı Halkbilimi Üzerine Söyleşi” 06 Haziran 2020

Uygulamalı halk bilimi üzerine söyleşi Prof. Dr. Adem Öger’in moderatörlüğünde Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu’nun konuşmacı olduğu müzenin instagram sayfasından

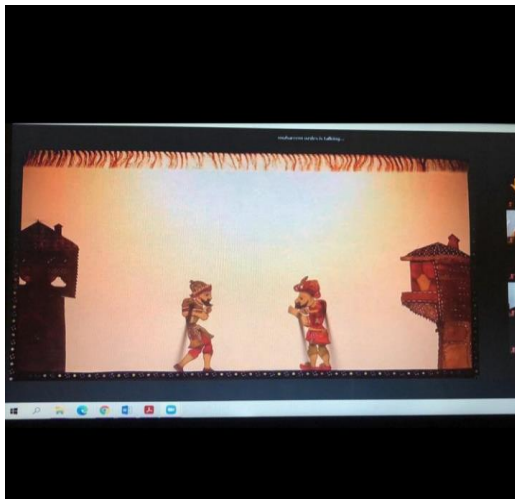
canlı olarak yapılmıştır. Söyleşinin dijital ortamdan yapılma sebebi, Mart 2019 yılında Türkiye'ye kadar ulaşan daha sonraki dönemde küresel salgın haline gelen Covid-19 hastalığından kaynaklanmaktadır. Çabanoğlu program boyunca uygulamalı halk bilimi hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir.

“Dijital müze etkinlikleri”

Dijital müze etkinlikleri kapsamında belirtilen tarihlerde ve belirlenen etkinlik içerikleri kapsamında müzenin ve düşyeri adlı proje ekibi internet sayfalarından canlı yayınlara gelenekler hakkında bilgilendirmeler ve etkinlikler yapılmıştır.

“Türk gölge sanatı üzerine dijital müze etkinliği” 13 Ocak 2021

Avanos Kaymakamlığı tarafından başlatılan her hafta Çarşamba akşamı öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin katıldığı çevrimiçi kitap okuma etkinliği ve davetlilerin yer aldığı “Düşyeri Avanos” isimli projeye çok kez somut olmayan kültürel miras öğelerinin anlatımlarıyla müze çalışanları konuk olmuştur. 13.01.2021 tarihinde “Türk gölge sanatı üzerine dijital müze etkinliği” düzenlenmiştir. Müze müdürü Prof. Dr. Adem Öger'in kültürel bilgi aktarımından sonra Karagöz gösterisi yapılmıştır.

GN 4.40. Karagöz gösterisi

GN 4.41. Konuşmacı: Prof. Dr. Adem Öger

GN 4.42. "Türk gölge sanatı üzerine dijital müze" etkinlik afişi

"Vilayetler Hizmet Birliği Anaokulu" 22 Ocak 2021

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, küresel salgın döneminde Nevşehir'deki anaokulları ve ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin evine konuk olmaktadır. Müzede sözlü gelenek etrafında anlatımı ve gösterimi gerçekleştirilen uygulamalar, akşamları da camdan cama ekranlar aracılığıyla evlere taşınmaktadır. Öğrencileri hem eğlendirmek hem de kültürel mirasın aktarımını gerçekleştirmek amacıyla yapılan etkinliklerde Karagöz gösterisi, masal anlatımı, bilmece geleneği, tekerlemeler, Dede Korkut mirası gibi unsurlar icra edilmektedir. Etkinliklere öğrencilerin yanı sıra ebeveynler de katılmıştır. Böylece kültürel miras konusunda farkındalık oluşturmada ve kuşaklar arası aktarımda müze, öğretmen, öğrenci ve ebeveynler arasında kültürel iletişimi güçlendirmede de önemli rol üstlenmektedir.

GN 4.43. Dede korkut icrası

GN 4.44. Etkinliği izleyen öğrenci

“Meddahlık geleneği” 27 Ocak 2021

“Düşyeri Avanos” projesi kapsamında ekranlara konuk olan müze, meddahlık geleneği bağlamında “Bir Zamanlar Avanos Hikâyesi” anlatılmıştır. Müzenin âşık odasında Kapadokyalı âşıkların türküleri söylenmiştir. Ayrıca Kapadokya bölgesinin doğum, düğün ve ölüm adetleri, yeme-içme kültürünü ve halk inanışları izleyicilere aktarılmıştır.

GN 4.45. Meddah gösterisi

GN 4.46. Âşıklık icrası

“Kendi Oyunağını Kendin Yap” “Bilmece Atölyesi” 03 Şubat 2021

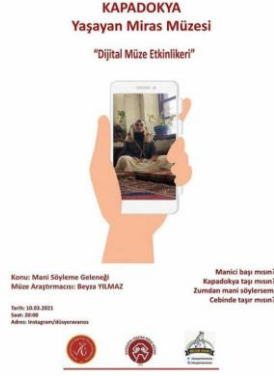
Geleneksel çocuk oyun ve oyuncakları ile içerisinde yöre hakkında bilgiler de bulunduran eğlenceli kültür öğemiz bilmece üzerine bilgiler verilmiştir. Bilmece eğlendirirken öğretmek çocukların yeni kelimeler öğrenmesini ve muhakeme yeteneği kazanmalarına olanak sağlamaktadır. Bu yüzden çocuk oyuncakları ve bilmece çocuk gelişiminde önemli olduğundan iki unsur birleştirilerek bir etkinlik yapılmıştır.

“Dede Korkut” 03 Mart 2021

Dede Korkut- Korkut Ata mirası: kültürü, efsaneleri ve müziği 2018 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi'ne girmiştir. Etkinlik kapsamında önemli değerimizden bahsedilmiş sonrasında boy boylayıp soy soylanmıştır.

“Mani Söyleme Geleneği” 10 Mart 2021

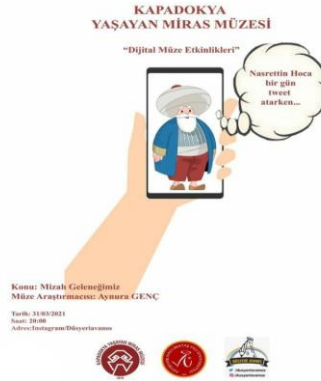
Sözlü kültür unsurlarından biri de manidir. Mani nedir, nasıl söylenir, neden önemlidir, kimler söyler, ne zaman söylenir gibi sorulara cevap oluşturacak bir etkinlik düzenlenmiştir.

GN 4.47. “Mani Söyleme Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi

“Mizah Geleneğimiz” 31 Mart 2021

Türk mizah geleneği hakkında bilgiler verilmiştir. Türk mizahının önemli simgelerinden Nasrettin Hoca'nın mizahtaki yeri ve önemi izleyicilere aktarılmaya çalışılmıştır.

GN 4.48. “Mizah Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi

“Kültür Elçileri Çocuklar Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinde Buluşuyor”

26 Nisan 2021

“Kültür Elçileri Çocuklar eTwinning Projesi” kapsamında gerçekleşen etkinliğe katılan öğrenciler, proje boyunca öğrendiklerini camdan cama canlı olarak izlemişlerdir. Proje kapsamında Türkiye’den 10 ilkokul, Arnavutluk’tan da iki okul

ile camdan cama 23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı kutlanmıştır. Daha sonrasında kültür elçileri çocuklar Nevşehir ve düşyeri Avanos ekibi ile müze bahçesinde yüz yüze etkinlikler yapılmıştır.

GN 4.49. İp atlama

GN 4.50. Etkinlik afişi

GN 4.51. Dede korkut

“Anadolu’da Hıdırellez” 06 Mayıs 2021

Anadolu’da 5-6 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilen Hıdırellez kutlamaları kapsamında müzenin hazırlanmış olduğu Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türk Halkbilimi bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Recep Tek’ in konuşmacı olarak katılım sağladığı bir canlı yayın yapılmıştır.

GN 4.52. “Anadolu’da Hıdırellez” etkinlik afişi

“Kuşaklar Arası Kültür Köprüsünde Buluşuyoruz – Bir Varmış Bir Yokmuş” 01-31 Mayıs 2021

Nevşehir’in somut olmayan kültürel mirasının tespit edilmesi ve öğrencilerde bu konuda farkındalık oluşturulması amacıyla Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi (NEVÜ) ile Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında imzalanan “Kuşaklar Arası Kültür Köprüsünde Buluşuyoruz” isimli projenin ilki olan “Bir Varmış Bir Yokmuş” adlı etkinlik gerçekleştirilmiştir. NEVÜ Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi’nin koordinesi ve Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü ARGE Birimi işbirliği ile gerçekleştirilen etkinliğe Nevşehir Merkez, Derinkuyu, Acıgöl, Avanos ve Ürgüp ilçelerinde öğrenim gören 50 öğrenci 56 masal ile katılmıştır. Aile büyüklerinden dinledikleri ve video ile kayıt altına aldıkları masallar ile etkinliğe katkı sağlayan öğrencilere ve danışman öğretmenlerine katılım belgeleri verilmiştir (URL-13).

Projeyi koordine eden NEVÜ Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Müdürü Prof. Dr. Adem Öger, Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin kültürel miras konusunda farkındalıklarını artırmayı ve kuşaklar arasında geleneksel bilginin paylaşımına katkıda bulunmayı hedeflediklerini söylemiştir. Öger, “Projemizin “Dedemin Oyunu ve Oyuncakları” isimli ikinci etkinliğini 21 Ekim-21 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleştireceğiz ve tüm öğrencilerin katılımlarını bekliyoruz. Ayrıca proje kapsamında eğitim-öğretim yılı boyunca devam edecek olan “Bilmece Bildirmece”, “Sayımacalar, Yanıltmacalar, Tekerlemeler”, “Heybemdeki Türküler, Ağıtlar ve Maniler” ve “Ninemın Çeyiz Sandığındakiler” gibi etkinliklerimiz şehrin kültürel mirasının aktarımı açısından olduğu kadar, kurumlar arası işbirliğini de geliştirecektir. Bu etkinlikte bizleri destekleyen başta Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. Semih Aktekin ve Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürü Murat Demir olmak üzere, emeği geçen ARGE Birimine, öğretmenlerimize, katılım sağlayan öğrenci ve ailelerine teşekkür ederiz” demiştir (URL-13).

“Sariveliler’den Kapadokya’ya NEVÜ Kapadokya Yaşan Miras Müzesi Sanal Gezi” 03 Haziran 2021

Sariveliler Kaymakamlığı, Sariveliler ilçe milli eğitim müdürlüğü, Şehit öğretmen Ali Yıldız İlk/Ortaokulu önderliğinde Sariveliler ilçesine bağlı ilk ve ortaokul öğrencileri ile camdan cama müzenin sanal gezisi gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte Karagöz gösterisi yapılmış, İmdi dede masalı ve dombra eşliğinde Dedem Korkut’tan Deli Dumrul boyu anlatılmıştır. Ayrıca düşüncelerinin etkisi yüzyılları aşan, Alevi-Bektaşî geleneğinin inanç önderlerinden Hünkâr Hacı Bektaşîlik geleneği hakkında bilgiler verilmiştir.

“Başayla’dan Kapadokya’ya” 08.12. 2021

Karaman Başayla Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencileri ile camdan cama müzenin sanal gezisi gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte müze içerisinde uygulanan günlük etkinlikler yapılmıştır.

4.6. Müzenin Kazandığı Ödül

NEVÜ Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde hizmet veren Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi 2019 yılında Motif Vakfı ve Yıldız Teknik Üniversitesi işbirliğinde düzenlenen 25. Motif Halkbilim Ödülleri değerlendirmeleri Ödül Tespit Komisyonu tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonunda “Maddi Folklor Ürünlerini Derleme ve Yaşatma Ödülü’ nü” kazanmıştır.

GN 4.53. Prof. Dr. Adem Öger’in
ödülle pozu

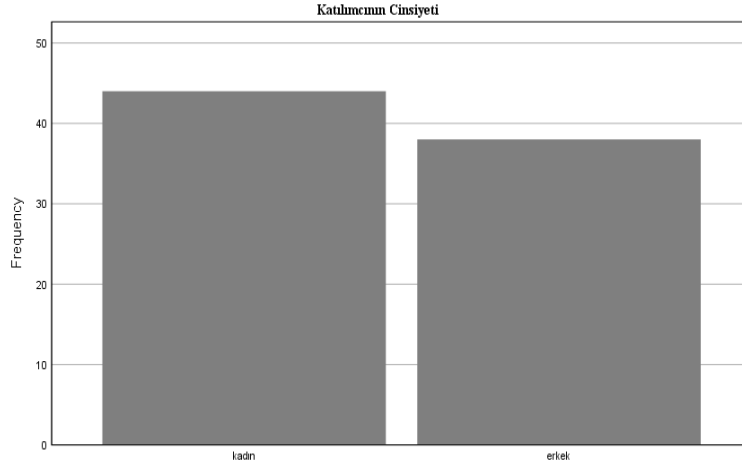
GN 4.54. Müzenin ödül köşesi

4.7. Alan Çalışması ve Değerlendirmeler

4.7.1. Ziyaretçiler Gözünden Müze

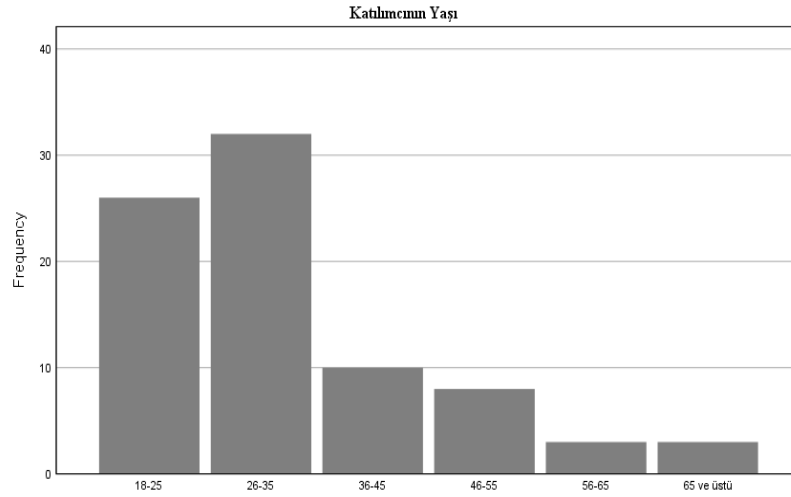
Somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması, aktarılması ve korunması konularında Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nin yapmış olduğu çalışmaların işlevini ve kültürel miras farkındalığı oluşturmadaki düzeyini belirlemek adına gelen ziyaretçilerle müze ziyareti öncesi ve müze ziyareti sonrası olmak üzere iki aşamalı alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Müze ziyareti öncesinde 11 tane açık uçlu soru, müze ziyareti sonrasında 11 tane açık uçlu soru olmak üzere toplamda 22 soruluk alan çalışmasına 82 kişi katılmıştır. İki aşamalı gerçekleştirilen alan çalışmasının birinci aşaması, ziyaretçilerle müze gezisi öncesinde gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada kişilerin somut olmayan kültürel miras hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları, müzeye nasıl (tavsiye, tesadüfi, bilerek) geldikleri, uygulamalı halk bilimi müzesinin onlara ne ifade ettiği gibi sorular sorulmuştur. 11 sorudan oluşan ilk kısım tamamlandıktan sonra ziyaretçiler ile müze gezisi gerçekleştirilmiştir. Müze gezisinin ardından 11 sorudan oluşan ikinci alan çalışması gerçekleştirilmiştir. İkinci alan çalışmasında ise uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin kültürel mirası yaşatarak, yeni nesillere aktarabilmedeki yeri, önemi ve farkındalık düzeyleri, müzede anlatımı ve gösterimi yapılan somut olmayan kültürel mirasın ne ifade ettiğini, anlatma ve aktarma konusundaki başarısı ve akılda kalıcılığı hakkında veriler toplanmaya çalışılmıştır. Farklı zaman aralıklarıyla gerçekleştirilen alan çalışmaları grup ziyaretçilerle değil, dağınık ziyaretçilerle yapılmıştır. İlk ve ikinci alan çalışmaları katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda ortak paydalarda toplandıktan sonra karşılaştırmalı şekilde analiz edilerek sonuca ulaşılmıştır. Yapılan alan çalışmasında "SPSS" yönteminin IBM SPSS Statistics 26.0¹⁵ kullanılmıştır.

¹⁵ SPSS programı hakkında bilgi almak için, https://odevtezprojemerkezi.com/spss-nedir-ve-nicin-kullanilir/?gclid=Cj0KCOiA_JWOBhDRARIsANymNOat3-WxX2Sd2HWN-JI7W2cfBzgmIQmvfSpX5vnA0RVkr5951ROfByIaAvpXEALw_wcB (erişim tarihi: 24.12.2021) adresine bakınız.

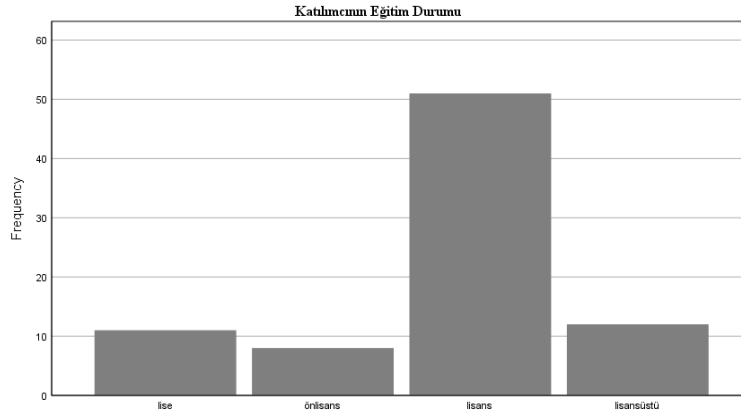
Şekil 4.7.1. Katılımcı cinsiyet oranları

Şekil 4.7.1’de görüldüğü üzere, yapılan alan çalışmasına %53,7 (44) kadın, %46,3 (38) erkek olmak üzere toplamda 82 kişi katılmıştır.

Şekil 4.7.2. Katılımcı yaş oranları

Alan çalışmasına katılan kişilerin %31,7’si (26 katılımcı) 18-25 yaş, %39,0’u (32 katılımcı) 26-35 yaş, %12,2’si (10 katılımcı) 36-45 yaş, %9,8’i (8 katılımcı) 46-55 yaş, %3,7’si (3 katılımcı) 56-65 yaş, %3,7’si (3 katılımcı) 65 yaş ve üstü yaş aralığındadır. Grafik oranlarından da anlaşılacağı üzere en fazla 26-35 yaş arası kişiler, en az ise 65 yaş ve üstü yaş aralığındaki kişiler çalışma sırasında müzeyi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretçi oranı müzenin genel ziyaretçi profilini değil, alan çalışması yapılan ziyaretçilerin yaş profilini yansıtmaktadır.

Şekil 4.7.3. Katılımcı eğitim durumu oranları

Alan çalışmasına katılan kişilerin %13,4'ü (11 katılımcı) lise, %9,8'i (8 katılımcı) ön lisans, %62,2'si (51 katılımcı) lisans, %14,6'sı (12 katılımcı) lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir. Şekil 4.7.3 'den de anlaşılacağı gibi müzeyi ziyaret ederek alan çalışmasına katılan kişilerin çoğunluğu lisans eğitim seviyesine sahiptir.

Alan çalışması sorularından, “Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi hakkında bilgi sahibi misiniz? Nereden, kimden duyarak geldiniz?” sorusuna verilen cevaplar: 39 katılımcı “müzeyi yoldan geçerken tesadüf eseri gördük” (M.Y.K.3, M.Y.K.20, M.Y.K.46, M.Y.K.55, M.Y.K.72), 21 katılımcı “internete Avanos'ta gezilecek yerler yazınca çıktı” (M.Y.K.9, M.Y.K.16, M.Y.K.24, M.Y.K.44, M.Y.K.66), 22 katılımcı “müzeyi Almanya'daki arkadaşım önerdi” (M.Y.K.11, M.Y.K.12) ya da “arkadaşım söyledi ve muhakkak gezmemi önerdi” (M.Y.K.17, M.Y.K.58, M.Y.K.67) şeklinde olmuştur. Soruya verilen cevaplar bize gösteriyor ki ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun müze gezisine karar vermeleri müzeyi veya konağı tesadüfen görmeleri üzerine olmuştur. Bu bilgi bize müzenin tanıtım faaliyetlerinde eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Ayrıca müzenin önerilen yerler arasında gösterilmesi sunulan miras aktarımının kişilerde olumlu etki bıraktığını kanıtlamaktadır.

“Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinde sizce nelerle karşılaşacaksınız?” sorusuna verilen cevaplar: 42 katılımcı “hiçbir fikrim yok, sadece kapıdaki yazıları okuduk” (M.Y.K.5, M.Y.K.3, M.Y.K.17, M.Y.K.24), 7 katılımcı “bahçedeki ürünlere bakarak tarihi eserler müzesi gibi bir yer, arkeolojik eserler falan” (M.Y.K.7, M.Y.K.65, M.Y.K.66), 17 katılımcı “etkinlik yapılan bir müze, isminden dolayı aklıma bir

şeyler geliyor” (M.Y.K.18, M.Y.K.68), 16 katılımcı “etnografik bir müze, Türk toplumu ile ilgili şeyler olacağını düşünüyorum” (M.Y.K.8, M.Y.K.10, M.Y.K.16) şeklinde olmuştur. Çalışma sonucuna bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi’nde neyle karşılaşacaklarına dair fikirlerinin olmadığı görülmüştür.

“Kültürel miras nedir? Kültürel miras denilince aklınıza neler gelmektedir?” Sorusuna katılımcıların cevapları: müze ziyareti öncesinde 63 katılımcı “kültürel miras kuşaklararası aktarılan her türlü gelenek görenek, geçmişten günümüze kalan her şey” (M.Y.K.11, M.Y.K.22, M.Y.K.41) şeklinde tanımlamalar yaparken, 19 katılımcı tanımlama yapamamıştır. Bu sonuçlara bakıldığında görülüyor ki katılımcıların büyük çoğunluğunun kültürel mirasın ne olduğuna dair fikri bulunmaktadır. Müze gezisi sonrasında gerçekleştirilen alan çalışması sonuçlarına göre 53 katılımcının kültürel miras tanımlamalarını genişlettiği gözlemlenirken, 29 katılımcı kültürel mirası tanımlamak için gezi sırasında gördüklerini veya öğrendiklerini referans kullanarak tanımlama yapmıştır. Çalışmadaki sonuçlar karşılaştırıldığında ve katılımcıların kültürel mirası tanımlamak için kullandıkları ifadelerin içeriğine müze etkinlikleri ve envanterlerini eklemelerinden müzenin büyük oranda farkındalık ve bilinçlendirme oluşturduğunu söyleyebiliriz.

“Somut olmayan kültürel miras ifadesini daha önce duydunuz mu? Duyduysanız bilgi verir misiniz?” Sorusuna müze ziyareti öncesinde verilen cevaplar: 14 katılımcı “somut olmayan kültürel miras şarkılar, türküler, hikâyeler falan”(M.Y.K.2, M.Y.K.4, M.Y.K.70) şeklinde ya da aldıkları dersler veya katıldıkları konferanslardan bahsederek bu kavramı daha önce duyduklarını dile getirirken, 68 katılımcı “bilmiyorum, bilgim yok, duymadım” (M.Y.K.3, M.Y.K.18, M.Y.K.23, M.Y.K.68) demiştir. Çalışma sonuçlarına bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun daha önce somut olmayan kültürel miras ifadesini hiç duymadıkları tespit edilmiştir. Müze gezisi sonrasında yapılan alan çalışmasına katılan 14 katılımcı somut olmayan kültürel miras tanımlamasını genişletirken, 68 katılımcı “müzeyi gezince öğrendim, kültürel miras olduğunu öğrendim, türküler deyimler” (M.Y.K.3, M.Y.K.18, M.Y.K.22) şeklindeki açıklamalarıyla somut olmayan kültürel mirası yeni öğrendiklerini göstermişlerdir. Ziyaretçiler terimi tanımlamak için gezi sırasında

gördüklerini veya öğrendiklerini kullanmışlardır. Çalışmadaki sonuçlar karşılaştırıldığında katılımcıların somut olmayan kültürel miras kavramıyla yeni tanıştıkları ve gezi sonrası büyük oranda kavramı anladıkları gözlemlenmiştir. Cevap oranlarına bakıldığında genel olarak “somut olmayan kültürel miras” kavramının henüz tam olarak bilinmediği fakat yeni bir kavram olarak gelişmekte olduğu görülmüştür.

“Uygulamalı halk bilimi nedir? Daha önce hiç duydunuz mu? Duyduysanız bilgi verir misiniz?” sorusuna müze ziyareti öncesi verilen cevaplar: 58 katılımcı “uygulamalı halk bilimini bilmiyorum, görmedim, duymadım” (M.Y.K.3, M.Y.K.24, M.Y.K.55, M.Y.K.60), 11 katılımcı “bu tarz bir müzeyi gezdim o yüzden biliyorum, kültürü uygulayarak öğreten bir müze, kültürün interaktif yapıldığı yer” (M.Y.K.17, M.Y.K.34, M.Y.K.65) derken, 13 katılımcı ise adından çıkarım yapmıştır. Çalışma sonuçları uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin tam anlamıyla bilinmediği ve yaygınlık kazanamadığını bizlere anlatmaktadır. Müze ziyareti sonrasında alan çalışmasına katılan 61 katılımcı, uygulamalı halk biliminin ne olduğunu müzeyi gezince öğrendiklerini söylerken, 11 katılımcı daha önce böyle bir müze gezdiğinden bildiğini dile getirmiş, 10 katılımcı ise adından çıkarım yaptığını ve doğru tahminde bulunduğunu söylemiştir. Çalışmadaki sonuçlar karşılaştırıldığında uygulamalı halk biliminin kamuoyuna henüz tam olarak ulaşip yaygınlık kazanamadığını fakat uygulamalı halk bilimi müzeciliği sayesinde bu kavramın yaygınlaşabilirliğinin artabileceğini göstermiştir.

“Karagöz geleneği hakkında ne biliyorsunuz? sorusuna müze ziyareti öncesi verilen cevaplar: 39 katılımcı “Karagözü daha önce izledim biliyorum, gelenek hakkında bilgim az” (M.Y.K.4, M.Y.K.12, M.Y.K.23, M.Y.K.37, M.Y.K.63), 19 katılımcı “sadece okulda öğretilenleri biliyorum”(M.Y.K.17, M.Y.K.20, M.Y.K.21) derken, 24 katılımcı daha önce hem icrasını izlediğini hem de gelenek hakkında bilgi sahibi olduklarını dile getirmiştir. Çalışma oranları katılımcıların büyük çoğunluğunun daha önce Karagöz gösterisi izlediğini fakat gelenek hakkında bilgilerinin olmadığını göstermektedir. Müze ziyareti sonrasında alan çalışmasına katılanlardan 29 katılımcı Karagöz geleneği hakkında her şeyi öğrendiklerini söylerken, 16 katılımcı canlı olarak ilk defa izlediğini, 37 katılımcı ise gelenekle ilgili daha detaylı bilgiler

öğrendiğini ve hatırlatıcı olduğunu söylemiştir. Katılımcıların söyledikleri bize gösteriyor ki, Karagöz geleneğinin anlatımı ve uygulanması sonucunda ziyaretçiler hem eski bilgilerini tazelemekte hem de yeni bilgiler öğrenmektedir.

“Ebru sanatı hakkında ne biliyorsunuz?” sorusuna müze ziyareti öncesi verilen cevaplar: 28 katılımcı “daha önce görmüştüm, gelenek hakkında bilgim var, biliyordum” (M.Y.K.9, M.Y.K.10, M.Y.K.70), 54 katılımcı “çok bir bilgim yok” (M.Y.K.13, M.Y.K.28, M.Y.K.53) olduğunu söylemiştir. Sonuçlara göre katılımcıların büyük bölümünün ebru sanatıyla ilgili az bilgisi olduğu tespit edilmiştir. Müze ziyareti sonrasında alan çalışmasına katılan 39 katılımcı ebru sanatı ile ilgili daha ayrıntılı bilgiler öğrendiğini söylerken, 41 katılımcı geleneği artık bildiğini ve 2 katılımcı “ebru sanatını ilk defa denedim”(M.Y.K.69, M.Y.K.82) demiştir. Çalışmadaki sonuçlar karşılaştırıldığında görülüyor ki ebru sanatı aktarımı sayesinde daha detaylı bilgilerle ziyaretçiler müzeden ayrılmaktadır.

“Orta Oyunu ve meddahlık geleneği hakkında bilgi verebilir misiniz?” sorusuna müze ziyareti öncesi verilen cevaplar: 18 katılımcı orta oyunu ve meddahlık geleneği hakkında ayrıntılı bilgi verirken, 46 katılımcı “gelenek hakkında çok az bilgim var, lise bilgim var” (M.Y.K.20, M.Y.K.21, M.Y.K.61), 18 katılımcı “konu hakkında bilgim yok, meddahlık nedir bilmiyorum” (M.Y.K.22, M.Y.K.35) demiştir. Sonuçlara baktığımızda görülüyor ki katılımcıların büyük kısmı orta oyunu ve meddahlık geleneğiyle ilgili az bilgiye sahiptir. Müze gezisi sonrasında alan çalışmasına katılanlardan 26 katılımcı orta oyunu ve meddahlık ile ilgili bilgilerin hatırlatıcı olduğunu söylerken, 38 katılımcı “geleneği biliyorduk ama ilk defa canlı izledik”(M.Y.K.4, M.Y.K.5, M.Y.K.6, M.Y.K.56, M.Y.K.61) ve 18 katılımcı gelenekler hakkında her şeyi yeni öğrendiğini söylemiştir. Çalışmadaki sonuçlara bakıldığında aktarımı uygulamalı yapılan orta oyunu ve meddahlık geleneği sayesinde ziyaretçilerin bu geleneklerle ilgili bilgilerinin ve farkındalıklarının arttığı görülmektedir.

4.7.2. Yerel Yönetim Gözünden Müze

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nin kurulum aşamasında ve sonrasında Avanos Kaymakamlığı ve Avanos Belediyesi'nin desteklerinin olduğu bilinmektedir.

Müzenin açılmasında emekleri bulunan kurumların gözünden, Avanos'un tarihini, konağın geçmişini, müzeye dönüştürülme aşamalarını, topluma ve yerel halka katkılarını, Avanos kent kimliği bağlamında etkisini, müzenin çalışma faaliyetlerini ve toplumda kültürel miras farkındalığı oluşturmada etkisini öğrenmek adına alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma için, Avanos Kaymakamı Sayın Olgun ÖNER, Avanos eski Kaymakamı Sayın Murat Çağrı ERDİNÇ, Avanos eski Belediye Başkanı Sayın İsmet İNCE ve Avanos Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Sayın Kadir HAKLI ile görüşülmüştür. Alan çalışması için 9 tane açık uçlu soru hazırlanmıştır. Çalışma sonuçları katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda yorumlanmıştır.

Alan çalışmasının ilk sorusu "Avanos hakkında bilgi verir misiniz?" olmuştur. Bu soruya katılımcılar şu şekilde cevap vermişlerdir: "Kapadokya'nın tam ortasında bulunan 1400 nüfuslu bir ilçedir. Türkiye'nin en büyük nehri olan Kızılırmak ilçenin tam ortasından geçmektedir. Avanos bu nehrin iki yakasına kurulmuştur. Avanos'un kuruluşunun 4000 yıl öncesine kadar giden hatta Etilere kadar uzanan bir tarihi olduğu söylenir. Fakat Etiler döneminde başladığına dair yazılı bir bulguya ulaşılmış olmamakla birlikte daha çok Hititler döneminden başladığından söz edilir. Avanos tarihi Hititlerden bugüne kadar Persler, Lidyalılar, Frigler, Keltler, Selçuklular ve Osmanlılar derken bugüne kadar gelmiştir. Tarihin muhtelif dönemlerinde Avanos'un isimi farklı şekillerde telaffuz edilmiştir. Avanos'un ismi Hititler döneminde "Zuwinasa", Asurlular döneminde "Nenansa", Bizanslılar döneminde "Venessa", Selçuklular döneminde "Evenüz" dir. Osmanlı döneminde de "Uvenez, Evenez, Avanoz" olarak söylenirken, zamanla "Avanos"a dönüşmüştür. İlçenin adı avan ve oz kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. "Avan" halk demektir "oz" ise oranın yeri anlamına gelmektedir. Avanos'un ekonomisini büyük ölçüde turizm ayakta tutmaktadır. 70'li yılların sonlarında başlayan turizm hareketliliği giderek Avanos'ta yaygın ve etkin bir sektör haline gelmiştir. Turizmdeki belirleyici alan hiç şüphesiz çanakçılık ya da çömlekçiliktir. Çanak çömlek yapımı Hititler döneminden gelen bir el sanatıdır. Avanos diğer ilçelere oranla eğitim düzeyi yüksek bir ilçedir. Kızılırmak kenarında bulunan park ve tesisleri, çanak çömlek sanatı, yerel gastronomisi, gelişmiş konaklama tesisleri, tarihi evleri, halıcılık, bağcılık gibi zanaat ve zirai üretimi ile Avanos ilçesi yerli ve yabancı turistler için bir cazibe merkezidir. Ayrıca bölgede Avanos bir kültür merkezi olarak da görülmektedir" (M.Y.K.84,

M.Y.K.85, M.Y.K.86). Katılımcıların cevapları gösteriyor ki müze, zengin kültürel mirasa sahip bir ilçeye kurulmuştur.

“Hacı Nuri Bey konağının geçmişi hakkında bilginiz var mı? Varsa bu bilgileri paylaşabilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar ise şu şekildedir: “Dr. Hacı Nuri Bey tarafından 1902 yılında yaptırılmıştır. Avanos’un en büyük ve sembol konaklarından biridir. Gerek lokasyonu gerek mimarisi ile sadece Avanos’un değil bölgenin en önemli taş yapılarından birisidir. İlk yapıldığında Doktor Hacı Nuri Bey konakta poliklinik hizmeti de vermiştir. O dönemki tabelası da Kaymakamlık tarafından müzeye kazandırılmıştır. Bina uzun yıllar Tekel binası olarak kullanılmıştır. 1980’li yıllarda dönemin Turizm Bakanı’nın talimatıyla satın alınmış, Tanıtma Genel Müdürlüğü’ne tahsis edilmiş ve Turizm İnfö bürosu olarak alt kattaki iki odada hizmet vermiştir. Bir dönem Kapadokya meslek yüksekokuluna da hizmet etmiştir. Ancak sonrasında konağın daha verimli kullanılması için Avanos Belediyesi ve Avanos Kaymakamlığının destek ve katkılarıyla fakat işin merkezinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Adem Öger hocanın bulunduğu çalışma neticesinde müze haline dönüşmüştür” (M.Y.K.84, M.Y.K.85, M.Y.K.86).

“Konağın müzeye dönüştürülme projesi size söylendiğinde neler düşündünüz?” sorusuna verilen cevaplar şöyledir: “Öncelikle böylesine önemli bir yapının ilçe halkının da benimseyeceği bir şekilde ve atıl durumda kalmaması adına çalışmalar başlatılmıştır. Etnografya Müzesi ve Kent Müzesi gibi artık demode hale gelen çalışmalar, ayrıca binanın Gençlik Merkezi yapılması gibi hiç uygun olmayan talepler refüze edilmiştir. Israrlı taleplere rağmen binanın Kapadokya Alan Başkanlığı olması da ilçe halkı tarafından sıcak karşılanmayacağı gerekçesi ile uygun görülmemiştir. Bu aşamada Adem ve Yücel hocalar tarafından müzecilik alanında daha yenilikçi olan “Yaşayan Müze “ teklifi Kaymakamlığımıza yapılmış ve teklif büyük bir heyecanla kabul edilerek Kaymakamlığımız olarak Üniversitemiz ve Bakanlık nezdinde çalışmalar başlatılmıştır” (M.Y.K.84). “Çok sevindim, özellikle el emeği ürünlerin de sergileneceğini öğrenince hemen destek oldum” (M.Y.K.86).

“Konağın müzeleştirilme sürecinden kısaca bahseder misiniz?” sorusuna verilen cevap: “Ülkemizde çoğu proje sürecinin başlatma aşamasının çok kolay, ancak

projelerin sürdürülebilme şansının çok zor olduğu tecrübelerimizden hareketle Üniversitenin Türk Halkbilimi Bölümünün olması, kurulacak müzenin Avanos turizmine yaratacağı katma değer ve en önemlisi de Avanos halkının bu projeye desteği en önemli motivasyon kaynağımız olmuştur. Dönemin Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü veya başka bir kurumdan destek alınmaksızın hatta bazı durumlarda olumsuz ket vurmalara rağmen ısrarla projenin gerçekleştirilmesi adına dirayet gösterilmiş, hatta bizzat Kaymakamlığımız tarafından durum vaziyet edilmiş ve proje Kaymakamlığımız himayesinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı (Tanıtma Genel Müdürlüğü) projenin gerçekleştirilmesi adına Kaymakamlığımız tarafından ikna edilmiş, akabinde Rektörlük, Avanos yerel yönetimi, STK'ları ve ilçe halkı nezdinde çalışmalar gerçekleştirilerek geniş tabanlı bir şekilde projenin hayat bulmasına zemin hazırlanmıştır. Daha sonra Kaymakamlığımız tarafından binanın fiziki iyileştirme, ısıtma ve planlama gibi çalışmaları yaptırılmış, yerel halkın binaya tefrişat anlamında katkı vermesi sağlanmıştır. Nihayetinde bugün dahi sitemle söylemek gerekirse Kaymakamlığımız olmaksızın Rektörlük ve Bakanlığı temsilen Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü tarafından imzalanan protokol ile proje hayata geçirilmiştir (M.Y.K.84).

“Konağın müze halinin topluma ve yerel halka ne gibi katkıları oldu? Olumlu ve olumsuz yönlerini söyler misiniz?” sorusuna verilen cevaplar: “Konağın müze haline dönüştürülmesi Avanos turizmini çeşitlendirmiş, ilçeye zenginlik katmıştır. Konağın bulunduğu bölge entegre bir turizm alanı olarak planlanmış, kurulan müzenin, hemen yukarı sokağında Kaymakamlığımız ve Belediyemiz işbirliği ile gerçekleştirilen ‘Şairler Sokağı’ ve sokağın bittiği alan olan ‘Bayram Tepesi’ düzenlemesi ile Avanos turizm olarak daha fazla zaman geçirilen ve daha fazla ziyaretçi çeken bir ilçe haline gelmiştir. Üniversite açısından ise müze; öğrencilerin hem teorik eğitimlerini pratiğe dökme şansını buldukları hem de ileride istihdam alanı yaratması açısından faydalı olmuştur. Ama elbette ki en önemlisi bu müze; özelde ilçe ve bölge, genelde ise Türk kültürünün canlı ve doğru bir biçimde gelecek kuşaklara aktarılması adına çok önemli bir vazife görmektedir” (M.Y.K.84). “Konağın müze halinin topluma ve Avanos halkına katkısı olmuştur. Fakat Avanos halkı ve orta Anadolu insanının sosyal dokusunda müzeleri gezme ve müzelere sahip çıkmak gibi bir geleneği yoktur. Müze eski Avanos’un sosyal hayatını konuklara sunduğundan hep çok kişi

gidip geliyor. Fakat sanki ben oraya sahip çıkma üzerine daha yeni bir şeyler konması ve bir sıçrama tahtasının da devreye sokulması konusunda Avanos'un yeterli olmadığını söylemem lazım. Müze Avanos'un sosyal ve entelektüel boşluğunu dolduran bir özellik arz ediyor" (M.Y.K.85). "Konağın tarihi bir konak olması ve içerisine sadece maddi ürünler doldurmadığından mekânın tarihiyle bütüncül bir anlam taşıyarak kültürü aktarıyor, bu açıdan bakıldığında Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Avanos'a çok ciddi bir değer katmıştır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, geçmişle geleceği birleştirebilen ve toplumun dinamik yapısına uygundur bir müzedir" (M.Y.K.83). "Olumsuz katkıları olduğunu duymadım, görmedim. Aksine ilçemiz için çok güzel oldu" (M.Y.K.86). Yanıtlar gösteriyor ki müzenin açılması Avanos halkına olumlu katkılar sunarken halkın müzeyi benimsememesi eleştirilmektedir.

"Müze faaliyetleri hakkında neler düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplar: "Geleneksel Kent ve Etnografya Müzeleri dışında müzenin belirli kültür konseptleri üzerinde yoğunlaşarak bizzat canlı bir şekilde ziyaretçilere aktarması, interaktif, görsel, işitsel bir şekilde sunulmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bir kere ziyaret etme fırsatını yakaladığımda alanların çok iyi performe edildiğini görmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmek isterim. İhtiyaçlar doğrultusunda mutlaka iyileştirmeler ve yeni alanlar yaratılacağı, yani müzenin yaşayan müze konseptine uygun olarak kendisini yenileyebilmesinin en büyük avantajı olduğunu düşünmekteyim" (M.Y.K.84). "Kültürümüzün parçalarını sadece görsel olarak sergilenmiyor gelenek performansı sayesinde insanlar o anı yaşıyorlar" (M.Y.K.83). Görülüyor ki müze faaliyetleri genel olarak sevilmekte ve takdir görmektedir. Ayrıca müzenin dinamik yapısı ve yeniliğe açık oluşu hem toplum hem de kültür için avantaj olarak görülmektedir.

"Sizce müze toplumda kültürel miras farkındalığı oluşturmada etkili mi?" sorusuna verilen cevaplar: "Her şeyin ötesinde bu konuda bir farkındalık olması için bir bilgi birikiminin olması gerektiğini, yani daha doğrusu bir bilgi aktarımının olması gerektiğini düşünüyorum. Ancak bunun toplum nezdinde didaktik bir biçimde değil, müzede olduğu gibi eğlenceli bir şekilde yapıldığı takdirde işe yarayacağını düşünmekteyim. İşte bu anlamda müzenin kesinlikle etkili olduğunu düşünüyorum.

Başlangıçta projeyi halkımız, yerel yönetimler ve STK'larımızla paylaştığımızda aldığımız olumlu reaksiyon bunun en somut göstergesi olmuştur. Aynı Avanos hakkında olduğu gibi müzeyi ziyaret eden tüm vatandaşlarımızda da benzer olumlu sonuçların olduğuna inanıyorum” (M.Y.K.84). “Yazar diyor ki anılarından kopan hayattan koparmış. Yazara sorarlar; ‘en çok neyini’ özlersin?’ diye belirli bir yaşa gelmiş yazar der ki; ‘çocukluğumu’ ‘niçin?’ dedikleri zaman ‘bugün bulamayacaklarım kaybettiklerimle orda kaldı da ondan’ dermiş, işte bu müze bugün bulamadığımız kaybettiğimiz o çok özlediğimiz çocukluğumuzun Avanos’unun bir özeti onu veriyor onu yaşıyor” (M.Y.K.85).

“Müzenin Avanos kent kimliği bağlamında etkisi nedir?” sorusuna verilen cevap: “Dr. Hacı Nuri Bey Konağı ilçenin en önemli landmarklarından biriydi. Bu kimliğin müze kimliğiyle birleşmesi ise bir çarpan vazifesi görmüştür. Yani müze haline gelen konak, ilçedeki en önemli turizm noktalarından biri olarak varlığını yukarıda saydığım gerekçelerle artırarak devam ettirmektedir” (M.Y.K.84).

“Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi ile ilgili eklemek istediğiniz hususlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar: “Müzedeki bölümlerin doğru bir şekilde İngilizce tercüme edilerek yabancı turistlere de aynen yerli turistlere olduğu gibi aktarılması hem kültür turizmimiz hem de turizm gelirimiz açısından önem arz etmektedir. Ayrıca Kaymakamlığımız tarafından aplikasyon olarak hayata geçen Avanos App’te yer alan konağın tekrar tanıtımında bu uygulamanın önem arz ettiğini hatırlatmak isterim. Projenin gerçekleştirilmesinde başta değerli hocalarım Prof. Dr. Adem Öger ve Arş. Gör. Yücel Özdemir hocama ve bu tez çalışması ile müzenin ebediyete intikal etmesi adına emek veren sizlere de şükranlarımı sunuyorum”(M.Y.K.84). “Avanos halkının müzeye sahip çıkıp biraz daha referans oluşturması gerekmektedir. Avanos’un kültürel dokusunun özeti olarak sunabileceği önerebileceği bir müze olması konusunda biraz yetersiz konumdadır. Avanos’un eski hayatını gelen konuklara sunuyor ama sanki, bu konuda biraz daha performansın arttırılmasına ihtiyaç var. Bu konunun çözümü birazda toplumun yeni taleplerini dile getirmesi ile olacaktır” (M.Y.K.85). “Yaşanan zor dönemden dolayı gereken, istenilen düzeyde müze faaliyetleri gerçekleştirilememiştir. Fakat bundan sonra çalışmalara daha hız

verilecektir” (M.Y.K.83). Görülüyor ki müzenin kendini tanıtmak ve daha göz önünde bulunması için daha aktif olması beklenmektedir.

4.7.3. Bölge Esnafı Gözünden Müze

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi bulunduğu konum itibariyle çevresinde pek çok esnaf bulunmaktadır. Bölge esnafının müze ziyaretçisiyle kurduğu iletişimin sonucunda kendisine geri dönütü nasıl olmaktadır? Sorusu temel alınarak müzenin çevresinde oluşturduğu etkinin tespiti için alan çalışması yapılmıştır. Bu hususta esnafa, müze hakkındaki düşünceleri, müzenin Avanos’a katkıları, toplumda oluşturulmaya çalışılan kültürel miras farkındalığının etkisi ve müze tanıtım faaliyetlerinin değerlendirilmesi istenmiştir. Esnafın verdiği cevaplar doğrultusunda çalışma değerlendirilmiştir.

Alan çalışmasının ilk sorusu “Müze hakkında düşünceleriniz nelerdir? Daha önce bu tarz müze gördünüz mü veya gezdiniz mi?” olmuştur. Bu soruya katılımcıların cevapları şu şekilde olmuştur: “dibimde ama aklıma ne gezmek ne de soranlara söylemek gelmiyor. Çünkü bilmiyorum. Orada çalışan arkadaşlar daha önce davet ettiler ama gitmeyi bile unutuyorum” (M.Y.K.89). “Daha önce bu tarz bir müze gezmemiştim” (M.Y.K.1, M.Y.K.2, M.Y.K.90, M.Y.K.94).

“Müze hakkında özet olarak neler söyleyebilirsiniz” sorusuna verilen cevaplar: “Müzenin içeriği güzel Avanos kültüründen ürünler ve maddeler mevcut, öğrencilerin anlatımı da gayet güzeldi” (M.Y.K.1, M.Y.K.90, M.Y.K.91, M.Y.K.93, M.Y.K.94). “Konağın bu hali güzel oldu kültürümüz ölmedi, yaşıyor” (M.Y.K.92).

“Müzenin tanıtım faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar: “Müzenin tanıtım eksikliği var o yüzden bilinmiyor, tabela eksikliği var, ilçelere tanıtımı şart oralara broşür ve tanıtım yapılmalı, reklamı çok eksik, turistler için turlarla anlaşmalar yapılmalı” (M.Y.K.1, M.Y.K.2, M.Y.K.87, M.Y.K.88, M.Y.K.89, M.Y.K.90, M.Y.K.92, M.Y.K.91, M.Y.K.93, M.Y.K.94).

4.7.4. Turizm Aktörleri Gözünden Müze

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi bulunduğu bölge dolayısıyla çok sayıda yerli ve yabancı ziyaretçi ağırlamaktadır. Müzeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin müze hakkındaki düşünceleri çalışma için önem arz etmektedir. Bundan dolayı çalışma kapsamında müzeyi gezen yerli ziyaretçiler ile görüşme yapılmış ve sonuçlar aktarılmıştır. Fakat Türk kültür aktarımı yapan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesini, yabancı turistlerin ve turist rehberlerinin gözünden görebilmek adına alan çalışması yapılmıştır. Bu hususta 7 turist rehberine, müze hakkındaki düşünceleri, turistlerin müze hakkındaki geri dönüşleri, müzenin ilçeye katkısı, kültürel miras farkındalığı oluşturmadaki etkisi, müzenin turist gruplarına neler öğrettiği, kültürel miras ve turizm ilişkisi bağlamında müzenin değeri ile müze tanıtım çalışmaları sorulmuştur. Alan çalışması sonuçları katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda yapılmıştır.

Alan çalışmasının ilk sorusu “Müze hakkında düşünceleriniz nelerdir? Daha önce bu tarz müze gördünüz mü veya gezdiniz mi?” olmuştur. Bu soruya katılımcılar şu şekilde cevap vermişlerdir: “Daha önce bu tür müzeler gördüm. Ancak bölgede bu türde ve kapsamda müze maalesef yok. Müze sergisi oldukça açık ancak müze içinde yabancı dilde bilgi verebilecek yetkilinin bir olması büyük handikap” (M.Y.K.97). “Müze Kapadokya bölgesindeki bir eksiği gidermiştir, çünkü Ortahisar’daki Kültür Müze dışında kültürümüze dair bilgi alınabilecek başka bir kurum ya da kuruluş yoktu. Bu açıdan bir eksiği giderdiğini düşünmekteyim. Benzer şekilde Ortahisar Kültür Müzeyi gezmiştim ama tam olarak böyle bir müze gezmedim” (M.Y.K.96). “Daha önceleri gezdiğim müzelerde dinleyicinin ve sergilenen ürünün pasif bir konumda olduğunu, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinde ise; durumun tam tersine, dinleyicinin deneyimleyiciye, ürünün ise erişilebilir bir yaşam objesi olarak karşımıza çıktığını söyleyebilirim. Bu yönüyle diğer müze anlayışlarından uzak ve ilgi çekici” (M.Y.K.100). “Müze yerel somut olmayan kültürel miras ürünlerinin korunması ve yaygınlaşması açısından çok stratejik bir konumda olan Nevşehir’in Avanos ilçesinde yer alıyor. Birçok yerli veya yabancı olmak üzere turistlerin uğradığı bir yer, uygulamalı ve icraya dayalı bir müze ancak icracı ve müze araştırmacısı elemanı yönünden sıkıntı yaşamakta. İçerisinde yer aldığı Kapadokya bölgesinin kültürel unsurlarının yanında UNESCO’nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi’nin Türkiye adına kayıtlı unsurlara da yer verilmekte. Bölge

turizmi açısından bu konseptin iyi ve kötü yanları tartışılabilir. Daha önce Ankara SOKÜM müzesini ve Kahramanmaraş SOKÜM' ü gezmiştim. Ancak Kahramanmaraş SOKÜM müzesi, icra içermeyen bir Etnografya müzesi konseptine sahipti” (M.Y.K.99). Katılımcıların cevaplarından, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nin sevildiği, önemli bir kültür açığı kapattığını ve diğer müzelere göre dikkat çekici bulunduğu görülmektedir.

“Turistlerden müze hakkında nasıl geri dönüşler alıyorsunuz? Olumlu ya da olumsuz söyledikleri düşünceleri nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar: “Turistler özellikle yerli gruplarda çocukların oldukça hoşuna giden aktivitelerin yer almasından dolayı, buradan çok memnun ayrılıyorlar. Yabancı turistlerde ise yine aynı şekilde çok ilgilerini çektiğini söyleyebilirim. Onlarda ise özellikle ebru yapımını denemekten çok keyif aldıklarını gözlemledim ve kendilerinden bu deneyimden mutlu olduklarını dinledim” (M.Y.K.96). “Ekseriyetle güzel dönütler aldığımı anımsamaktayım. Yeni bir kültürü, geleneği, hülasa halkı ve insanı tanımış olmanın kıvancı ile ayrılan yabancı turistler, bol bol fotoğraf çekip anılarını ölümsüzleştirmek istedikleri beden dillerine yansıyor” (M.Y.K.95, M.Y.K.100). “Turistler için oldukça sıra dışı bir müze olduğu yorumlarını sıklıkla duymaktayım. Diğer müzelerden farklı olarak anlatım, eşyaların hikâyeleri, geleneksel bilgi aktarımı ve icralar yönünden oldukça takdir görmekte olan bir müze” (M.Y.K.99).

“Avanos'a bu tarz bir müzenin açılmasının ilçeye katkıları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar: “İlçenin tanıtımında etkili, sadece çanak çömlek ile bilinen Avanos'un bu şekilde bir kültürel değerle de ön plana çıkmasını sağlayacağı düşüncesindeyim” (M.Y.K.96). “Avanos özellikle yeme içme ve boş zaman için turistlerce tercih edilen bir destinasyon. Müzenin varlığı ilçede müze ziyaretleri ve çekicilik katkısı açısından çok önemli” (M.Y.K.95, M.Y.K.97). “Ben Avanos'un turizm ile ilgili büyük problemleri olduğunu düşünüyorum. Bu sebepten dolayı yapılan iş, her ne kadar takdire şayan olursa olsun; çeşitlilikten öteye gidemiyor. Kültür turizminin, kruvaziyer turizminden farklı olduğunu benimseyememiş, daima deforme olan, geleneklerini ve özünü her geçen gün kaybeden Avanos ve Avanos halkı, kültürünü tanıtamamakta, anılarını, kültürel ürünlerini hiç pahasına pazarlamakta olduğunu görüyorum. Kazancın, haliyle kapitalizmin ön planda olduğu

bir turizm telakkisi içerisinde böyle bir müzenin açılması bir yandan iyi karşılanır iken, diğer yandan da bölge halkı tarafından eleştirilere ve gözlemlere maruz kalıyor” (M.Y.K.100). “İlçenin turistik alt yapısını güçlendirmesi, ilçeye ait sözlü anlatıların, çocuk oyun ve oyuncaklarının, halk mutfağı unsurlarının halktan derlenerek genç nesillere aktarılmasını sağlaması, kültürel miras farkındalığı oluşturması gibi farklı işlevlere sahip” (M.Y.K.99). Katılımcıların cevapları gösteriyor ki müze, Avanos halkının kültür turizmüne renk, canlılık ve farklı bakış açısı getirmektedir.

“Sizce müze toplumda kültürel miras farkındalığı oluşturmada etkili mi?” sorusuna verilen cevaplar: “Kesinlikle etkili. Örneğin meddah ve orta oyununa dair verilen bilgiler ve yaşatılan deneyimler insanları oldukça etkiliyor ve bu deneyimler sonrasında grupta konuyla ilgili sorular arttığı gibi, grup içinde bir sohbet konusu gelişerek kişisel bilgi ve deneyimler paylaşılıyor. Kimi Karagöz ve Hacivat ile ilgili çocukluğuna dönerken kimi de meddahın böyle keyifli bir şey olduğuna dair düşüncelerini paylaşıyor” (M.Y.K.96). “Ülkemizde kültürel miras algısı maalesef ki müzelerle gelişim göstermiyor ya da katkısı çok az. Bunun temel nedeni küçük yaşta formal ve informal olarak bu eğitimin verilmemesi ya da az verilmesi” (M.Y.K.97). “Kesinlikle etkili! Fakat sadece müzenin sınırları içerisine girenler için çünkü toplumda müzelere girmeyi alışkanlık haline getirememiş insanlar olduğu gibi, sergilenecek ürünü ya da icrayı sadece müzeye hapseden bir yapının olduğu da aşikâr” (M.Y.K.100). “Yerli ziyaretçilerin dönütlerine bakılacak olursa günlük hayatta yer alan birçok halk inancı, kalıp söz veyahut geleneksel pratiklerin anlaşılması; yerli ve yabancı ziyaretçilerin tepkilerine göre ise temel kültürel kodların anlaşılması hususunda ziyaretçinin zihninde yer edinen birçok unsurun olduğunu ve hatta hemen gezi bitiminde müzeyi terk edenlerin çevredeki geleneksel ürünleri yorumlamaya başlaması ve analiz etmeye çalışması kişilerin daha derin bir farkındalık seviyesine geçtiğine dair bir örnek niteliği taşımaktadır” (M.Y.K.99). Katılımcı cevapları bize müzenin, kültürel miras farkındalığı oluşturmadaki başarısının ziyaretçisiyle sınırlı kaldığını, müzenin sınırları dışına çıkamadığını göstermektedir.

“Müzede uygulanan faaliyetleri ya da verilen bilgileri daha önce biliyor muydunuz? Müzenin size ve turist gruplarına ne gibi faydaları oldu?” sorusuna verilen cevaplar: “Kısmen biliyordum. Müze bana ve turist gruplarına genel kültür, farkındalık ve kültürel miras bilinci aşıladı” (M.Y.K.99). “Birçoğunu bildiğimi söyleyebilirim. Ziyaretçilerin, öğrendikleri bilgiyi hemen zihinlerindeki bilgiler ile karşılaştırarak yaptığı yorumlamalar; bana farklı kültürlerle ait nüansları öğrenme fırsatı sundu. Bu vesile ile kültüre ve kültürel farklılıklara olan ilgilerinin arttığını düşünüyorum” (M.Y.K.100). “Kısmen evet.” (M.Y.K.95, M.Y.K.97, M.Y.K.98). “Biliyordum. Tur programlarına ilgi çeken bir destinasyon eklenerek program zenginleştirildi” (M.Y.K.96). Katılımcıların cevaplarında görülüyor ki müze, rehberlere eski bilgilerini tazeleme fırsatı sunarken yabancı turistlere kendi kültürüyle karşılaştırma yapma olanağı sağlamaktadır.

“Müze hakkında özet olarak neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna verilen cevaplar: “Müze geliştirilmesi gereken birçok yönüyle birlikte Türkiye’nin SOKÜM unsurlarına, evrensel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve uygulamalı halk bilimi çalışmalarına katkı sağlamaktadır. İcra ve uygulamaların gerçekleştirilmesi açısından çalışanlara çalışma şartları için yeterli imkân sunulması yönünden ve bunun getirdiği bir diğer sıkıntı olarak da çalışan eksikliği yaşamaktadır. Şu anda yabancı turistlere yabancı bir dilde anlatım ve icra yapılmamaktadır” (M.Y.K.99). “Muhterem Adem Öger’in çabaları neticesinde kurulan ve insan odaklı etkileşimi baz alarak ilerleyen müze, yöre halkının geleneklerini ve göreneklerini arşivlemekte, kültürel bilinci taze tutmayı hedeflemektedir” (M.Y.K.100). “Müze geleneksel mimarisi ve yaşam tarzını yansıtan yerleşimiyle oldukça büyük bir kazanç. Sergi odaları nitelikli ve şık. Ancak personel sıkıntısı ya da sadece Türkçe anlatımın olması müzenin yetersizliği. Ayrıca müzede bir dağınıklık söz konusu. Bu dağınıklık ziyaretçilerin ilgisini çekecek bir karşılamanın olmaması ve ziyaretçilerin gözünde bir cazibe merkezi olamaması olarak tanımlanabilir” (M.Y.K.97). “Kapadokya Bölgesi gibi bir turistik merkezde, bilinçli olarak yapılmış bir kültür hizmeti olarak değerlendirebilirim. Çünkü yalnızca maddi kaygılarla sırf dikkat çekmesi için turistleri yanlış bilgilendiren kişi ve mekânların sayısı da oldukça fazla bölgede” (M.Y.K.96).

“Kültürel miras ve turizm ilişkisi bağlamında müze ve faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar: “Özellikle unutulmaya yüz tutmuş kültürümüzün önemli bir parçası olan değerleri yaşatmak açısından müze önem taşımaktadır” (M.Y.K.96). “Müzeler ziyaret noktaları olmalarıyla turizmin önemli destinasyon noktalarıdır. Özellikle kültürel izlerin birebir izlenebilir olması yerleri cazibe merkezi haline getirmektedir. Bu bağlamda kültürel miras kültür turlarının ki bu tur grubu diğer bütün tur türlerinin çok üstünde olan kapsamlı bir türdür, mihenk taşı konumundadır” (M.Y.K.97). “Müzeciliğin günümüzde evirilmekte olduğu yön göz önüne alındığında eğlence sektörü, eğitim gibi birçok farklı hususta önemli bir rol oynamakta olduğu görülmektedir. Bu açıdan 21. yüzyılda artık bir ‘deneyimleyici’ vasfını alan turistler ölü ve anlamsız etnografik eşyalar görmektense hikâyesi olan nesnelere ve mekânları görmeyi tercih etmekte, geleneksel kodları öğrenerek o kültürel bağlam içerisinde geleneği uygulayarak, yaşayarak ve artık cam arkasında olmaması gereken ürünlere dokunarak kültürü deneyimleyerek yaşamayı öncelemektedir. Kültür turizmi bu noktada turizmin en önemli unsurlarından birisi haline gelmiştir. Somut olmayan kültürel miras müzeleri ise bu konuda eşsiz bir seçenek durumunda olduğundan Kapadokya gibi turistik bölgelerin, arkeolojik ve doğal miras alanlarının korunarak yaşatılması değil yaşatılarak korunması konusunda ülkemizde olan eksiklerin giderilmesi ülkenin kalkınması ve kültürel mirasın korunması için büyük bir öneme sahiptir” (M.Y.K.99).

“Müze ile ilgili eklemek istediğiniz hususlar var mı?” sorusuna verilen cevaplar: “Belki daha orijinal ve daha ilgi çeken anahtarlık, orijinal kalemler ve defterler gibi ürünleri ya da hediyelik turistik ürünler üretilip müzede pazarlanmalı. Örneğin Kapadokya temalı ve müzeye dair figürlerin de bulunduğu bir bez çanta çok güzel bir anı malzemesi olabilir. Kişilerin hem kendisinin kullanması hem de hediyelik olarak götürmeleri için son derece uygun ve kullanışlı bir ürün bence” (M.Y.K.96). “Muhakkak hem yabancı hem de yerli dilde yetkin personel temini, dijital ortamda kültürel unsurları izleyebileceğini seyir odası hazırlanması ve ortak giyim başta olmak üzere müze personelinin istihdamı müzeden beklentilerdir” (M.Y.K.97). “Kapadokya’ya ya da Türk kültürüne ait olan mirasın, sadece müze içerisinde hâkim olması tarafımdan eleştiri ile karşılanıyor. Ben isterdim ki Ramazan ayında öğrencilerden kurulmuş bir ekibin, Sallanan köprü başında bir Karagöz oyunu icra

edebilsin ya da birkaç türkü çığırabilsin” (M.Y.K.100). “Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi büyük potansiyellere sahip bir müze. Ancak üniversitenin denetimi altında olması gibi kimi korumacı-kısıtlayıcı engeller müzenin büyümesinde ve faaliyetlerin gelişmesinde negatif yönde bir rol oynamaktadır” (M.Y.K.99).

“Müzenin tanıtım faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?” sorusuna verilen cevaplar: “Daha fazla yapılabilir örneğin yol tabelalarını yazıp gelen turisti yönlendirerek ilgisini çekebilir, ya da billboardlara afişlerle güzel bir reklam afişi yerleştirilebilir” (M.Y.K.96). “Müze tanıtımı ile özellikle dijital ortamda bir tanıtım varsa da hiçbir sosyal mecrada karşıma çıkmış değil. Kendi üyeliklerimde denk gelmedim için tanıtımı yetersiz buluyorum” (M.Y.K.97). “Tanıtım konusunda benim diyecek bir sözüm olmadığına inanıyorum. Müzenin yöneticileri ve çalışma kadrosu, bu hususta tüm imkanları kullanarak, ellerinden geleni yaptıklarını düşünüyorum” (M.Y.K.100). “Gözlediğim kadarıyla müzenin tanıtım faaliyetleri, birlikte organizasyonların yürütüldüğü kimi kurum ve kuruluşların kendi çevrelerinde yapmış oldukları paylaşımlardan ve müzenin ufak çaplı takipçi sayısına sahip sosyal medya hesaplarında yapılan paylaşımlardan ibarettir” (M.Y.K.99). Tam turistlerin istediği tarzda bir müze çünkü bizim kültürümüzü yansıtıyor. Turistler bu tarz farklılıkları çok seviyor. Müzenin tanıtımı eksik çevremdeki birçok rehber arkadaşım bilmiyor. Nevşehir rehberler odasındaki arkadaşlarımıza güzel bir sunumla müzenin tanıtımı yapılırsa bizimde tur programımıza girer böylece daha fazla tanınır olabilir (M.Y.K.95).

4.7.5. Kurucusu Prof. Dr. Adem ÖGER’in Gözünden Müze

“Dr. Hacı Nuri Bey Konağını müzeye dönüştürme projesini yetkililere siz ulaştırmışsınız. Bu projede çok fazla emeğiniz olduğunu biliyoruz. Bize bu süreçten kısaca bahsedebilir misiniz?” sorusuna verilen cevap; “2009–2019 yılları arasında yöreden topladığımız etnografik ürünleri, saha araştırmalarına dayalı kitap ve proje verilerini müzeye dönüştürme ve yaşatma için mekân arayışı içinde olduğumuz dönemde, Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğüne ait olan ve bölgede Doktor Hacı Nuri Bey Konağı olarak bilinen yapının hem tarihi hem sanatsal hem de konum açısından müze kurmaya uygun bir yapı olduğunu fark ettik. 2018 yılında Avanos Kaymakamlığı, Avanos Belediyesi ve Üniversite yönetimi ile

yaptığımız görüşmeler sonucunda Kültür ve Turizm Bakanlığına müracaat ettik ve yapının Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi olarak kullanımına ilişkin bir protokol ile bölgeye bir müze kazandırmış olduk. Müze kurma sürecinde özellikle dönemin Avanos Kaymakamı Murat Çağrı Erdinç'in heyecanımıza ve çalışmalarımıza destek sunması, projenin hayata geçirilmesinde büyük katkı sağladı. Yine dönemin Avanos Belediye Başkanı İsmet İnce'nin müzenin paydaş kurumlarla müze dışında yaptığı etkinliklerle verdiği destek kısa sürede müzenin tanınması ve gelişmesinde etkili oldu" (M.Y.K.101).

"Müzenin Avanos kent kimliği bağlamında etkisi nedir? Söyler misiniz?" sorusunun cevabı; "Yörenin özellikle el sanatları alanında önemli bir turizm kenti olan Avanos'un kültürel kimliğine müze katkı sunmaktadır. Kentin kültürel miraslarının tanıtımı ve aktarımında önemli rol üstlenmektedir. Bu bağlamda müzenin Avanos ile özdeşleştiğini ve Avanos'ta gezilecek yerler listesinin başında olduğunu söyleyebiliriz" (M.Y.K.101).

"Turizm ilişkisi bağlamında müze ve faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?" sorusuna cevabı; "Müze, turizm bağlamında bölgedeki müzelerden icraya dayalı ve etkileşimli olması dolayısıyla farklıdır. Bu nedenle yerli ve yabancı turistlerde kültürel miras konusunda farkındalık oluşturmaktadır. Turizm aktiviteleri içerisinde yörenin kültürel mirasını tanıtmada, faaliyetleri ile dikkat çekmektedir" (M.Y.K.101). Turizm aktörlerinin bu konu hakkında verdiği cevaplar Prof. Dr. Adem Öger'in tespitinin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir.

"Kültürel miras farkındalığı oluşturma etkili mi? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir söyleyebilir misiniz?" sorusuna cevap; "Evet, özellikle somut olmayan kültürel miras farkındalığı konusunda bir okul işlevi üstlenmektedir" (M.Y.K.101).

"Konağın müze hali topluma ve yerel halka ne gibi katkıları oldu? Olumlu ve olumsuz yönlerini söyler misiniz?" sorusuna cevabı: "Yerel halk, kültürel mirasa ilişkin birikimini müze ile paylaşarak kuşaklar arası kültürel aktarıma katkı sunmaktan büyük mutluluk duymaktadır. Unutulan ya da unutulmaya yüz tutan birçok geleneksel icranın müzede aktarımı olumlu bir etki yaratmaktadır. Diğer

tarafından halkın ticari faaliyetlerine de müze ziyaretçilerinin katkısı olmaktadır” (M.Y.K.101).

“Müze etkinlik faaliyetleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Söyler misiniz?” sorusunun cevabı; “Müze, halkbilimi müzeciliği alanında belirlediği amaçları gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Müze faaliyetleri, örgün eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere, öğretmenlere kültürel belleğin aktarımı noktasında ciddi katkılar sağlarken yabancı turistlere de bölgenin kültürünü tanıtmaya hizmet vermektedir” (M.Y.K.101).

“Müzenin tanıtım faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?” sorusunun cevabı; “Müze, web ve sosyal medya hesapları aracılığıyla tanıtımını gerçekleştirmektedir. Lakin gelen ziyaretçilerin müze deneyimleri ve bunu toplumla paylaşmaları tanıtıma da doğrudan katkı vermektedir” (M.Y.K.101).

“Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi ile ilgili eklemek istediğiniz hususlar nelerdir?” sorusuna cevabı; “Kültürel mirası paylaşmayı ve tanıtmayı hedefleyen müzemiz, her geçen gün bölgede yaygın etkisini artırmaktadır” (M.Y.K.101).

4.8. Genel Değerlendirme

Uygulamalı halk bilimi müzeciliği kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerin, kamuoyunda kültürel miras farkındalığı oluşturması hedeflenmektedir. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinin bu hedef doğrultusunda gerçekleştirdiği uygulamaların sonuçlarını görmek adına 101 katılımcıyla alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan alan çalışmasında müzeyi ziyaret eden kişilerin müze hakkındaki düşünceleri, yerel yönetimin müze üzerindeki emeği ve görüşleri, çevre esnafın müzeye bakış açısı, turizm aktörleri ve kurucusu Prof. Dr. Adem Öger’in gözünden müzenin değerlendirilmesi konu alınmıştır. Saha araştırması bu çalışmanın sağlam temellere oturtulmasına katkı sağlamıştır.

Ziyaretçiler gözünden müze adlı başlık altında alan sorularının tek tek analizleri yapılmış ve çıkan sonuçlar soru özelinde yorumlanmıştır. Müze gezisi öncesi yapılan alan çalışmasının sonuçlarına bakıldığında, büyük çoğunluğunun somut olmayan

kültürel miras ile uygulamalı halk bilimi kavramını daha önce hiç duymadığını, bu kavramların içeriği hakkında bilgi sahibi olmadığını, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesine ilk kez, tesadüfen veya birinin tavsiyesi üzerine geldiklerini, Karagöz, ebru sanatı, orta oyunu, meddahlık ve âşıklık geleneği hakkındaki bilgilerin okulda öğrendiklerinden öteye gidemediğini göstermektedir. Bu sonuçlar ışığında kamuoyunun somut olmayan kültürel miras ve uygulamalı halk bilimi ifadeleri hakkında bilgi sahibi olmadığı genellemesi yapılabilir. Bu durum, UNESCO tarafından oluşturulan Türkiye'nin 2006 yılında taraf olduğu uluslararası SOKÜM sözleşmesinin içerisinde önemli bir yere sahip kültürün korunması ve aktarılması gereken kültürel miras alanları, somut olmayan kültürel miras unsurları ve bu hususta geliştirilen uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin kamuoyunda henüz istenilen düzeyde bir farkındalık oluşturulmadığını göstermektedir. Bu bağlamda terimlerin kamuoyunun belleğinde yer bulabilmesi için örgün ve yaygın eğitime dâhil edilmesi, uygulamalı halk bilimi müzeciliği faaliyetlerinin görünürlüğünün sağlanması ve bu konunun yaygınlık kazanması için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Müze gezisi sonrası yapılan çalışma sonuçlarına göre somut olmayan kültürel miras ve uygulamalı halk bilimi hakkında bilgi sahibi olmayan kişilerin tamamının terimler ve içerikler hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bu sonuç katılımcılarda somut olmayan kültürel miras ve uygulamalı halk biliminin hem ifadelerine hem de kültürel mirasa yönelik bir farkındalık oluşturulduğunun kanıtıdır. Müze gezisi öncesi katılımcıların birçoğu müzeyi, alışılmış camekân müzelerinden ya da fikir sahibi olmadıklarından bahsederken, müze gezisi sonrasında ilk kez bu tarz bir müze gezdiklerini ifade etmişlerdir. Bu da Türkiye'de uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin halen oluşum aşamasında olduğunu ve Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinin bu bağlamda kurulmuş müze örneklerinden birisi olduğunu göstermektedir. Katılımcıların müze gezisi sonrası kültürel miras tanımlamasına yeni öğrendikleri bilgileri eklemeleri, kültürel mirasın zenginliğini keşfettiklerini ve farkındalıklarının arttığını göstermektedir. Ayrıca Karagöz, ebru sanatı, orta oyunu, meddahlık ve âşıklık gelenekleri hakkında müze gezisi sırasında canlı performans eşliğinde yapılan bilgilendirmelerin ziyaretçilerin zihnindeki kalıcılığı arttığının kanıtı sonuçlarda görülmektedir. Çalışma sonuçları kültürel değerlerin müzede koruma

altına alındığını, yaşatıldığını ve gelen ziyaretçilere başarılı bir şekilde aktarıldığını göstermektedir.

Yerel yönetim gözünden müze adlı başlık altında katılımcılara sorulan soruların tek tek analizleri yapılmış, verilen cevaplar doğrultusunda sonuçlar soru özelinde yorumlanmıştır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Avanos'un sembolü sayılan konakta kendisine yer bulabilmiştir. Müzeye bu açıdan bakıldığında hedefi doğrultusunda doğru tercih yaptığı görülmektedir. Konağın müzeye dönüştürülmesi projesinin sunulması ve müzeleştirilme süreçlerini Avanos eski Kaymakamı Sayın Murat Çağrı ERDİNÇ görüşme sırasında anlatmıştır. Erdinç'in anlattıklarına bakıldığında uygulamalı halk bilimi müzesi açma fikrinin kurumda heyecanla karşılandığı ve gerekli çalışmalara hemen başlanıldığı görülmektedir. Açılan müzenin topluma ve Avanos halkına olumlu katkıları olduğu gözlemlenirken halkın müzeyi benimsememesi genel eleştiri konusu olmaktadır. Müze faaliyetlerinin genel olarak beğenildiği ve toplumda kültürel miras farkındalığı oluşturmada etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca müzenin dinamik yapısı ve yeniliğe açık oluşu hem toplum hem de kültür için avantaj olarak görülmektedir. Müze kendini tanıtmaya yönünden eksik konumdadır. Bu konuda müzenin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi beklenmektedir.

Bölge esnafı gözünden müze adlı başlık altında katılımcılara sorulan soruların tek tek analizleri yapılmış, verilen cevaplar doğrultusunda sonuçlar soru özelinde yorumlanmıştır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesini bilen esnafın genellikle müzenin en yakınındakiler olduğu müzenin çevresinden uzaklaştıkça bilme oranının düştüğü görülmektedir. Ayrıca ziyaretçilerin müzeyi tesadüfen görüp gelmeleri müzenin ve esnafın ekonomisine düşük oranda katkı sağlamaktadır. Bu durumun temel nedeni olarak müzenin tanıtım faaliyetlerindeki yetersizlikler olduğu görülmektedir. Müze tanıtım faaliyetlerine hız kazandırılmasının herkes için olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Turizm aktörleri gözünden müze adlı başlık altında katılımcılara sorulan soruların tek tek analizleri yapılmış, verilen cevaplar doğrultusunda sonuçlar soru özelinde yorumlanmıştır. Turist rehberlerinin bakış açısı incelendiğinde, Kapadokya Yaşayan

Miras Müzesinin turizm adına önemli bir kültür açığını kapatmaktadır. Diğer müzelere oranla daha dikkat çekici bulunmaktadır. Ayrıca müzeye gelen turistlerin müze gezisi öncesinde veya sonrasında çevredeki dükkânlardan alışveriş yapmaları esnafların ekonomilerine katkı sağlamaktadır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi kültür ve turizm bağlamında değerlendirildiğinde son derece başarılı hatta etkileyici bulunduğu çalışma sonuçlarında açıkça görülmektedir fakat müzenin kültürel miras aktarımındaki başarısını tanıtım ve reklam faaliyetlerinde gösterememesi onu geriplanda bırakmaktadır.

Kurucusu Prof. Dr. Adem Öger'in gözünden müze adlı başlık altında verilen cevaplar doğrultusunda müze, kültürel miras aktarımın yanı sıra yerel kültürü de yerli ve yabancı turistlere aktarmaktadır. Bu yönüyle toplumda kültürel miras farkındalığı oluşturmada etkili işlev göstermektedir. Müze hedeflerini geniş kitlelere ulaştırmak için çalışmalarına devam etmektedir.

SONUÇ

Tarihsel, toplumsal gelişim süreci içinde yaratılan, maddi ve manevi değerler bütünü olan kültür, ülkeden ülkeye değişiklik göstermekte ve o ülkeye ait özellikleri yansıtmaktadır. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi için kültürünü koruması, var olan dinamiklerini kaybettirmeden ve kültürel bağlamından koparmadan bir sonraki nesle aktarabilmesi önemlidir. Fakat küreselleşen dünya düzeniyle birlikte toplumun varlığını sürdürebilmesi zorlaşmaktadır. Çünkü küreselleşmenin ticaret, medya, turizm, teknoloji, sosyal yapı ve ekonomi gibi kültürün kapsadığı her alandan farklı türdeki insanları ortak paydada toplanmaya çalışması, halk kültüründe tahribatı yüksek bir erozyona sebep olmuştur. Bu yüzden kültürel mirasın korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Küreselleşme karşısında tehlikeli konuma düşen kültürel miras değerleri incelenip, kültür ve eğitim üzerine yapılan politikaları gözden geçirerek genişletilmesi ve yapılandırılması gerekliliğini bize göstermiştir. Türkiye, kültürel mirasını korumak ve yaşatmak için gerekli yapılandırmaları halk bilimi alanındaki çalışmalarla gerçekleştirmektedir.

Halk bilimi, kültürün kapsadığı her alanla ilgilenen bir bilim dalıdır. Bundan dolayı küreselleşmenin, sanayileşmenin, kentleşmenin kültür üzerinde olumsuz etki bırakacak tüm olayları halk bilimi kendine dert etmekte ve çözüm yolları aramaktadır. Geçmişte metin merkezli çalışmaların ötesine pek fazla geçemeyen, kültürü derleme ve değerlendirme kısılcısından çıkamayan halk bilimi kültürel erozyonu engellemek ve kültürün sürdürülebilirliği sağlamak için sıkıştığı kısıkaçtan çıkmıştır. Bu çıkışı kendine yeni bir alt disiplin oluşturarak yapmıştır. Oluşturulan yeni disiplinin adı uygulamalı halk bilimidir. Uygulamalı halk bilimi, kültürel değerleri yeni bağlam ve mekânlarda yaşatarak koruma altına alan böylece yerel kültürü ulusala daha sonra küresele ulaştırmaktadır. Bu bağlamda tezin konusunu da oluşturan koruma çalışmalarının meyvesi niteliğinde uygulamalı halk bilimi müzeleri oluşmuştur. Fakat önce koruma çalışmalarından bahsetmeliyiz.

Kültürel miras adına çalınan tehlike çanlarına çözüm, UNESCO'nun hazırladığı SOKÜM sözleşmesinden ve müze algısında yaşanan dönüşümden gelmiştir. Müzeler, müzlerden başlayıp çağdaş müzecilik yaklaşımlarının kabulüne kadar nesne odaklı müzeleme ile koleksiyonlarını muhafaza etmişlerdir. Müzelerin temel yapı

taşı olarak görülen koleksiyon kavramı klasikleşmiş kalıbın sınırlarını aşarak somut olmayan kültürel mirasla birlikte kendisine daha geniş bir bağlam kazandırmıştır. Böylece müzeler çok yönlü işlev elde etmiştir. Nesne odaklı mekân olmaktan çıkıp interaktif odaklı konuma gelmiştir. Böylece kültürel mirası korumak, sürdürmek ve aktarmak için aranan en uygun mekânlar müzeler olmuştur. Bu bağlamda somut olmayan kültürel mirasın oluşturulması, korunması, geliştirilmesi ve yaşanarak yaşatılması için uygulamalı bir şekilde aktarım yapan uygulamalı halk bilimi müzeleri kurulmuştur.

Türkiye’de kurulan uygulamalı halk bilimi müzeleri, 2007 yılında Beypazarı’nda Yaşayan Müze, 2013 yılında Hamamönü’nde Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, 2016 yılında Ünye’de Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, 2017 yılında Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi, 2018 yılında Bursa’da Yaşam Kültürü Müzesi, 2018 yılında Kahramanmaraş’ta Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve 2019 yılında Avanos’ta Kapadokya Yaşayan Miras Müzesidir. Yaşatma ve aktarım odaklı müzecilik anlayışıyla var olan uygulamalı halk bilimi müzeciliği, Türkiye’de yaygınlaşmaya devam ettiği sürece kültürel miras unsurlarının korunmasında ve farkındalık oluşturmada etkin rol benimsemiş böylece kentlerde kültür uygulama mekânları yaratmıştır. Tezin amacında da bahsedilen uygulamalı halk bilimi müzeleri hedefledikleri kültürel miras farkındalığına ulaştıkları önceki çalışmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Bu çalışmaların ayrıntılarına üçüncü bölümde yer verilmiştir. Son açılan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesinin farkındalık oluşturmadaki etki düzeyi ise yapılan alan çalışmalarının sonuçlarında gösterilmiştir.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Nevşehir’in önemli turizm mekânlarından biri olan Avanos ilçesinde bulunmaktadır. Müze, Prof. Dr. Adem Öger’in çabaları ile 2010 yılında başlayan zaman içinde kurumsal sahiplenme ile oluşumunu 9 yılın ardından tamamlamıştır. Bu süre zarfında, Avanos halkının ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi’nde öğrenim gören Türk halkbilimi bölümü öğrencilerinin bağışladığı etnografik ürünler derlenmiş, bölgenin somut olmayan kültürel mirasına ilişkin saha çalışmalarına gidilmiştir. Ayrıca yörenin kültürel mirasına ilişkin arşivinin oluşması adına, yörenin tarihi ve kültürüne yönelik bilimsel toplantı, sempozyum ve çalıştayların hayata geçirilmesi gibi eş zamanlı birçok çalışma

yapılmıştır. Oluşturulan arşiv Avanos Belediyesi ve Avanos Kaymakamlığı'nın destek ve katkılarıyla daha da güçlenmiştir. Tüm çalışmaların sonucunda müze, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM) Müdürlüğüne bağlı olarak Haziran 2019 tarihinde hizmete başlamıştır. NEVKAM Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmalarını yürüten müzenin alanında uzman akademik çalışanlardan oluşması, müzede gerçekleştirilen çalışmaların verimli yapılmasını, olası hataları eleştirel bakış açısı ile ortadan kaldırmasını sağlamaktadır.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, nesne envanterleriyle birlikte sözlü kültür envanterlerini, yapılan atölye çalışmalarını, müze bünyesinde uygulanan projeleri ya da gelen ziyaretçilerine yaptığı bilgi aktarımını her geçen gün zenginleştirmektedir. Bu da nesne odaklı müze koleksiyonculuğunun aksine canlı performansa dayalı ve uygulamalı sergileme modelleri kullanarak, durmadan yenilenerek yoluna devam ettiğini göstermektedir. Müze, alan çalışmasındaki kültürel miras verilerini somut olmayan kültürel mirasın beş başlığına göre hazırlamış ve bu başlıklara göre sunumlar gerçekleştirmektedir. Müzede günlük ve dönemsel olarak birçok etkinlik ve atölye çalışmaları yapılmaktadır. Rehberler eşliğinde gezilen müzede Karagöz, meddah, Dede Korkut, masal anlatımı, âşıklık geleneği gibi canlı performansa dayalı birçok gösteri icrası gerçekleştirilmektedir. Açıldığı günden bu zamana kadar 21'e yakın etkinlik ve atölye çalışması gerçekleştirmiştir. Dönemin salgın hastalığına ve zor koşullara rağmen kısa zamanda etkinliklerini dijital ortama taşıyarak amacına uygun davranmaya devam etmektedir.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi küreselleşme karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kültürel miras ve Avanos'un yerel kültürel değerlerinin korunması, yeniden canlandırılması, yaşatılması, yaşanılması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla kurulmuştur. Dördüncü bölümde de detaylı şekilde aktarıldığı gibi müzeyi ziyaret eden kişiler, çevre esnaf, turist rehberleri, yerel yöneticiler ve kurucu Prof. Dr. Adem Öger ile yapılan saha çalışması sonuçları müzenin başarısını ortaya koymaktadır. Yapılan alan çalışmalarının sonuçları incelendiğinde müzenin hedefine ulaştığı görülmektedir. Gözleme dayalı yapılan incelemeler, alan analizleri ve açık uçlu alan sorularından çıkan sonuçlara bakılarak şu neticeye ulaşılmıştır:

Müzedede yapılan alan çalışması yetişkin ziyaretçi grubunu kapsadığından analiz verileri dar alanı gösterse de alan çalışması gözlemleri ışığında rahatlıkla müzenin her yaş grubundan ziyaretçisi olduğu söylenebilir. Somut olmayan kültürel miras, uygulamalı halk bilimi ve uygulamalı halk bilimi müzeciliği hakkında bilgi sahibi olmayan kişilerin tamamı müze gezisinden sonra bu terimleri ve içerikleri hakkında bilgi sahibi olmuştur. Müze kamuoyunda somut olmayan kültürel miras, uygulamalı halk bilimi ve uygulamalı halk bilimi müzeciliği ifadelerine yönelik farkındalık oluşturmuştur. Müzenin, yaptığı etkinlik ve uygulamalı çalışmalar ile kültürel mirası yaşatma ve gelecek kuşaklara aktarma konusunda büyük oranında başarı sağlayarak amacına ulaştığı görülmüştür. Ayrıca esnafın, turizm aktörlerinin ve yerel yönetimin müze hakkındaki olumlu söylemlerine bakıldığında müzenin Avanos halkına büyük katkıları olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kültürel miras farkındalığı oluşturmada uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin etki boyutunun büyüklüğü ortaya çıkmıştır. Müzenin bu etki boyutunu müze duvarlarının dışına çıkarması Avanos halkıyla arasındaki bağı kuvvetlendireceğinden daha önce eleştiri konusu olan halkın müzeyi sahiplenmemesi durumunu ortadan kaldıracaktır. Ayrıca müzenin reklam ve tanıtımında bazı eksiklikleri olduğu, bu eksikliklerin giderilmesi durumunda daha fazla kitleye ulaşılacağı sonucuna varılmıştır.

Uygulamalı halk bilimi müzeciliğinin Türkiye'deki ilk örneklerinden birisi olan Yaşayan Müze'den başlayıp son açılan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'ne kadar uzanan süreçteki tek amaç, kültürel mirası küreselleşme girdabından korumak ve kültürel değerleri bağlamından koparmadan yaşatmak olduğu için oluşturulmaya çalışılan farkındalık olgusu, yavaşta olsa etkisini göstermiştir. Ulaşılan sonuç neticesinde bu etkinin hız kazanması adına var olan uygulamalı halk bilimi müzelerinin etkinliklerini ve görünürlüklerini artırmasını, yeni uygulamalı halk bilimi müzelerinin kurulmasını ve son olarak kamuoyuna ulaşan çalışmalar yapılmasını temenni ederim.

KAYNAKÇA

- Aça M (2016) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- And M (1985) *Geleneksel Türk Tiyatrosu Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri* (İnkılap Kitapevi, İstanbul).
- Aral E A (2020) Somut olmayan kültürel mirasın eğitimi ve kültürün aktarımı: Türkiye örneği. Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Halk Bilim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Artun E (2015) *Türk Halkbilimi* (Karahana Yayınları, Adana).
- Avcıkurt C, Buzlukçu C, Köroğlu A, Oflaz M (2017) Yaşayan müze ziyaretçilerinin algıladıkları deneyimsel değer, memnuniyet düzeyleri ve davranışsal niyetleri ilişkisinin incelenmesi. Eurasian Academy Of Sciences Social Science Journal (Internatiol Refereed & Indexed) Special Issue: 109-125.
- Aydın S (2009). Halk Bilimi Sözlü Anlatımlar (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara). <https://www.kulturportali.gov.tr/mrepo/eKitap/eb-SozluAnlatimlar/2/index.html#zoom=z> (24.11.2021).
- Baron R (2014) Uygulamalı Halk Bilimi “Amerikan kamusal halk bilimi –tarihi, sorunları ve zorlukları” (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Başgöz İ (2011) Türkiye’de folklor çalışmaları ve milliyetçilik. Turkish Studies – International Periodical For Languages, Literatureand History of Turkish or Turkic çev. Serdar Uğurlu. 6(3): 1535-1547.
- Bouchenaki M (2003). The Interdependency of the Tangible and Intangible Cultural Heritage.https://openarchive.icomos.org/id/eprint/468/1/2_-_Allocation_Bouchenaki.pdf (27.04.2021).
- Buyurgan S, Öztürk Büke G (2021) Bilecik belediyesi yaşayan şehir müzesi ve yaşama katkıları. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi 27(46): 271-284.

- Can M (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik (Kültür ve Turizm Bakanlığı).
<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0> 01.05.2021).
- Demir Z S (2010) Sürdürülebilirlik ve iktidar bağlamında sözel belleğin türk müzelerinde kullanımı. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Dorson M R (2014) *Uygulamalı Halk Bilimi* (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
- Dundes A (1998) Halk kimdir. *Millî Folklor*, çev. Metin Ekici. 37: 139-153.
- Ekici M (2004) Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum - Bildirileri (Başak Matbaa, Ankara) 1. Baskı.
-(2013) 100.Yılında türk halk bilimi çalışmaları ve türkiye kültür politikalarına eleştirel bir bakış. *Millî Folklor* 99: 41-50.
- Golding V, Modest, W (2013) *Museums and Communities: Curators, Collections and Collaboration*. (UK: Bloomsbury, London, New Delhi, New York, Sydney).
- Gürçayır S (2007) *Folklorun Sahtesi: Fakelore* (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).
-(2016) Uygulamalı halk bilimi ve âşıklık geleneğinin geleceği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* 31: 91-100.
- Güvenç B (2010) *İnsan ve Kültür* (Boyut Yayınları, İstanbul).
- Hırsh J (1987) Folkloremin the making: B. A. Botkin. *The Journal Of American Folklore* s.3-38.
- Journet N (2009) *Evenselden Özele Kültür* çev. Yümni Sezen (İz Yayıncılık, İstanbul).
- Karadeniz C (2017) Müze ve toplum: müzeyle topluma ulaşmak. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6(8): 19-37.
- Kiper P (2004) Küreselleşme sürecinde kentlerimize giren yeni tüketim mekânları ve yitirilen kent kimlikleri. *Planlama Dergisi* 30: 14-18.

Köroğlu Ö, Türkmen M T, Kılıç A, Acun A (2017) Kültürel mirasın aktarılmasında müzelerin rolü: edremit tahtakuşlar etnografya müzesi. Eurasian Academy Of Sciences Social Science Journal (Internatiol Refereed & Indexed) Special Issue: 42-55.

Kuşçuoğlu Öksüz G, Taş M (2017) Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi 2 (1): 58-67.

Kutlu M M (2009) Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: halk kültürü dersi. Milli Folklor 82: 13- 18.

Nalcıoğlu Baki S Z (2020) Kültürel bir mekân olarak kent müzelerinde somut olmayan kültürel mirasın temsili ve aktarımı. Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Oğuz M Ö (2002-2013) Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi (Akçağ Yayınları, Ankara).

.....(2009) Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. Milli Folklor 21(82): 6-12.

.....(2012) Ankara'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası (Grafiker Yayıncılık, Ankara).

.....(2013) Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? (Geleneksel Yayıncılık, Ankara).

.....(2014) Çağdaş kentte bir yeniden canlandırma örneği: çiğdem günü. Milli Folklor 26(101): 25-39.

.....(2016) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Grafiker Yayınları, Ankara).

Örnek S V (2000) *Türk Halkbilimi* (T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).

Öztürkmen A (2014) Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik (İletişim Yayınları, İstanbul).

Özünel Ölçer E (2011) Peri bacalarına sihirli değnek: nevşehir turizminin kültürel animasyon ve uygulamalı halkbilimi bağlamında değerlendirilmesi. 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı 93-103.

.....(2013) Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi (Grafiker Yayınları, Ankara) 1.Baskı.

Rzayeva S (2019) Küreselleşme ve somut olmayan kültürel miras ilişkisi: Azerbaycan örneği. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Seyyar A (2003) *Ahlak Terimleri* (Beta Yayınları, İstanbul).

Şimşek Ç (2015) Halk bilimi müzeciliğine bir örnek ankara somut olmayan kültürel miras müzesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Tan N (1988) *Folklor (Halkbilim) Genel Bilgiler* (Gümüş Basımevi, İstanbul).

Tapu kaydı Zabıt defteri, sıra no:4, cilt no:20, sayfa no:71 (Avanos Tapu Müdürlüğü).

Türker A, Türker Özeltin G (2016) Deneyimsel pazarlamanın halk bilimi ürünlerinde kullanımı: yaşayan müze örneği. Akademik Bakış Dergisi S.58 Kasım – Aralık.

Tylor E B (1871) Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom (J. Murray, London) 1.cilt.

Vergo P (1989) *The New Museology* (Reaktion Books, London).

İnternet Kaynakları

URL-1: UNESCO (1982). Mexico City Declaration on Cultural Policies. http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf erişim tarihi: 5 Şubat 2021.

URL-2: UNESCO. (1972). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi. [Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi \(ktb.gov.tr\)](http://ktb.gov.tr) erişim tarihi: 01.05.2021.

URL-3: <https://www.unesco.org.tr/Pages/181/177/> erişim tarihi: 20.05.2021.

URL-4:

http://docs.neu.edu.tr/staff/didem.islek/M%C3%9CZE%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%C4%B0%20VE%20UYGULAMALARI_10.pdf erişim tarihi: 20.05.2021.

URL-5: Yaşayan Müze, www.yasayanmuze.net erişim tarihi: 17.10. 2019.

URL-6: Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, <https://unye.bel.tr/icerik.php?icerik=104&Kategori=1001> erişim tarihi: 17.10.2019.

URL-7: Bursa Yaşam Kültürü Müzesi, <https://www.bursamuze.com/bursa-yasam-kulturu-muzesi-519/> erişim tarihi: 15.08.2021.

URL-8: Kapadokya Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/kapadokyanin-gelenekleri-muzede-canli-performansla-yasatiliyor/1758542> erişim tarihi: 20.11.2021.

URL-9: Doktor Hacı Nuri Bey Konağı, <https://www.avanosarastirmalari.com/doktor-haci-mehmet-nuri-bey-ve-konagi/> erişim tarihi: 20.11.2021.

URL-10: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, <https://mirasmuzesi.nevsehir.edu.tr/tr/doktor-haci-nuri-bey-konagi> erişim tarihi: 20.11.2021.

URL-11: TDK Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi:25.05.2022.

URL-12: Aşıklık geleneği, <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyVgGDNb121202121409PM.pdf> erişim tarihi: 01.12.2021.

URL-13: Kuşaklar Arası Kültür Köprüsünde Buluşuyoruz projesi, <https://www.nevsehir.edu.tr/tr/29940> erişim tarihi: 01.12.2021.

URL-14: SPSS programı hakkında bilgi almak için,
https://odevtezprojemerkezi.com/spss-nedir-ve-nicin-kullanilir/?gclid=Cj0KcQIA_JWOBhDRARIsANymNOat3-WxX2Sd2HWN-Jl7W2cfBzgmIQmvfSpX5vnA0RVkr5951ROfByIaAvpXEALw_wcB erişim tarihi: 24.12.2021.

Görsel Kaynaklar

Resim 4.2. Doktor Hacı Mehmet Nuri Bey,
<https://mirasmuzesi.nevsehir.edu.tr/tr/doktor-haci-nuri-bey-konagi> erişim tarihi: 10.02.2022, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.3. Dr. Hacı Mehmet Nuri Bey'in muayenehanesine astığı tabelası,
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10217488472781842&set=pcb.1935226846594379> erişim tarihi: 10.02.2022, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.4. Doktor Hacı Nuri Bey Konağı eski dış görünüşü,
<https://mirasmuzesi.nevsehir.edu.tr/tr/doktor-haci-nuri-bey-konagi> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.5. Masal odasında ziyaretçilere masal anlatımı,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.9. Karagöz hakkında bilgi verilirken,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.10. Meddah gösterisi,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.11. Âşıklık geleneği icrası,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.12. Oyun Odası (mangala, üçtaş oyunu),
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.13. Topaç çevirme, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.16. Temsili kurşun dökme, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.17. Kurumaya bırakılan köftür, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.18. Kışlık hazırlığı 'salça yapımı', <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.19. İhlamur baskı yapımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.20. Ebru sanatı yapımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.22. Yabancı ziyaretçi ilmek atıyor, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.23. Atölye çalışması sonuçları, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.24. Ebru sanatının anlatımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.25. Kaşık kuklalar, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.26. Kaşık kukla yapımı,

<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.27. Turşu yapımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.28. Pekmez yapımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.29. Salça yapımı, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.30. “Nevşehir Mutfağında Kışlık Hazırlıkları” etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 22.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.31. “Aşure Günü” etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.32. Aşure dağıtım masası, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.10.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.33. Nahıl övme icrası, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.34. Meddahlık gösterisi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.35. Masal anlatımı provası, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.36. Masal anlatımı öğrenimi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.37. “Avanoslu Masal Anlatıcıları Müzemizde” etkinlik afişi,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.38. İhlamur baskı örneği,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.39. İhlamur baskı yapımı,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.40. Karagöz gösterisi,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.41. Konuşmacı: Prof. Dr. Adem Öger,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.42. “Türk gölge sanatı üzerine dijital müze” etkinlik afişi,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 20.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.43. Dede korkut icrası,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.44. Etkinliği izleyen öğrenci,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.45. Meddah gösterisi,
<https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021,
sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.46. Âşıklık icrası, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/>
erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.47. “Mani Söyleme Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.48. “Mizah Geleneği Dijital Müze” etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.49. İp atlama, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.50. Etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.51. Dede korkut, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.52. “Anadolu’da Hıdırellez” etkinlik afişi, <https://www.instagram.com/nevuyasayanmirasmuzesi/> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Resim 4.53. Prof. Dr. Adem Öger’in ödül aldıktan sonraki poz, <https://mirasmuzesi.nevsehir.edu.tr/tr/odullerimiz> erişim tarihi: 21.11.2021, sayfasından erişilmiştir.

Sözlü Kaynaklar

	Adı Soyadı	Yaşı	Doğum Yeri	Eğitim Durumu
1	Mustafa Yurtyapan	1962	Avanos	Lise
2	Muharrem Gürdal	1950	Kayseri	Ön Lisans
3	Hakan Kara	1977	Ankara	Lise
4	Berkay Ünver	1990	Zonguldak	Lisans
5	Müge Ünlü	1988	Zonguldak	Lisans
6	Belgin Çam	1968	Zonguldak	Lise
7	Havvanur Karagöz	2002	Trabzon	Lisans
8	Onur Uysal	2001	Mersin	Lisans
9	Onur Kökner	1987	Trabzon	Lisans
10	Neslihan Düzdemir	1992	İzmir	Lisans
11	Gülsüm Ertan	1955	Eskişehir	Lisans
12	Servet Ertan	1953	Sakarya	Lisans

13	Ahmet Ateş	1968	Kırkkale	Lisans
14	Şifa Ateş	1976	Kırkkale	Lise
15	Fatmanur Demirbaş	1996	Ankara	Lisans
16	Halil Alagöz	1990	Ankara	Lisans
17	İsa Yaşar	1996	Amasya	Lise
18	Cihat İkto	1995	Ardahan	Lise
19	Meltem Ortayurt	1997	Ardahan	Lisans
20	Elif Simay Özergin	1997	Adana	Lisans
21	Özgür Can Duran	1998	Batman	Lisans
22	Yeliz Ertürk	1985	Tokat	Yüksek Lisans
23	Firdevs Çap	1994	Ankara	Lisans
24	Recep Çap	1989	Ankara	Yüksek Lisans
25	Berken Kaynak	1994	İzmir	Lisans
26	Nihan Örüklü	1989	Ankara	Lisans
27	Ahmet Alper Göl	1997	Konya	Lisans
28	Asya Otağ	1995	İstanbul	Yüksek Lisans
29	Emir Altuğ Örüklü	1989	Bolu	Lisans
30	Ekin Kınıraltı	2000	Nevşehir	Ön Lisans
31	Dilek Coşkun	1994	Çorum	Lisans
32	Hüseyin Coşkun	1994	Kırkkale	Ön Lisans
33	Mustafa Aydoğdu	1968	Ankara	Yüksek Lisans
34	Hakan Akmanoğlu	1994	Evrek	Lisans
35	Feride Akmanoğlu	1997	Konak	Ön Lisans
36	Gamze Aydoğdu	1968	Ankara	Yüksek Lisans
37	Esra Tonyalı	1981	Sakarya	Lise
38	Hüseyin Alkan	1966	Sakarya	Lise
39	Neslihan Emirağaoğlu	1988	Almanya	Yüksek Lisans
40	Şeyma Çağlar	1999	Yozgat	Lisans
41	Kemal Karadeniz	1999	Düzce	Lisans
42	Erdem Yılmaz	2000	Konya	Lisans
43	İzzet Karagöz	1999	Konya	Lisans
44	Uğur Burak Yılmaz	2001	Konya	Lisans
45	Naime Çevik	1969	Şırnak	Lise
46	Mehmet Salih Çevik	1961	Uludere	Lisans
47	Evren Çevik	1982	Gölcük	Doktora
48	Arife Çetin Çevik	1986	Ankara	Lisans
49	Şeyda Özreyhan	1995	Kayseri	Lisans
50	Onur Özreyhan	1994	Yalova	Ön Lisans
51	Özer Özmen	1984	Ankara	Ön Lisans
52	Saliha Çam	1994	Trabzon	Lisans
53	Kadir Çam	1984	Kahramanmaraş	Lisans
54	Belgin Tombul	1975	İstanbul	Lise
55	Şule Irmak	1977	Ardahan	Lise
56	Emre Özkan	1990	Mersin	Lisans
57	Durmuş Akkaya	2001	Antalya	Lisans
58	Elif Çaldıran	2003	Sivas	Lisans
59	Yağmur Atagüle	2004	Sivas	Lisans

60	Tuğba Özbay	1999	Eskişehir	Ön Lisans
61	Murat Kür	1999	Mersin	Lisans
62	Burcu Ulus	1993	İstanbul	Yüksek Lisans
63	Ebru Sakız Kuyucu	1983	İzmir	Lisans
64	Kemal Kuyucu	1977	İstanbul	Lisans
65	Zeynep Dal	1996	-	Lisans
66	Zehra Genç	1982	-	Lisans
67	Gülsüm Kesmez	1990	-	Lisans
68	Hatice Yazıcı	1985	-	Lisans
69	Enes Kavalçalan	1991	-	Doktora
70	Özge Eker	1990	-	Doktora
71	Gözde Gizem Kula Gürcan	1990	-	Lisans
72	Berkay Gürcan	1987	-	Lisans
73	Samet Solsun	2001	Nevşehir	Lisans
74	Beste Şimşek	1996	İstanbul	Lisans
75	Dilek Kocakaplan	1999	Adana	Lisans
76	Emre Sandal	2002	Adana	Lisans
77	Bestesu Coşkunlar	1998	Balıkesir	Yüksek Lisans
78	Cansu Cerit	2001	Kayseri	Lisans
79	Elif Doruk	2001	Denizli	Lisans
80	Merve Yalçın	2001	-	Lisans
81	Osman Yanık	1993	Eskişehir	Yüksek Lisans
82	Fatmanur Yıldırım	2002	Bolu	Lise
83	Olgun Öner	1980	Elazığ	Yüksek Lisans
84	Murat Çağrı Erdiñ	1975	Ankara	Lisans
85	İsmet İnce	1957	Avanos	Lisans
86	Kadir Haklı	1962	Avanos	Ön Lisans
87	Önder Sonsöz	1977	Avanos	İlkokul
88	Christa Dinsel	1977	Almanya	Lisans
89	Ali Özgün	1984	Avanos	Ön Lisans
90	Mustafa Çete	1973	Avanos	Lise
91	Alper Çelik	1973	Avanos	Lise
92	Aniş Yurtyapan	1969	Gülşehir	İlkokul
93	Şaban Topuz	1972	Almanya	Ön Lisans
94	Mesut Bişgin	1979	Avanos	Lise
95	Mahmut Ataklı	1988	Antalya	Lisans
96	Gülbin İnce	1982	Kırıkkale	Yüksek Lisans
97	Mehmet Ayhan	1985	Yozgat	Yüksek Lisans
98	Kenan Kaya	1994	-	Yüksek Lisans
99	Muhammed Hanifi Küntuğ	1998	Kahramanmaraş	Lisans
100	Muhammet Özer	1997	Bingöl	Lisans
101	Adem Öger	1980	Erdemli	Profesör

EKLER

Ek1. Müze Yönergesi

KAPADOKYA YAŞAYAN MİRAS MÜZESİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- Bu yönergenin amacı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi bünyesinde yer alan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi ve bu müze ile ilgili eserlerin ve ürünlerin toplanması, bu müzelerde Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19/01/2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilen, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun” gereğince somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması ve aktarılması, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve diğer kurumlardaki öğretim elemanları, araştırmacılar ve genel ziyaretçilerin hizmetine sunulması ile ilgili esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu yönerge, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nin idari, teknik, akademik iş ve işlemleri ile ilgili usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- Bu yönerge,

a) 21/07/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 24. ve 26. maddelerine göre hazırlanan 22/01/1984 tarihli ve 18289 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkındaki Yönetmelik,

b) 27/09/1984 tarihli ve 3046 sayılı Kanun'un 37. maddesi ile Kültür Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 354 sayılı KHK'nın 3079 sayılı KHK'nın değişik 10. maddesine dayanılarak hazırlanan 30/04/1990 tarihli ve Personel Şubesinin 040-1578 sayılı Makam Onayı ve Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği,

c) 19/01/2006 tarihli 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun,

ç) 04/11/1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 12. maddesi,

d) 19/04/2008 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliği'nin 5. maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4- Bu yönergede geçen,

a) Müze Sorumlu Birimi: Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğünü,

b) Müze Müdürü: Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürünü,

c) Müze Sorumlusu: Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürünün görevlendireceği bir kişiyi,

ç) Müze: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesini,

d) Rektör: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörünü,

e) Senato: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Senatosunu,

f) Üniversite: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesini,

g) Yürütme Kurulu: Müze Yürütme Kurulunu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Organlar, Yetkileri ve Görevleri

Organlar

MADDE 5- (1) Müzenin organları şunlardır:

a) Müze Müdürü

b) Müze Sorumlusu

c) Müze Yürütme Kurulu

Müze Müdürü ve Görevleri

MADDE 6- (1) Müze Müdürü: Müzenin amaçları doğrultusundaki çalışmaların yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden ve gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu kişidir.

Müze Sorumlusu ve Görevleri

MADDE 7-(1) Müzenin amaçları doğrultusunda müze çalışanlarından, çalışanların görev dağılımlarından, müzenin günlük faaliyetlerinden ve işleyişinden sorumlu kişidir.

(2) Müzenin teknik ve yönetim hizmetlerini yürütmek,

(3) Müze hizmet kadrosunun görev tanımlarını belirlemek, denetlemek, işbirliği ve disiplini sağlamak,

(4) Müzenin güvenliği ile ilgili tedbirleri almak,

(5) Müze Müdürünün vereceği diğer görevleri yerine getirmek.

Müze Yürütme Kurulu ve Görevleri

MADDE 8-(1) Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetim Kurulu üyelerinden oluşan kuruldur.

(2) Somut ve somut olmayan kültürel mirası tespit ederek ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültürel miras konusundaki eğitimini artıran, dünya görüşünü geliştirmede etkili bir kurum olan müzede bilim ve eğitim hizmetlerini başarıyla uygulamak ve geliştirmek için karar almak,

(3) Sergileme, tanzim, teşhir ve diğer kültürel faaliyetlerin planlamasını yapmak,

(4) Yıl sonunda tamamlanan yılı değerlendirmek, gelecek yıl ile ilgili görüş ve önerileri belirlemek,

(5) Müzenin çalışma saatleri ile tatil günlerini belirlemek,

(6) Müze giriş ücretini belirlemek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

MADDE 10-(1) Müzeden elde edilen gelirler, ilgili mevzuat çerçevesinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı hesaplarına aktarılarak Üniversite bütçesine gelir kaydedilir. Bütçeleştirilen tutarlar müze sorumlu biriminin bütçe aktarım talebi ile öncelikli olarak müzenin ve sorumlu birimin giderlerini karşılamak üzere Müze Sorumlu Birimi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğüne aktarılır.

Yönergede Hüküm Bulunmayan Hususlar

MADDE 11-(1) Bu yönergede hüküm bulunmayan hususlarda, ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 12-(1) Bu yönerge, Senato tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 13-(1) Bu yönerge hükümlerini Rektör yürütür.

Ek.2. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL KARARI

Karar Tarihi: 16.03.2021

Toplantı Sayısı: 04

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Aynur YILDIRIM'ın "Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığın Etkisi İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 11.03.2021 tarihli ve 2100011141 sayılı başvurusunun görüşülmesi.

2021.04.120. Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Aynur YILDIRIM'ın "Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığın Etkisi İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 11.03.2021 tarihli ve 2100011141 sayılı başvurusu görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda, aşağıdaki tabloda isimleri belirtilen araştırmacılar tarafından hazırlanan "**Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığın Etkisi İncelenmesi**" isimli yüksek lisans çalışması başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmacının gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, projenin gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına kurulumuz üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir.

YÜRÜTÜCÜ	ARAŞTIRMACI/UZMAN
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Gönel SÖNMEZ	Aynur YILDIRIM (Öğrenci)

Prof. Dr. Fatma KARİPCİN
Başkan
(İmza)

Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Ali MEYDAN
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Cesur PEHLEVAN
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Şule AYDIN
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Hacı Abdullah ŞENGÜL
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Nesimi AKTAŞ
(Üye)
(İmza)

Prof. Dr. Sevgi ÖZCAN
(Üye)
(İmza)

